॥ శ్రీ ॥

అథ శ్రీ త్రివిక్రమపణ్డితాచార్యసుత శ్రీ నారాయణపణ్డితాచార్యవిరచితః

॥ శ్రీ సుమధ్వవిజయః ॥

౧. ప్రథమః సర్గః

కాంతాయ కల్యాణగుణైకధామ్నే నవద్యునాథప్రతిమప్రభాయ ।
నారాయణాయాఖిలకారణాయ శ్రీప్రాణనాథాయ నమస్కరోమి ॥ ౧.౧ ॥

అనాకులం గోకులముల్లలాస యత్పాలితం నిత్యమనావిలాత్మ ।
తస్మై నమో నీరదనీలభాసే కృష్ణాయ కృష్ణారమణప్రియాయ ॥ ౧.౨ ॥

అపి త్రిలోక్యా బహిరుల్లసంతీ తమో హరంతీ ముహురాంతరం చ ।
దిశ్యాద్ దృశం నో విశదాం జయంతీ మధ్వస్య కీర్తిర్దినదీప్తిమ్ ॥ ౧.౩ ॥

తమోనుదాఽఽనందమవాప లోకః తత్త్వప్రదీపాకృతిగోగణేన ।
యదాస్యశీతాంశుభువా గురూంస్తాన్ త్రివిక్రమార్యాన్ ప్రణమామి వర్యాన్ ॥ ౧.౪ ॥

ముకుందభక్త్యై గురుభక్తిజాయై సతాం ప్రసత్త్యై చ నిరంతరాయై ।
గరీయసీం విశ్వగురోర్విశుద్ధాం వక్ష్యామి వాయోరవతారలీలామ్ ॥ ౧.౫ ॥

తాం మంత్రవర్ణైరనువర్ణనీయాం శర్వేంద్రపూర్వైరపి వక్తుకామే ।
సంక్షిప్నవాక్యే మయి మందబుద్ధౌ సంతో గుణాఢ్యాః కరుణాం క్రియాసుః ॥ ౧.౬ ॥

ఉచ్చావచా యేన సమస్తచేష్టాః కిం తత్ర చిత్రం చరితం నివేద్యం ।
కింతూత్తమశ్లోకశిఖామణీనాం మనోవిశుద్ధ్యై చరితానువాదః ॥ ౧.౭ ॥

మాలాకృతస్తచ్చరితాఖ్యరత్నైః అసూక్ష్మదృష్టేః సకుతూహలస్య ।
పూర్వాపరీకారమథాపరం వా క్షామ్యంతు మే హంత ముహుర్మహాంతః ॥ ౧.౮ ॥

శ్రీవల్లభాజ్ఞాం ససురేంద్రయాజ్ఞాం సంభావ్య సంభావ్యతమాం త్రిలోక్యామ్ ।
ప్రాణేశ్వరః ప్రాణిగణప్రణేతా గురుః సతాం కేసరిణో గృహేఽభూత్ ॥ ౧.౯ ॥

యేయే గుణా నామ జగత్ప్రసిద్ధాః యం తేషు తేషు స్మ నిదర్శయంతి ।
సాక్షాన్మహాభాగవతప్రబర్హం శ్రీమంతమేనం హనుమంతమాహుః ॥ ౧.౧౦ ॥

కర్మాణి కుర్వన్ పరమాద్భుతాని సభాసు దైవీషు సభాజితాని ।
సుగ్రీవమిత్రం స జగత్పవిత్రం రమాపతిం రామతనుం దదర్శ ॥ ౧.౧౧ ॥

పాదారవిందప్రణతో హరీంద్రః తదా మహాభక్తిభరాభినున్నః ।
అగ్రాహి పద్మోదరసుందరాభ్యాం దోర్భ్యాం పురాణేన స పూరుషేణ ॥ ౧.౧౨ ॥

అదార్యసాలావలిదారణేన వ్యాపాదితేంద్రప్రభవేన తేన ।
ప్రాద్యోతనిప్రీతికృతా నికామం మధుద్విషా సందిదిశే స వీరః ॥ ౧.౧౩ ॥

కర్ణాంతమానీయ గుణగ్రహీత్రా రామేణ ముక్తో రణకోవిదేన ।
స్ఫురన్నసౌ వైరిభయంకరోఽభూత్ సత్పక్షపాతీ ప్రదరో యథాఽగ్ర్యః ॥ ౧.౧౪ ॥

గోభిః సమానందితరూపసీతః స్వవహ్నినిర్దగ్ధపలాశిరాశిః ।
అహో హనూమాన్నవవారిదోఽసౌ తీర్ణాంబుధిర్విష్ణుపదే ననామ ॥ ౧.౧౫ ॥

అపక్షపాతీ పురుషస్త్రిలోక్యాం అభోగభోక్తా పతగాధిరాజమ్ ।
విశ్వంభరం బిభ్రదసౌ జిగాయ త్వరాపరాక్రాంతిషు చిత్రమేతత్ ॥ ౧.౧౬ ॥

నిబద్ధ్య సేతుం రఘువంశకేతుభ్రూభంగసంభ్రాంతపయోధిమధ్యే ।
ముష్టిప్రహారం దశకాయ సీతాసంతర్జనాగ్ర్యోత్తరమేషకోఽదాత్ ॥ ౧.౧౭ ॥

జాజ్వల్యమానోజ్జ్వలరాఘువాగ్నౌ చక్రే స సుగ్రీవసుయాయజూకే ।
ఆధ్వర్యవం యుద్ధమఖే ప్రతిప్రస్థాత్రా సుమిత్రాతనయేన సాకమ్ ॥ ౧.౧౮ ॥

రామార్చనే యో నయతః ప్రసూనం ద్వాభ్యాం కరాభ్యామభవత్ ప్రయత్నః ।
ఏకేన దోష్ణా నయతో గిరీంద్రం సంజీవనాద్యాశ్రయమస్య నాభూత్ ॥ ౧.౧౯ ॥

స దారితారిం పరమం పుమాంసం సమన్వయాసీన్నరదేవపుత్ర్యా ।
వహ్నిప్రవేశాధిగతాత్మశుద్ధ్యా విరాజితం కాంచనమాలయేవ ॥ ౧.౨౦ ॥

శ్యామం స్మితాస్యం పృథుదీర్ఘహస్తం సరోజనేత్రం గజరాజయాత్రమ్ ।
వపుర్జగన్మంగలమేష దృగ్భ్యాం చిరాదయోధ్యాధిపతేః సిషేవే ॥ ౧.౨౧ ॥

రాజ్యాభిషేకేఽవసితేఽత్ర సీతా ప్రేష్ఠాయ నస్తాం భజతాం దిశేతి ।
రామస్య వాణ్యా మణి మంజుమాలావ్యాజేన దీర్ఘాం కరుణాం బబంధ ॥ ౧.౨౨ ॥

హృదోరుసౌహార్దభృతాఽధిమౌలి న్యస్తేన హస్తేన దయార్ద్ర దృష్ట్యా ।
సేవాప్రసన్నోఽమృతకల్పవాచా దిదేశ రామః సహభోగమస్మై ॥ ౧.౨౩ ॥

ప్రేష్ఠో న రామస్య బభూవ తస్మాత్ న రామరాజ్యేఽసులభం చ కించిత్ ।
తత్పాదసేవారతిరేష సైచ్ఛత్ తథాఽపి భోగాన్ నను సా విరక్తిః ॥ ౧.౨౪ ॥

నమో నమో నాథ నమోనమస్తే నమో నమో రామ నమో నమస్తే ।
పునఃపునస్తే చరణారవిందం నమామి నాథేతి నమన్ స రేమే ॥ ౧.౨౫ ॥

కిం వర్ణయామః పరమం ప్రసాదం సీతాపతేస్తత్ర హరిప్రబర్హే ।
ముంచన్ మహీం నిత్యనిషేవణార్థం స్వాత్మానమేష్వైష దదౌ యదస్మై ॥ ౧.౨౬ ॥

స్వానందహేతౌ భజతాం జనానాం మగ్నః సదా రామకథాసుధాయామ్ ।
అసావిదానీం చ నిషేవమణో రామం పతిం కింపురుషే కిలాఽస్తే ॥ ౧.౨౭ ॥

తస్యైవ వాయోరవతారమేనం సంతో ద్వితీయం ప్రవదంతి భీమమ్ ।
స్పృష్ట్వైవ యం ప్రీతిమతాఽనిలేన నరేంద్రకాంతా సుషువేఽత్ర కుంతీ ॥ ౧.౨౮ ॥

ఇంద్రాయుధం హీంద్రకరాభినున్నం చిచ్ఛేద పక్షాన్ క్షితిధారిణాం ప్రాక్ ।
బిభేద భూభృద్వపురంగసంగాత్ చిత్రం స పన్నో జననీకరాగ్రాత్ ॥ ౧.౨౯ ॥

పురే కుమారానలసాన్ విహారాత్ నిరీక్ష్య సర్వానపి మందలీలః ।
కైశోరలీలాం హతసింహసంఘాం వృత్తాం వనే ప్రాక్ స్మరతి స్మ సూత్కః ॥ ౧.౩౦ ॥

భుక్తం చ జీర్ణం పరిపంథిదత్తం విషం విషణ్ణో విషభృద్గణోఽతః ।
ప్రమాణకోటేః స హి హేళయాఽగాత్ నేదం జగజ్జీవనదేఽత్ర చిత్రమ్ ॥ ౧.౩౧ ॥

దగ్ధ్వా పురం యోగబలాత్ స నిర్యన్ ధర్మానివ స్వాన్ సహజాన్ దధానః ।
అదారిభావేన జగత్సు పూజ్యో యోగీవ నారాయణమాససాద ॥ ౧.౩౨ ॥

సమర్ప్య కృత్యాని కృతీ కృతాని వ్యాసాయ భూమ్నే సుకృతాని యావత్ ।
కరిష్యమాణాని చ తస్య పూజాం సంకల్పయామాస స శుద్ధబుద్ధిః ॥ ౧.౩౩ ॥

విష్ణోఃపదశ్రిద్ బకసన్నిరాసీ క్షిప్తాన్యపక్షిప్రకరః సుపక్షః ।
ససోదరోఽథాఽదిత రాజహంసః స రాజహంసీమివ రాజకన్యామ్ ॥ ౧.౩౪ ॥

ఇందీవరశ్రీజయిసుందరాభం స్మేరాననేందుం దయితం ముకుందమ్ ।
స్వమాతులేయం కమలాయతాక్షం సమభ్యనందత్ సుచిరాయ భీమః ॥ ౧.౩౫ ॥

మహాగదం చండరణం పృథివ్యాం బార్హద్రథం మంక్షు నిరస్య వీరః ।
రాజానమత్యుజ్జ్వలరాజసూయం చకార గోవిందసురేంద్రజాభ్యామ్ ॥ ౧.౩౬ ॥

దుఃశాసనేనాఽకులితాన్ ప్రియాయాః సూక్ష్మానరాళానసితాంశ్చ కేశాన్ ।
జిఘాంసయా వైరిజనస్య తీక్ష్ణః స కృష్ణసర్పానివ సంచికాయ ॥ ౧.౩౭ ॥

జాజ్వల్యమానస్య వనే వనేఽలం దిధక్షతః పార్థివసార్థముగ్రమ్ ।
సత్త్వాని పుంసాం భయదాని నాశం వృకోదరాగ్నేర్గురుతేజసాఽఽపుః ॥ ౧.౩౮ ॥

భోగాధికాభోగవతోఽరుణాక్షాన్ ఇతస్తతః సంవలతో ధరేంద్రే ।
బహూన్ ద్విజిహ్వాన్ మణిమత్పురోగాన్ అసౌ కటూన్ క్రోధవశాన్ జఘాన ॥ ౧.౩౯ ॥

అథైష పేషాంతరభస్మలీనః క్రమేణ వాయుప్రభవః సుతేజాః ।
రుద్ధాఖిలాశం ముఖరం ప్రచండం భస్మీచకారాఖిలకీచకౌఘమ్ ॥ ౧.౪౦ ॥

స కృష్ణవర్త్మా విజయేన యుక్తో ముహుర్మహాహేతిధరోఽప్రధృష్యః ।
భీష్మద్విజాద్యైరతిభీషణాభం విపక్షకక్షం క్షపయన్ విరేజే ॥ ౧.౪౧ ॥

తరస్వినః ప్రోచ్చలితానధీరాన్ నిర్దగ్ధపక్షానతితీక్ష్ణకోపాన్ ।
స ధార్తరాష్ట్రాన్ బహుహేతిలీలో వినాశ్య విశ్వాన్ పరయా శ్రియాఽభాత్ ॥ ౧.౪౨ ॥

కృష్ణాంఘ్రిపంకేరుహభృంగరాజః కృష్ణాముఖాంభోరుహహంసరాజః ।
ప్రజాసరోజావలిరశ్మిరాజః ససోదరోఽరాజత వీరరాజః ॥ ౧.౪౩ ॥

పౌత్రే పవిత్రాహ్వయజామిపౌత్రే ధరాం నిధాయాసురధీషు తాపమ్ ।
కీర్తిం త్రిలోక్యాం హృదయం ముకుందే భేజే పదం స్వం సహజైః స భీమః ॥ ౧.౪౪ ॥

విష్ణోః పదాంతం భజతాఽనిలేన ఘోరప్రఘాతైరితి నాశితాస్తే ।
రసోజ్ఝితాశ్చంచలవృత్తయోఽలం శోభాం న భేజుః సురవైరిమేఘాః ॥ ౧.౪౫ ॥

ఎతత్ప్రతీపం కిల కర్తుకామాః నష్టాజసః సంకటమేవమాప్య ।
ముకుందవైగుణ్యకథాం స్వయోగ్యాం కాలే కలావాకలయంత తేఽలమ్ ॥ ౧.౪౬ ॥

యో భూరివైరో మణిమాన్ మృతః ప్రాగ్ వాగ్మీ బుభూషుః పరితోషితేశః ।
స సంకరాఖ్యోఽంఘ్రి తళేషు జజ్ఞే స్పృధా పరేఽప్యాసురిహాసురేంద్రాః ॥ ౧.౪౭ ॥

సాన్నాయ్యమవ్యక్తహృదాఖుభుగ్ వా శ్వా వా పురోడాశమసారకామః ।
మణిప్రజం వా ప్లవగోఽవ్యవస్థో జగ్రాహ వేదాదికమేష పాపః ॥ ౧.౪౮ ॥

జనో నమేన్నాపరథేతి మత్వా శఠశ్చతుర్థాశ్రమమేష భేజే ।
పద్మాకరం వా కలుషీచికీర్షుః సుదుర్దమో దుష్టగజో విశుద్ధమ్ ॥ ౧.౪౯ ॥

అవైదికం మాధ్యమికం నిరస్తం నిరీక్ష్య తత్పక్షసుపక్షపాతీ ।
తమేవ పక్షం ప్రతిపాదుకోఽసౌ న్యరూరుపన్మార్గమిహానురూపమ్ ॥ ౧.౫౦ ॥

అసత్పదేఽసన్ సదసద్వివిక్తం మాయాఖ్యయా సంవృతిమభ్యధత్త ।
బ్రహ్మేప్యఖండం బత శూన్యసిద్ధ్యై ప్రచ్ఛన్నబౌద్ధోఽయమతః ప్రసిద్ధః ॥ ౧.౫౧ ॥

యద్ బ్రహ్మసూత్రోత్కరభాస్కరం చ ప్రకాశయంతం సకలం స్వగోభిః ।
అచూచురద్ వేదసమూహవాహం తతో మహాతస్కరమేనమాహుః ॥ ౧.౫౨ ॥

స్వసూత్రజాతస్య విరుద్ధభాషీ తద్భాష్యకారోఽహమితి బ్రువన్ యః ।
తం తత్క్షణాద్ యో న దిధక్షతి స్మ స వ్యాసరూపో భగవాన్ క్షమాబ్ధిః ॥ ౧.౫౩ ॥

నిగమసన్మణిదీపగణోఽభవత్ తదురువాగ్గణపంకనిగూఢభాః ।
అవిదుషామితి సంకరతాకరః స కిల సంకర ఇత్యభిశుశ్రువే ॥ ౧.౫౪ ॥

విశ్వం మిథ్యా విభురగుణవానాత్మనాం నాస్తి భేదో ।
దైత్యా ఇత్థం వ్యదధత గిరాం దిక్షు భూయః ప్రసిద్ధిమ్ ॥
ఆనందాద్యైర్గురుగుణగణైః పూరితో వాసుదేవో ।
మందంమందం మనసి చ సతాం హంత నూనం తిరోఽభూత్ ॥ ౧.౫౫ ॥

॥ ఇతి శ్రీమత్కవికులతిలక త్రివిక్రమపండితాచార్యసుత
నారాయణపండితాచార్యవిరచితే శ్రీమత్సుమధ్వవిజయే
మహాకావ్యే ఆనందాంకే ప్రథమః సర్గః ॥

౨. ద్వితీయః సర్గః

విజ్ఞానభానుమతి కాలబలేన లీనే
దుర్భాష్యసంతమససంతతితో జనేఽంధే ।
మార్గాత్ సతాం స్ఖలతి ఖిన్న హృదో ముకుందం
దేవాశ్చతుర్ముఖముఖాః శరణం ప్రజగ్ముః ॥ ౨.౧ ॥

నాథః కలౌ త్రియుగహూతిరనుద్బుభూషః
బ్రహ్మాణమప్యనవతారమనాదిదిక్షుః ।
సర్వజ్ఞమన్యమనపేక్ష్య స కార్యవీర్యం
స్మేరాననో భువనజీవనమాబభాషే ॥ ౨.౨ ॥

వేదాంతమార్గపరిమార్గణదీనదూనాః
దైవీః ప్రజా విశరణాః కరుణాపదం నః ।
ఆనందయేః సుముఖ భూషితభూమిభాగో
రూపాంతరేణ మమ సద్గుణనిర్ణయేన ॥ ౨.౩ ॥

ఆదేశమౌలిమణిముజ్జ్వలవర్ణమేనం
బద్ధాంజలిర్మరుదనర్ఘమధత్త మూర్ధ్నా ॥
హారావళీమివ హృదా విబుధేంద్రయాచ్ఞాం
బిభ్రన్నిజాననుజిఘృక్షురవాతితీర్షత్ ॥ ౨.౪ ॥

కాలః స ఏవ సమవర్తత నామ యావత్
చింతాకులం వివిధసాధుకులం బభూవ ।
వేదాంతసంతతకృతాంతరసం న విద్మః
శ్రేయో లభేమహి కథం ను వయం బతేతి ॥ ౨.౫ ॥

తత్ప్రీతయే రజతపీఠపురాధివాసీ దేవో
విపేశ పురుషం శుభసూచనాయ ।
ప్రాప్తే మహాయ మహితాయ మహాజనౌఘే
కోలాహలేన సకుతూహలిని ప్రవృత్తే ॥ ౨.౬ ॥

ఆవిష్టవానకుశలం పురుషం ప్రకృత్యా
ప్రత్యాయయన్నిహ జనాన్ నితరామనృత్యత్ ।
ఉత్తుంగకేతుశిఖరే స కృతాంగహారో
రంగాంతరే నట ఇవాఖిలవిస్మయాత్మా ॥ ౨.౭ ॥

ఆభాష్య సోఽత్ర జనతాం శపథానువిద్ధం
ఉచ్చైరిదం వచనముద్ధృతదోర్భభాషె ।
ఉత్పత్స్యతే జగతి విశ్వజనీనవృత్తిః
విశ్వజ్ఞ ఏవ భగవానచిరాదిహేతి ॥ ౨.౮ ॥

సద్వీపవారినిధిసప్తకభూతధాత్ర్యా
మధ్యేఽపి కర్మభువి భారత నామ ఖండే ।
కాలే కలౌ సువిమలాన్వయలబ్ధజన్మా
సన్మధ్యగేహకులమౌలిమణిర్ద్విజోఽభూత్ ॥ ౨.౯ ॥

వేదాద్రిసద్రజయపీఠపురేశ్వరాభ్యాం
గ్రామో విభూషితతరః శివరూప్యనామా ।
హేమాద్రిరాజవిభురాజదిళావృతాభః తస్యా-
భవద్ గురుగుణః ఖలు మూలభూమిః ॥ ౨.౧౦ ॥

రామాధిపేశితహరిస్వసృమౌలిమాలా-
రాజద్విమానగిరిశోభితమధ్యవాస ।
క్షేత్రం స పాజకపదం త్రి కులైకకేతుః
కం యద్ దధాతి సతతం ఖలు విశ్వపాజాత్ ॥ ౨.౧౧ ॥

అర్థం కమప్యనవమం పురుషార్థ హేతుం
పుంసాం ప్రదాతుముచితాముచితస్వరూపామ్ ।
కన్యాం సువర్ణలసితామివ వేదవిద్యాం
జగ్రాహ విప్రవృషభ ప్రతిపాదితాం సః ॥ ౨.౧౨ ॥

రేమేఽచ్ఛయోపనిషదేవ మహావివేకో
భక్త్యేవ శుద్ధకరణః పరమశ్రితాఽలమ్ ।
మిథ్యాభిమానరహితః పరయేవ ముక్త్యా
స్వానందసంతతికృతా స తయా ద్విజేంద్రః ॥ ౨.౧౩ ॥

తస్య ప్రభోశ్చరణయోః కులదేవతాయాః
భక్తిం బబంధ నిజధర్మరతః స ధీరః ।
విజ్ఞాతభారతపురాణమహారహస్యం
యం భట్ట ఇత్యభివదంతి జనా వినీతమ్ ॥ ౨.౧౪ ॥

గోవిందసుందరకథాసుధయా స నౄణాం
ఆనందయన్న కిల కేవలమింద్రియాణి ।
కింతు ప్రభో రజతపీఠపురే పదాబ్జం
శ్రీవల్లభస్య భజతామపి దైవతానామ్ ॥ ౨.౧౫ ॥

ఇత్థం హరేర్గుణకథాసుధయా సుతృప్తో
నైర్గుణ్యవాదిషు జనేష్వపి సాగ్రహేషు ।
తత్త్వే స కాలచలధీరతిసంశయాలుః ధీమాన్
ధియా శ్రవణశోధితయా ప్రదధ్యౌ ॥ ౨.౧౬ ॥

త్రాతా య ఏవ నరకాత్ స హి పుత్రనామ
ముఖ్యావనం న సులభం పురుషాదపూర్ణాత్ ।
తస్మాత్ సమస్తవిదపత్యమవద్యహీనం
విద్యాకరాకృతి లభేమహి కైరుపాయైః ॥ ౨.౧౭ ॥

పూర్వేఽపి కర్దమపరాశరపాండుముఖ్యాః
యత్సేవయా గుణగణాఢ్యమపత్యమాపుః ।
తం పూర్ణషడ్గుణతనుం కరుణామృతాబ్ధిం
నారాయణం కులపతిం శరణం వ్రజేమ ॥ ౨.౧౮ ॥

ఇత్థం విచింత్య స విచింత్యమనన్య బంధుః
ప్రేష్ఠప్రదం రజతపీఠపురాధివాసమ్ ।
భక్త్యా భవాబ్ధిభయభంగదయా శుభాత్మా
భేజే భుజంగశయనం ద్విషడబ్దకాలమ్ ॥ ౨.౧౯ ॥

పత్న్యా సమం భగవతః స భజన్ పదాబ్జం
భోగాన్ లఘూనపి పునర్లఘయాంచకార ।
దాంతం స్వయం చ హృదయం దమయాంచకార
స్వచ్ఛం చ దేహమధికం విమలీచకార ॥ ౨.౨౦ ॥

తీవ్రైః పయోవ్రతముఖైర్వివిధ వ్రతాగ్ర్యైః
జాయాపతీ గుణగణార్ణవపుత్రకామౌ ।
సంపూర్ణపూరుషమతోషయతాం నితాంతం
దేవేరితావివ పురాఽదితికశ్యపౌ తౌ ॥ ౨.౨౧ ॥

నాథస్య భూరికరుణాసుధయాఽభిషిక్తౌ
శ్రీశ్రీధరప్రతతిశారశరీరయష్టీ ।
భూరివ్రతప్రభవదివ్యసుకాంతిమంతౌ
తౌ దేహశుద్ధిమతిమాత్రమథాలభేతామ్ ॥ ౨.౨౨ ॥

కాంతాదృతౌ సముచితేఽథ బభార గర్భం
సా భూసురేంద్రదుహితా జగతాం హితాయ ।
అచ్ఛాంబరేవ రజనీ పరిపూరితాశా
భావిన్యపాస్తతమసం విధుమాద్యపక్షాత్ ॥ ౨.౨౩ ॥

తం పూర్వపక్షసితబింబమివ ప్రవృద్ధం
యావద్ ద్విజేంద్రవనితా సుషువేఽత్ర తావత్ ।
అంశేన వాయురవతీర్య స రూప్యపీఠే
విష్ణుం ప్రణమ్య భవనం ప్రయయౌ తదీయమ్ ॥ ౨.౨౪ ॥

సంపూర్ణలక్షణచణం నవరాజమాన
ద్వారాంతరం పరమసుందరమందిరం తత్ ।
రాజేవ సత్పురవరం భువనాధిరాజో
నిష్కాసయన్ పరమసౌ భగవాన్ వివేశ ॥ ౨.౨౫ ॥

సంతుష్యతాం సకలసన్నికరైరసద్భిః
ఖిద్యేత వాయురయమావిరభూత్ పృథివ్యామ్ ।
ఆఖ్యానితీవ సురదుందుభిమంద్రనాదః
ప్రాశ్రావి కౌతుకవశైరిహ మానుషైశ్చ ॥ ౨.౨౬ ॥

నాథం నిషేవ్య భవనానతిదూరమాప్తః
ప్రాజ్ఞో మహాప్రకృతదుందుభినాదపూర్వాత్ ।
పుత్రోద్భవశ్రవణతో మహదాప్య సౌఖ్యం
జ్ఞానం పరోక్షపదమప్యమతేష్టహేతుమ్ ॥ ౨.౨౭ ॥

ఆవిశ్య వేష్మ నిజనందనమిందువక్త్రం
భూయోఽభినంద్య స ముకుందదయాం ప్రవంద్య ।
జాతస్య తస్య గుణజాతవహస్య జాత-
కర్మాదికర్మనివహం విదధే సుకర్మా ॥ ౨.౨౮ ॥

జ్ఞానార్థమేవ యదభూదసుదేవ ఏషః
యద్ వాసుదేవపదభక్తిరతః సదాఽసౌ ।
తద్ వాసుదేవపదమన్వవదన్ సురేంద్రాః
తాతేన యన్నిగదితం సుతనామకర్త్రా ॥ ౨.౨౯ ॥

పాతుం పయాంసి శిశవే కిల గోప్రదోఽస్మై
పూర్వాలయః స్వసుతసూనుతయా ప్రజాతః ।
నిర్వాణహేతుమలభిష్ట పరాత్మవిద్యాం
దానం ధ్రువం ఫలతి పాత్రగుణానుకూల్యాత్ ॥ ౨.౩౦ ॥

అత్రస్తమేవ సతతం పరిఫుల్లచక్షుః
కాంత్యా విడంబితనవేందు జగత్యనర్ఘమ్ ।
తత్ పుత్రరత్నముపగృహ్య కదాచిదాప్తః
స్వస్వామినే బుధ ఉపాయనమార్పయత్ సః ॥ ౨.౩౧ ॥

నత్వా హరిం రజతపీఠపురాలయం
తం బాలస్య సంపదమనాపదమర్థయిత్వా ।
సాకం సుతేన పరివారజనాన్వితోఽసౌ
ప్రాయాన్నిశీథసమయే నిజమేవ ధామ ॥ ౨.౩౨ ॥

దోషేయుషాం సమమనేన వనేఽతిభీమే
తత్క్రీడితగ్రహ ఇహైకతమం తుతోద ।
ఉద్వాంతరక్తమవలోక్య తమభ్యధాయి
కేనాప్యహో న శిశుతుత్ కథమేష ఇత్థమ్ ॥ ౨.౩౩ ॥

ఆవిశ్య పూరుషమువాచ మహాగ్రహోఽసౌ
అస్మద్విహారసమయోపగతాన్ సమస్తాన్ ।
యచ్ఛక్తిగుప్తిరహితానలమస్మి హంతుం
లోకేశ్వరః స బత బాలతమః కిలేతి ॥ ౨.౩౪ ॥

స్తన్యేన బాలమనుతోష్య ముహుః స్వధామ్నో
మాతా కదాచన యయౌ విరహాసహాఽపి ।
విశ్వస్య విశ్వపరిపాలకపాలనాయ
కన్యాం నిజామనుగుణాం కిల భీరురేషా ॥ ౨.౩౫ ॥

సా బాలకం ప్రరుదితం పరిసాంత్వయంతీ
ముగ్ధాక్షరేణ వచసాఽనునినాయ ముగ్ధా ।
మా తాత తాత సుముఖేతి పునః ప్రరోదీః
మాతా తనోతి రుచితం త్వరితం తవేతి ॥ ౨.౩౬ ॥

రోదే క్రియాసమభిహారత ఏవ వృత్తే
పోతస్య మాతరి చిరాదపి నాఽగతాయామ్ ।
జగ్రాహ బాలమథ చైక్షత మాతృమార్గం
సాఽపి క్రియాసమభిహారత ఏవ బాలా ॥ ౨.౩౭ ॥

కర్తవ్యమౌఢ్యమభిపద్య నిరూప్య సా తం
ప్రాభోజయత్ ఖలు కులస్థకులం ప్రపక్వం ।
శీతం పయోఽపి సతతం పరిపాయయంతీ
యస్యోష్ణరోగమతివేలమశంకతాంబా ॥ ౨.౩౮ ॥

నూనం పిపాసురతిరోదితి హంత బాలో
ధిఙ్ మాం దయావిరహితాం పరకృత్యసక్తామ్ ।
ఇత్యాకులా గృహముపేత్య తదా ప్రసన్నం
పూర్ణోదరం సుతమపైక్షత విప్రపత్నీ ॥ ౨.౩౯ ॥

పృష్ట్వాఽవగమ్య సకలం చ తతః ప్రవృత్తం
యూనాం చ దుస్సహమిదం శిశునోపభుక్తమ్ ।
ఇత్థం విచింత్య తనయాం బహు భత్సయంత్యా
భీతం తయోత కుపితం మనసాఽనుతప్తమ్ ॥ ౨.౪౦ ॥

ఆరోగ్యశాలిని తదాఽపి పురేవపుత్రే
విస్మేరతాముపజగామ జనన్యముష్య ।
యస్య త్రిలోకజననీ జననీ విషేఽపి
పీతే న విస్మయమవాప సమస్తశక్తేః ॥ ౨.౪౧ ॥

స్తన్యం ముహుః కిల దదౌ జననీ గృహీత్వా
క్షేమాయ తం కిల దధజ్జనకో జజాప ।
అన్యో జనోఽపి కిల లాళయతి స్మ కింతు
సర్వోఽపి తన్ముఖసుహాసరసాయనోత్కః ॥ ౨.౪౨ ॥

దేవాదిసద్భిరనుపాలితయాఽఽదరేణ
దేవ్యాఽఽత్మసేవ విలసత్పదయా నితాంతమ్ ।
అవ్యక్తయా ప్రథమతౌ వదనేఽస్య వాణ్యా
శాలీనయేవ భువనార్చితయా విజహ్రే ॥ ౨.౪౩ ॥

ప్రాగ్రింఖణం స్వయమథ స్థితిమేష
చక్రే పశ్చాద్ గతిం పరిచయేన కిల క్రమేణ ।
విశ్వస్య చేష్టితమహో యదనుగ్రహేణ
సర్వం తదస్య పవనస్య విడంబనం హి ॥ ౨.౪౪ ॥

పుచ్ఛాంతమచ్ఛమవలంబ్య కదాచిదేష
ప్రాతర్వ్రజాద్ వ్రజత ఏవ నిజర్షభస్య ।
ప్రాయాత్ ప్రియస్య సహసా స్వజనైరదృష్టో
నానావనేషు చరతశ్చరతస్తృణాని ॥ ౨.౪౫ ॥

ఉత్తుంగశృంగలసితస్య మహిష్ఠమూర్తేః
పాదావృతావనితళస్య సురంధ్రకస్య ।
ఆశ్రిత్య తస్య శుశుభేఽవయవైకదేశం
బాలో దివాకర ఇవోదయపర్వతస్య ॥ ౨.౪౬ ॥

లీలాం కరోతి ను గృహాంతరగో ను బాలః
కూపాంతరే ను పతితః ప్రకృతిస్వతంత్రః ।
ఇత్థం విచింత్య స ముహుః స్వజనో విమృగ్య
హంతానపేక్ష్య తనయం హృది తాపమాప ॥ ౨.౪౭ ॥

బాలస్య బాలపరిలంబనగోచరం తద్
వ్యశ్వస్యతాపి వచనం వనగోచరోక్తమ్ ।
యత్ సాయమైక్షత జనః శిశుమావ్రజంతమ్
ఏకాబ్దకం వృషభబాలకృతావలంబమ్ ॥ ౨.౪౮ ॥

చింతామణీంద్రమివ చింతితదం దరిద్రో
విజ్ఞానమార్గమివ విష్ణుపరం ముముక్షుః ।
నష్టం చ నందనమితి స్వజనోఽస్య లబ్ధ్వా
నాథస్య తస్య తమనుగ్రహమేవ మేనే ॥ ౨.౪౯ ॥

లీలావసానసమయే సహసా కదాచిద్
ఆర్యోఽమునాఽభ్యవహృతిం ప్రతి చోద్యమానః ।
రోద్ధైష నోఽస్తి ధనికో వృషవిక్రయీతి
ప్రోవాచ నందనముఖేందుమవేక్ష్య మందమ్ ॥ ౨.౫౦ ॥

లీలాకరేణ స కరేణ సుకోమలేన
బీజాంతరాణి కిల కానిచిదాశు తస్మై ।
స్మిత్వాఽర్భకోఽభిమతనిష్కపదే యదాఽదా-
దాదత్త తాని ధనికో బహుమానపూర్వమ్ ॥ ౨.౫౧ ॥

లబ్ధం సుతాదితి వదన్ ద్విజపుంగవేన
కాలాంతరే నిజధనే ప్రతిదిత్సితేఽపి ।
సాక్షాదమానవనవాకృతితః స లేభే
బీజచ్ఛలేన పురుషార్థమహో విశిష్టమ్ ॥ ౨.౫౨ ॥

వాసుదేవమిహ వాఽసుదేవతా సత్కలామభిననంద తం జనః ।
వాసుదేవమితి వాసుదేవసన్నామకం వివిధలీలమర్భకమ్ ॥ ౨.౫౩ ॥

ఇతి విహరతి మహ్యాం విష్ణుదాసేఽపి గూఢే
సమజని సుజనానాం చిత్తమానందపూర్ణమ్ ।
ఉదయతి ఘనమాలాలీనభానౌ చ భానౌ
నను జననయనాబ్జైర్లభ్యతేఽలం వికాసః ॥ ౨.౫౪ ॥

॥ ఇతి శ్రీమత్కవికులతిలక త్రివిక్రమపండితాచార్యసుత
నారాయణపండితాచార్యవిరచితే శ్రీమత్సుమధ్వవిజయే
మహాకావ్యే ఆనందాంకే ద్వితీయః సర్గః ॥

౩. తృతీయః సర్గః

అథ కదాచన సుందరనందనస్మితముఖేందుదృశాం దయితౌ నృణామ్ ।
మహమతో నిజబంధుముదే ముదా ప్రయయతుః స్వజనైః సహ దంపతీ ॥ ౩.౧ ॥

స్వజనతాపగమాగమసంగమప్రతిసభాజితపూర్వకసంభ్రమే ।
అవిదుషీ జననీతి స బాలకః శరణతో రణతో నిరగాన్నభిః ॥ ౩.౨ ॥

క్వ ను యియాససి తాత న సాంప్రతం స్వజనసంత్యజనం తవ సాంప్రతమ్ ।
ఇతి విభుః పథికైరుదితో వ్రజన్ స్మితమనాకులముత్తరమాతనోత్ ॥ ౩.౩ ॥

త్వరితమేత్య స కాననదేవతాసదనమత్ర ననామ రమాపతిమ్ ।
అపి తతః ప్రగతో లఘు నాళికేయుపపదాంతరసద్మగతం చ తమ్ ॥ ౩.౪ ॥

నళిననాభనిభాలనసంమదాగమవికస్వరభాస్వరలోచనః।
జనమనోనయనాంబుజభాస్కరో రజతపీఠపురం ప్రయయావసౌ ॥ ౩.౫ ॥

సుహయమేధగణాతిశయాలవో హరినమస్కృతయః సుకృతా ఇమాః
ఇతి సురైరపి భూసురమండలైః సమనమత్ స సవిస్మయమీక్షితః ॥ ౩.౬ ॥

న హి హరిం సతతం న నమత్యసౌ న చ న పశ్యతి నాపి న వందతే ।
అపి తథేతి విధాయ విశేషతః స నను సాధుజనాన్ సమశిక్షయత్ ॥ ౩.౭ ॥

అనవలోక్య సుతం సుతవత్సలో మృగయతే స్మ మహీసురపుంగవః ।
ముహురపృచ్ఛదముష్య గతిం నరాన్ పథి పథి ప్రగతోనుపదం ద్రుతమ్ ॥ ౩.౮ ॥

జనసదాగతిసూచితవర్త్మనా ప్రతిపదం వ్రజతా పరయా తృషా ।
ద్విజమహామధుపేన మనోహరం స్మితమలాభి సుతాననవారిజమ్ ॥ ౩.౯ ॥

విరహదూనతయోద్గమనోన్ముఖం న్యరుణదశ్రు పురా స యయోర్దృశోః ।
అథ తయోః ప్రమదోత్థితమవ్యదః ప్రతినిరుద్ధ్య గిరం గురురబ్రవీత్ ॥ ౩.౧౦ ॥

అయి సుతేదముదాహర తత్త్వతో నను సమాగతవానసి సాంప్రతమ్ ।
స్వజనతారహితస్య తు కోఽత్ర తే సహచరోఽర్భక దీర్ఘతమే పథి ॥ ౩.౧౧ ॥

జనకవాచమిమామవధారయన్ కళముదాహరదంబురుహేక్షణః ।
స్వపదమావ్రజతో వ్రజతోఽప్యతౌ నను సఖా మమ కాననగో విభుః ॥ ౩.౧౨ ॥

తదితరాయతనాత్తు యదాఽగమం కృతరతిః ఖలు తత్ర హరిః సఖా
అహమిహాపి మహేంద్రదిగాలయం ప్రణతవానుత యావదధీశ్వరమ్ ॥ ౩.౧౩ ॥

అపి తతోఽహముపేత్య సహామునా భగవతేఽత్ర సతే ప్రణతిం వ్యధామ్ ।
ఇతి నిగద్య విభాతి శిశుః స్మ విస్మితసభాజనచీర్ణసభాజనః ॥ ౩.౧౪ ॥

విరహితస్వజనం చరణప్రియం వివిధభూతభయంకరవర్త్మని ।
అయి కృపాలయ పాలయ బాలకం లఘుశుభస్య మమేత్యనమద్ ద్విజః ॥ ౩.౧౫ ॥

తముపగృహ్య సుతం సుతపోనిధిః గృహమసౌ గృహిణీసహితో యయౌ ।
ఉదయతీతి హి బాలదివాకరే స్మితమభూత్ సుజనాననవారిజమ్ ॥ ౩.౧౬ ॥

వరవిమానగిరావపి చండికా శిశుమహో జననీ తమలాళయత్ ।
అపరథా పరితుష్టమనాః కథం చిరమిహైష వసేద్ విసహాయకః ॥ ౩.౧౭ ॥

సకలశబ్దమయీ చ సరస్వతీ సతతమానమతి స్వయమేవ యమ్ ।
ద్విజవరోఽథ కదాచన మాతృకాః కిల సుతం పరిచాయయతి స్మతమ్ ॥ ౩.౧౮ ॥

లిపికులం నను తాత గతే దినే లిఖితమేవ పునర్లిఖితం కుతః ।
ఇతి నిజప్రతిభాగుణభావితం హరిపదస్య వచస్తమనందయత్ ॥ ౩.౧౯ ॥

శిశురసౌ ప్రతిభాంబుధిరిత్యలం జనమనోవచనగ్రహపీడనా ।
న భవతాదితి తం విజనస్థలే స్వతనయం సమశిక్షయదేషకః ॥ ౩.౨౦ ॥

మహవతా స్వజనేన సమీరితస్వజననీసహితేన కదాచన ।
రుచిరవాచనయాఽర్చితవాక్క్రియా ప్రతియయే ప్రభుణా ఘృతవల్ల్యపి ॥ ౩.౨౧ ॥

పరిషదా నితరాం పరివారితః శివపదః కిల ధౌతపటోద్భవః ।
ఇహ కథాం కథయన్ దదృశే తతః పృథుధియా పృథుకాకృతినాఽమునా ॥ ౩.౨౨ ॥

ఇదమువాచ విచారవిచక్షణః శుచి వచః శనకైః స జనాంతరే ।
అపరథా కథితం కథక త్వయా నను మతాన్మహతామితి సస్మితమ్ ॥ ౩.౨౩ ॥

అగణయన్న శివం జనతా తదా సవచనే వసుదేవసుతాహ్వయే ।
ముఖరమిచ్ఛతి కో మృగధూర్తకం ప్రకృత హుంకృత సింహ శిశౌ సతి ॥ ౩.౨౪ ॥

అథ కథం కథయేతి తదా జనే గదితవత్యుచితార్థముదాహరన్ ।
స సమలాళ్యత విస్మయిభిర్నరైః అపి సురైర్విజయాంకురపూజకైః ॥ ౩.౨౫ ॥

స జననీసహితో జనకం గృహే ప్రగతవాంస్తముదంతమవేదయత్ ।
నిగద తాత శివః కథకః స కిం వితథగీరథవాఽహమితీరయన్ ॥ ౩.౨౬ ॥

నను సుతావితథం కథితం త్వయేత్యముముదీర్య సవిస్మయమస్మరత్ ।
ప్రకృతితః కృతితా ఖలు మే శిశోః మదధినాథదయోదయజేత్యసౌ ॥ ౩.౨౭ ॥

కథయతాం ప్రథమే కథయత్యలం స్వజనకే జనసంఘవృతే కథామ్ ।
సకలలోకమనోనయనోత్సవః చతురధీః స కదాచిదవాచయత్ ॥ ౩.౨౮ ॥

వివిధశాఖిపదార్థనివేదనే లికుచనామ్నీ తదాఽనుదితార్థకే ।
కిమితి తాత తదర్థమవర్ణయన్ కథయసీతి శనైరయమబ్రవీత్ ॥ ౩.౨౯ ॥

అవదతీతి పితర్యపి చోదితే ప్రతిబుభుత్సుషు తత్ర జనేష్వపి
అయముదీర్య తదర్థమవాప్తవాన్ పరిషదో హ్యసమానసుమానవామ్ ॥ ౩.౩౦ ॥

బహువిధైశ్చరితైరితి చారుభిః సకలలోకకుతూహలకారిణమ్ ।
ద్విజవరేణ వయస్యుచితే స్థితం తముపనేతుమనేన దధే మనః ॥ ౩.౩౧ ॥

సముచితగ్రహయోగగుణాన్వితం సమవధార్య ముహూర్తమదూషణమ్ ।
ప్రణయబంధురబాంధవవానసౌ ద్విజకులాకులముత్సవమాతనోత్ ॥ ౩.౩౨ ॥

వివిధవేదతయా విజిహీర్షవో వదనరంగపదేస్య చిరాయ యాః ।
సురవరప్రమదా అపి సప్రియా అభిననందురహో వియతో మహమ్ ॥ ౩.౩౩ ॥

విహితసాధనసాధితసత్క్రియోజ్వలనముజ్జ్వలధీర్జ్వలయన్నయమ్ ।
ఉపనినాయ సుతం సుకుమారకం కుశలినం కుశలీకృతశీర్షకమ్ ॥ ౩.౩౪ ॥

పరిచరాగ్నిగురూ చరితవ్రతః సుచరణః పఠ సాధు సదాగమాన్ ।
ఇతి గురోస్త్రిజగద్గురుశిక్షణే స్ఫుటమహాసి సురైః కృతసాక్షిభిః ॥ ౩.౩౫ ॥

జితకుమారగుణం సుకుమారకం నిజకుమారమపేక్ష్య నిరంతరమ్ ।
సముచితాచరణే చతురం స్వతః క్షితిసురో ముదమాయత శిక్షయన్ ॥ ౩.౩౬ ॥

సపటఖండమకించనవత్ క్వచిత్ స్వవిభవానుచితం చరణాదికమ్ ।
భువనభర్తురహో స్వనిగూహనం సురసభాసు కుతూహలమాతనోత్ ॥ ౩.౩౭ ॥

అవిరళైర్గరళోష్మభిరాకులీ కృతసమస్తజనో విచచార యః ।
క్వచిదముం నిజఘాంసురశాంతిమానుపససర్ప స సర్ప మయోఽసురః ॥ ౩.౩౮ ॥

త్వరితముద్యతవిస్తృతమస్తకః ప్రతిదదంశ యదైనమవిక్షతమ్ ।
ప్రభుపదారుణచారుతరాంగులీవిహృతిపిష్టతనుః ప్రతతామ సః ॥ ౩.౩౯ ॥

గరుడతుండమివ ప్రతిపన్నవాన్ ద్విజకుమారపదం స మమార చ ।
సముచితం చరితం మహతామిదం సుమనసో మనసేష్టమపూజయన్ ॥ ౩.౪౦ ॥

గిరిశగుర్వమరేంద్రముఖైశ్చ యచ్చరణరేణురధారి సురేశ్వరైః ।
క్షితిసురాంఘ్ర్యభివందనపూర్వకం స విదధేఽధ్యయనం ఛలమానుషః ॥ ౩.౪౧ ॥

కరతళే ఖలు కందుకవత్ సదా సకలయా కలయా సహ విద్యయా ।
అరిధరేణ సమం స్ఫురితం గురోః మనసి తస్య విడంబయతో జనాన్ ॥ ౩.౪౨ ॥

అనధికైరధికైశ్చ వయస్యథో బహుభిరధ్యయనోపరమాంతరే ।
అనికటే వటుభిః పటుభిర్గురోః స విజహార సుఖీ సఖిభిః సమమ్ ॥ ౩.౪౩ ॥

పదముదీర్య జవేన యియాసితం ద్రుతసఖిష్టభవత్ స పురస్సరః ।
అయమయత్నతయేతి న విస్మయో నను మనోజవజిత్ పవనోఽసకౌ ॥ ౩.౪౪ ॥

ప్లవనతేజసి హంత న కేవలం విజితవాన్ స తదా సకలాన్ జనాన్ ।
ప్రభునిదేశకరో హనుమత్ తనౌ నను జిగాయ స వాలిసుతాదికాన్ ॥ ౩.౪౫ ॥

జలవిహారపరాజయిభిః స్పృధా సఖిభిరీరితవారిపరిశ్రితమ్ ।
వదనమాకులలొచనమాదధె స్మితమముష్య హి కంచన విభ్రమమ్ ॥ ౩.౪౬ ॥

స శనకైర్బలినో యుగపద్గతాన్ ప్రవిహృతేషు సఖీన్ నిరపాతయత్ ।
అశనకైర్యుగపత్ ప్రకృతాహవాన్ సహసితో ద్విజసూనురయత్నవాన్ ॥ ౩.౪౭ ॥

గ్రహణ నిగ్రహణే గ్రహణే దృఢే గురుభరోద్ధరణాదివిధౌ పటౌ ।
ఇహ విభావుపచారధియా నృణాం ఋతమయం నను భీమ ఇతీరితమ్ ॥ ౩.౪౮ ॥

విహరతీతి పరత్యపి న స్ఫుటం స్వగృహగామిని చాద్రుతమాయతి ।
పరితుతోష న తత్ర జగద్గురౌ స కిల పూగవనాన్వయజో ద్విజః ॥ ౩.౪౯ ॥

అథ కదాచన సోఽధ్యయనాంతరే తమవదత్ కుపితోఽన్యమనస్వినమ్ ।
పఠసి నో శఠ తే సఖిభిః సమం కిమితి నిత్యముదాసితధీరితి ॥ ౩.౫౦ ॥

గుణనికా చరణాదికగోచరా న మమ హృద్దయితేత్యుదితేఽమునా ।
వద విశారదవాద యథేప్సితం త్వముపరీత్యవదద్ధరణీసురః ॥ ౩.౫౧ ॥

సకలలక్షణశిక్షణమూలభూః శ్రుతిసమామననం స్ఖలనోజ్ఝితమ్ ।
న ఖలు కేవలమస్య గురోర్వ్యధాత్ సుమనసామపి తత్ర కుతూహలమ్ ॥ ౩.౫౨ ॥

ప్రియవయస్యశిరోగురువేదనాం అశమయత్ సహజామపి దుస్సహామ్ ।
స విపినే విజనే ముఖవాయునా శ్రవణ గోచరితేన కదాచన ॥ ౩.౫౩ ॥

అధిగతోపనిషచ్ఛ సకృచ్ఛ్రుతా ప్రకటభాగవతీతి న విస్మయః ।
అధిగతా నను జాత్వపి న శ్రుతాః ప్రతిభయా శ్రుతయః శతశోఽమునా ॥ ౩.౫౪ ॥

సాక్షాదథోపనిషదో విభురైతరేయ్యాః
పాఠచ్ఛలేన విజనేఽర్థరసం బ్రువాణః ।
అధ్యాపకాయ వితతార విమోక్షబీజం
గోవిందభక్తిముచితాం గురుదక్షిణాం సః ॥ ౩.౫౫ ॥

అయి స్వామిన్ దుష్టాన్ దమయదమయ స్పష్టముచిరాద్
గుణాన్ గూఢాన్ విష్ణోః కథయకథయ స్వాన్ ప్రమదయన్ ।
తదాఽఽనందం తన్వన్నితి సుమనసాం సోఽనుసరతా
మనుజ్ఞామాదత్త త్రిభువనగురుర్బ్రాహ్మణగురోః ॥ ౩.౫౬ ॥

॥ ఇతి శ్రీమత్కవికులతిలక త్రివిక్రమపండితాచార్యసుత
నారాయణపండితాచార్యవిరచితే శ్రీమత్సుమధ్వవిజయే
మహాకావ్యే ఆనందాంకే తృతీయః సర్గః ॥

౪. చతుర్థః సర్గః

అథైష సల్లోకదయాసుధార్ద్రయా సదాగమస్తేననిరాసకామయా ।
రమావరావాసభువా విశారదో విశాలయాఽచింతయదాత్మనో ధియా ॥ ౪.౧ ॥

అనన్యసంగాద్ గుణసంగితా హరేర్జనస్య మానం తు విశిష్టచేష్టితమ్ ।
అసంగమస్మాత్ ప్రకటీకరోమ్యహం నిజం భజన్ పారమహంస్యమాశ్రమమ్ ॥ ౪.౨ ॥

మమ ప్రభోర్నాపరథా హి శోభతే ద్విషత్సు విష్ణుం యదదండధారణమ్ ।
హరిస్వసా నన్వచిరాదసద్భిదే భవేదతో నాస్మిచ దండధారకః ॥ ౪.౩ ॥

విచింతయన్నిత్థమనంతచింతకః సమస్తసంన్యాసనిబద్ధనిశ్చయః ।
అసావనుజ్ఞార్థమథానమద్ధరిం సమస్తసంవ్యాపినమాత్మదాయగమ్ ॥ ౪.౪ ॥

నిజే జనే కిం నమసీతి పృచ్ఛతి బ్రువన్ స్వసస్తుప్రణతిం వ్యధామితి ।
గురో కిలాన్వేషణవాన్ జగద్గురుః తదా జగామాఖిలలోకశిక్షకః ॥ ౪.౫ ॥

యతిర్యతాత్మాభువి కశ్చనాభవద్విభూషణో భూరివిరక్తిభూషణః ।
న నామమాత్రాచ్చుచిమర్థతోఽపియం జనోఽచ్యుతప్రేక్షముదాహరత్ స్ఫుటమ్ ॥ ౪.౬ ॥

పురైష కృష్ణాకరసిద్ధశుద్ధిమద్వరాన్నభుక్త్వా కిల పాండవాలయే ।
విశోధితాత్మా మధుకృత్ప్రవృత్తిమాన్చచార కాంశ్చిత్ పరివత్సరాన్ ముదా ॥ ౪.౭ ॥

అభూత్ కుశాస్త్రాభ్యసనం న పాతకం క్రమాగతాద్ విప్రతిసారతో యతేః ।
యథా కుశాస్త్రాధ్యసనం మురద్విషః పదాంబుజే వ్యాధవరస్య గర్హితమ్ ॥ ౪.౮ ॥

వినీతమాంనాయశిరోవిశారదం సదైవ తత్త్వం ప్రబుభుత్సుమాదరాత్ ।
గురుర్విదిత్వోపనతాం నిజాం మృతిం కదాచిదూచే తముపహ్వరే గిరమ్ ॥ ౪.౯ ॥

అహం స్వయం బ్రహ్మన కించిదస్తి మత్ పరం విజృంభేత యదా స్ఫుటం చితిః ।
ఇతీహ మాయాసమయోపపాదితం నిరన్వయాత్ సువ్రత మా స్మ విశ్వసీః ॥ ౪.౧౦ ॥

యదేతదాత్మైక్యముపాస్తిచోదితం న మే గురోరప్యపరోక్షతాం గతమ్ ।
పురాతనానామపి సౌమ్య కుత్రచిత్ తతో ముకుందం భజ సంవిదే ముదా ॥ ౪.౧౧ ॥

ఇతీదమాదిశ్య వచో వచస్విని స్వకే గురౌ లోకమథాన్యమీయుషి ।
అసేవతాఽలోచ్య ముహుర్గురోర్గిరం స రూప్యపీఠాలయమిందిరావరమ్ ॥ ౪.౧౨ ॥

సుభక్తినా తేన స భక్తవత్సలో నిషేవితస్తత్ర పరం బుభుత్సునా ।
భవిష్యతః శిష్యవరాద్ధి విద్ధి మామ్ ఇతి ప్రవిష్టః పురుషం తమభ్యధాత్ ॥ ౪.౧౩ ॥

ప్రతీక్షమాణం తమనుగ్రహం ముదా నిషేవమాణం పునరంబుజేక్షణమ్ ।
సతాం గురుః కారణమానుషాకృతిః యతిం ప్రశాంతం తముపాససాద సః ॥ ౪.౧౪ ॥

సుతం యతీంద్రానుచరం విరాగిణం నిశమ్య సంన్యాసనిషణ్ణమానసమ్ ।
సువత్సలౌ రూప్యతళాలయస్థితం వియోగతాంతౌ పితరౌ సమీయతుః ॥ ౪.౧౫ ॥

వరాశ్రమస్తే జరతోరనాథయోర్న జీవతోః స్యాదయి నందనావయోః ।
సయాచనం వాక్యముదీర్య తావిదం పరీత్య పుత్రాయ నతిం వితేనతుః ॥ ౪.౧౬ ॥

నతిర్న శుశ్రూషజనాయ శస్యతే నతం భవద్భ్యాం స్ఫుటమత్ర సంప్రతమ్ ।
అహో విధాత్రా స్వయమేవ దాపితా తదభ్యనుజ్ఞేతి జగాద స ప్రభుః ॥ ౪.౧౭ ॥

అనుత్తరజ్ఞః స తమర్థయన్ పునః యతీంద్రమానమ్య గతః ప్రియాయుతః ।
గృహే వసన్ కల్పసమాన్ క్షణాన్ నయన్ సుతాననేందోరనిశం తతోఽస్మరత్ ॥ ౪.౧౮ ॥

స చింతయన్ పుత్రమనోరథం శుచా పునశ్చ తీర్త్వోపగతో మహానదీమ్ ।
యతీశ్వరానువ్రతమాత్మనందనం తమైక్షత గ్రామవరే మఠాంతరే ॥ ౪.౧౯ ॥

స జాతకోపాకులితో ధరాసురో మహాత్మనామ్ లంఘనభీరురప్యలమ్ ।
సుతస్య కౌపీనధృతౌ హి సాహసప్రతిశ్రవో మే దృఢ ఇత్యభాషత ॥ ४.२० ॥

క్షణేన కౌపీనధరో నిజం పటం విదార్య హే తాత కురుష్వ సాహసమ్ ।
ఇతీమముక్త్వా ప్రభురబ్రవీత్ పునః శుభాంతరాయం న భవాంశ్చరేదితి ॥ ४.२१ ॥

న పుత్ర పిత్రోరవనం వినా శుభం వదంతి సంతో నను తౌ సుతౌ మృతౌ ।
నివర్తమానే న హి పాలకోఽస్తి నౌ త్వయీతి వక్తారమముం సుతోఽబ్రవీత్ ॥ ४.२२ ॥

యదా విరక్తః పురుషః ప్రజాయతే తదైవ సంన్యాసవిధిః శ్రుతౌ శ్రుతః ।
న సంగహీనోఽపి పరివ్రజామి వామ్ అహం తు శుశ్రూషమకల్పయన్నితి ॥ ४.२३ ॥

బహుశ్రుతత్వాద్యది తత్ సహే బలాత్ న సా సవిత్రీ విరహం సహేత తే ।
ఇతి ద్విజేనాభి హితేఽనమత్ స తం భవాననుజ్ఞాం ప్రదదాత్వితి బ్రువన్ ॥ ४.२४ ॥

విచింత్య విద్వాన్ స నిరుత్తరీకృతః తథాఽస్తు మాతాఽను వదేద్ యదీతి తమ్ ।
ఉదీర్య కృచ్ఛ్రాదుపగమ్య మందిరం ప్రియాసకాశే తముదంతమబ్రవీత్ ॥ ४.२५ ॥

నిశాచరారేరివ లక్ష్మణః పురా వృకోదరస్యేవ సురేంద్రనందనః ।
గదోఽథ శౌరేరివ కర్మకృత్ ప్రియః సుభక్తిమాన్ విశ్వవిదోఽనుజోఽభవత్ ॥ ४.२६ ॥

కదాచిదాప్యాఽలయబుద్ధిరాలయం నివేదయన్ పాలకమేతమేతయోః ।
దృఢస్వసంన్యాసనిషేధనిశ్చయాం ధవానుమత్యేదమువాచ మాతరమ్ ॥ ४.२७ ॥

వరాశ్రమాప్తిం మమ సంవదస్వ మాం కదాచిదప్యంబ యదీచ్ఛసీక్షితుమ్ ।
యదన్యథా దేశమిమం పరిత్యజన్ న జాతు దృష్టేర్విషయో భవామి వః ॥ ४.२८ ॥

ఇతి బ్రువాణే తనయే కదాచిదప్యదర్శనం తస్య మృతేర్నిదర్శనమ్ ।
విచింత్య పర్యాకులితా చికీర్షితం సుతస్య కృచ్ఛ్రాన్న్యరుణన్న సా శుభా ॥ ४.२९ ॥

అథోపగమ్యైష గురుం జగద్గురుః ప్రసాద్య తం దేవవరప్రసాదితః ।
సదా సమస్తాశ్రమభాక్ సురేశ్వరో విశేషతః ఖల్వభజద్వరాశ్రమమ్ ॥ ४.३० ॥

క్రియాకలాపం సకలం స కాలవిద్ విధానమార్గేణ విధాయ కేవలమ్ ।
సదా ప్రసన్నస్య హరేః ప్రసత్తయే ముహుః సమస్తన్యసనం సమభ్యధాత్ ॥ ४.३१ ॥

అనంతమాత్రాంతముదాహరంతి యం త్రిమాత్రపూర్వం ప్రణవోచ్చయం బుధాః ।
తదాఽభవద్ భావిచతుర్ముఖాకృతిః జపాధికారీ యతిరస్య సూచితః ॥ ४.३२ ॥

గుణానురూపోన్నతి పూర్ణబోధ ఇత్యముష్య నామ ద్విజవృందవందితః ।
ఉదాహరద్ భూరియశా హి కేవలం న మంత్రవర్ణః స చ మంత్రవర్ణకః ॥ ४.३३ ॥

నిరంగరాగం ముఖరాగవర్జితం విభూషణం విష్టపభూషణాయితమ్ ।
అముం ధృతాషాఢమవేక్ష్య మేనిరే స్వభావశోభాఽనుపమేతి జంతవః ॥ ४.३४ ॥

భుజంగభూతేశవిహంగపాదికైః ప్రవందితః సావసరప్రతీక్షణైః ।
ననామ సోఽయం గురుపూర్వకాన్ యతీన్ అహో మహీయో మహతాం విడంబనం ॥ ४.३५ ॥

వరాశ్రమాచారవిశేషశిక్షణం విధిత్సురస్యాఽచరితం నిశామయన్ ।
విశేషశిక్షాం స్వయమాప్య ధీరధీః యతీశ్వరో విస్మయమాయతాఽంతరమ్ ॥ ४.३६ ॥

స రూప్యపీఠాలయవాసినే యదా ననామ నాథాయ మహామతిర్ముదా ।
తదాఽమునాఽగ్రాహి నరప్రవేశినా భుజే భుజేఽనాశు భుజంగశాయినా ॥ ४.३७ ॥

చిరాత్ సుతత్వం ప్రబుభుత్సునా త్వయా నిషేవణం మే యదకారి తత్ఫలమ్ ।
ఇమం దదామీత్యభిధాయ సోఽమునా తదా ప్రణీయ ప్రదదేఽచ్యుతాత్మనే ॥ ४.३८ ॥

అనుగ్రహం తం ప్రతిగృహ్య సాగ్రహం ముదాఽఽత్మనాఽఽప్తాం కృతకృత్యతాం స్మరన్ ।
అభూదసంగోఽపి స తత్సుసంగవాన్ అసంగభూషా నను సాధుసంగితా ॥ ४.३९ ॥

యియాసతి స్వస్తటినీం ముహుర్ముహుః నమత్యనుజ్ఞార్థిని భూరిచేతసి ।
తమస్మరత్ స్వామినమేవ దూనధీః గురుర్భవిష్యద్విరహాగ్నిశంకయా ॥ ౪.౪౦ ॥

ఇతస్తృతీయే దివసే ద్యునిమ్నగా త్వదర్థమాస్మాకతటాకమావ్రజేత్ ।
అతో న యాయా ఇతి తం తదాఽవదత్ ప్రవిశ్య కంచిత్ కరుణాకరో హరిః ॥ ౪.౪౧ ॥

తదాజ్ఞయోపాగతజాహ్నవీజలే జనోఽత్ర సస్నౌ సహ పూర్ణబుద్ధినా ।
తతఃపరం ద్వాదశవత్సరాంతరే సదాఽఽవ్రజేత్ సా తదనుగ్రహాంకినీ ॥ ౪.౪౨ ॥

గతే దినానాం దశకే సమాసకే వరాశ్రమం ప్రాప్య సపత్రలంబనమ్ ।
జిగాయ జైత్రాన్ బహుతర్కకర్కశాన్ స వాసుదేవాహ్వయపండితాదికాన్ ॥ ౪.౪౩ ॥

గురోః స్వశిష్యం చతురం చికీర్షితః ప్రచోదనాత్ శ్రోతుమిహోప చక్రమే ।
అథేష్టసిద్ధిశ్ఛలజాతివారిధిః నిరాదరేణాపి మహాత్మనాఽమునా ॥ ౪.౪౪ ॥

తదాద్యపద్యస్థమవద్యమండలం యదాఽవదత్ షోడశకద్వయాత్మకమ్ ।
ఉపర్యపాస్తం తదితి బ్రువత్యసౌ గురౌ తమూచే ప్రణిగద్యతామితి ॥ ౪.౪౫ ॥

భవత్ప్రవక్తృత్వసమర్థతా న మే సకోపమిత్థం వదతి ప్రతీశ్వరే ।
అపీహ మాయాసమయే పటౌ నృణాం బభూవ తద్దూషణసంశయాంకురః ॥ ౪.౪౬ ॥

బుధోఽభిధానం శ్రవణం బుధేతరో ధ్రువం విదధ్యాద్ విముముక్షురాత్మనః ।
యతిర్విశేషాదితి లోకచోదనాత్ ప్రవక్తి మాయాసమయం స్మ పూర్ణధీః ॥ ౪.౪౭ ॥

అఖండితోపన్యసనం విసంశయం ససంప్రదాయం ప్రవచో దృఢోత్తరమ్ ।
సమాగమన్ శ్రోతుమముష్య సాగ్రహాః జనాః శ్రుతాఢ్యాశ్చతురా బుభూషవః ॥ ౪.౪౮ ॥

గురోరుపాంతే శ్రవణే రతైర్ద్విజైః స పంచషైర్భాగవతే కదాచన ।
బహుప్రకారే లిఖితేఽపి వాచితే ప్రకారమేకం ప్రభురభ్యధాద్ దృఢమ్ ॥ ౪.౪౯ ॥

పరప్రకారేష్వపి సంభవత్సు తే వినిర్ణయోఽస్మిన్ కథమిత్యుదీరితే ।
ముకుంద బోధేన మహాహృదబ్రవీత్ ప్రకారమేనం భగవత్కృతం స్ఫుటమ్ ॥ ౪.౫౦ ॥

నిగద్యతాం గద్యమిహైవ పంచమే జగద్గురోర్వేత్థ కృతిస్థితిం యది ।
ఇతి బ్రువాణే యతిసత్తమే స్వయం తదుక్తమార్గేణ జగాద భూరిహృత్ ॥ ౪.౫౧ ॥

అశేష శిష్యైశ్చ తదాజ్ఞయా తదా పరీక్షణాయైక్షి సమస్తపుస్తకమ్ ।
స తత్ర హంత్రైకతమే స్థితం త్యజన్ న తావదధ్యాయ నికాయమభ్యధాత్ ॥ ౪.౫౨ ॥

అత్ర జన్మని న యత్ పఠితం తే జైత్ర భాతి కథమిత్యమునోక్తే ।
పూర్వజన్మసు హి వేద పురేదం సర్వమిత్యమితబుద్ధిరువాచ ॥ ౪.౫౩ ॥

ఇతి బహువిధవిశ్వాశ్చర్యచిత్తప్రవృత్తేః
జగతి వితతిమాయన్నూతనాఽప్యస్య కీర్తిః ।
క్షపితతతతమస్కా భాస్కరీవ ప్రభాఽలం
సుజనకుముదవృందానందదా చంద్రికేవ ॥ ౪.౫౪ ॥

॥ ఇతి శ్రీమత్కవికులతిలక త్రివిక్రమపండితాచార్యసుత
నారాయణపండితాచార్యవిరచితే శ్రీమత్సుమధ్వవిజయే
మహాకావ్యే ఆనందాంకే చతుర్థః సర్గః ॥

౫. పంచమః సర్గః

వేదాంతవిద్యానిజరాజ్యపాలనే సంకల్ప్యమానో గురుణా గరీయసి ।
అదభ్రచేతా అభిషిచ్యతే పురా స వారిభిర్వారిజపూరితైరథ ॥ ౫.౧ ॥

ఆనందరూపస్య పరస్య పాత్ర ధీః ఆనందసందాయిసుశాస్త్రకృత్ స యత్ ।
ఆనందతీర్థేతి పదం గురూదితం బభూవ తస్యాత్యనురూప రూపకమ్ ॥ ౫.౨ ॥

కదాచిదత్రోపయయౌ యతిః సఖా గోవిందబుద్ధేర్బహుశిష్యసంవృతః
అముష్య శిష్యా అనుమానశిక్షితాః తదాఽజిగీషన్ గురుబుద్ధిముద్ధతాః ॥ ౫.౩ ॥

భిదా సుసాధ్యేత్యనుమానమత్ర తైః ప్రాయుజ్యతాఽశు ప్రతిపక్షభీషణమ్
అఖండయద్ వ్యక్తమఖండ ధీరిదం స పక్షదక్షః ఫణినం విరాడివ ॥ ౫.౪ ॥

అథాపి మిథ్యా విమతం మతత్వతో వివాద నిర్ముక్త వదిత్యవాది తైః ।
అనేన సత్యం విమతం మతత్వతో యథా ఘటాదీత్యనుమా న్యగద్యత ॥ ౫.౫ ॥

హేతోరతివ్యాప్తిరవాది తైర్యదా సకౌతుకైస్తూర్ణమసావవిస్మయః ।
న శుక్తిరూప్యాది మతం యదన్యథా మతం తదిత్యాది వదన్ జిగాయ తాన్ ॥ ౫.౬ ॥

తత్త్వేఽప్యతత్త్వే విమతేఽనుమాం వదన్ తదప్రతిష్ఠాం ప్రతిపాదుకః స్వయమ్ ।
విజిత్య విశ్వాన్ విదూషం సభాస్వసౌ జగామ నామ్నాఽప్యను మాన తీర్థతామ్ ॥ ౫.౭ ॥

సమస్తవాదీంద్రగజప్రభంగదః చరన్నవన్యాం ప్రతిపక్షకాంక్షయా ।
వేదద్విషాం యః ప్రథమః సమాయయౌ స వాదిసింహోఽత్ర సబుద్ధిసాగరః ॥ ౫.౮ ॥

తస్యోరుదుర్గర్వవతో జిగీషయా నిశాతమాదత్త ముకుందధీర్ద్రుతమ్ ।
స్వశిష్యహస్తేన మతాంతరేషుధేః సుపక్షదక్షం సుఖతీర్థమార్గణమ్ ॥ ౫.౯ ॥

జైత్రం ప్రజిజ్ఞాసు కుతూహలాకులం నృణాం కులం ప్రత్వరితం నిశామయన్ ।
అవందతోపేత్య గురుం గరిష్ఠధీః స రూప్యపీఠాయతనోత్తమస్థితమ్ ॥ ౫.౧౦ ॥

స వాదిసింహస్య గిరం గరీయసీం అఖండయత్ పండితమండలాంతరే ।
తీక్ష్ణేన వాక్యేన మితేన వేగినా గదాం శరేణేవ విశారదో ముహుః ॥ ౫.౧౧ ॥

అసావసూయన్ ద్వినవప్రకారతో వ్యచీక్ల్ పత్ కంచిదథార్థముచ్చకైః ।
జగద్విజేతుశ్చ జయే ససంశయః తావజ్జనోఽజాయత పూర్ణచేతసః ॥ ౫.౧౨ ॥

వికల్పకోటీరథ ఖండయన్ ద్రుతం రేజేఽధికం స్మేరముఖో బృహన్మతిః ।
తమస్తతీర్వా ద్యుమణిర్విశుద్ధయా గవా శ్రితో విష్ణుపదం సదాస్పదమ్ ॥ ౫.౧౩ ॥

అగాధమాత్మన్యతివేలముద్ధతం తిరస్కృతాశేషసరస్వతీతతిమ్ ।
కామం మహామానసకుంభసంభవో లఘూచకారేత్యపి బుద్ధిసాగరమ్ ॥ ౫.౧౪ ॥

శ్వ ఏవ వాదోఽస్త్వితి వాదినౌ ఖలౌ అద్యోత్తరం భాతి యదీర్యతామితి ।
మధ్వే బ్రువాణేఽమత తౌ జితౌ జనః స నిశ్చికాయాపి నిశాపలాయనాత్ ॥ ౫.౧౫ ॥

బుద్ధ్యబ్ధినా వాదివరేణ చాఽర్జితాం జయశ్రియం భూపరివర్తినా చిరాత్ ।
అహో ముహూర్తాదయమప్రయత్నవాన్ అవాప్తవానిత్యతివిస్మితం జనైః ॥ ౫.౧౬ ॥

వ్యాఖ్యాన్ కదాచిన్మణిమద్వినిర్మితం భాష్యం జనైస్తర్కవిశారదైర్వృతః ।
ఉవాచ వాచం పరిహాసహాసవాన్ సమ్మోదతీర్థః సురమోదదాయినీమ్ ॥ ౫.౧౭ ॥

సత్సూత్రభావే ప్రవిచారితే పృథగ్ భాష్యాభిసంధౌ చ విశుద్ధబుద్ధిభిః ।
నిగృహ్య గూఢాగ్రహముగ్రమేతయోః మాన్యోఽన్వయోఽన్యోన్యమహో న దృశ్యతే ॥ ౫.౧౮ ॥

ఇతి బ్రువాణే ప్రతిపాదయత్యలం భాష్యేఽత్ర దోషాన్ ప్రబలాన్ ముహుర్ముహుః ।
తస్మింస్తు విస్మేరధియోఽపి యత్నతో న స్థేయసః పర్యహరన్నిమానమీ ॥ ౫.౧౯ ॥

నన్వస్య సూత్రస్య పరోఽర్థ ఉచ్యతాం యద్ భాష్యమాత్రం భవతా నిరస్యతే ।
భవాదృశైర్యః కవిభిర్న దూష్యతే కథంచనేత్యూచురిమే వచస్వినః ॥ ౫.౨౦ ॥

అక్లిష్టశబ్దాన్వయమేష సంభవత్ సూత్రార్థముచ్చైర్వచనం తదాఽఽదదే ।
మానీకృతామ్నాయయుతస్మృతి క్షణాద్ ఏష్యత్కథా తాండవసూత్రధారకమ్ ॥ ౫.౨౧ ॥

బుభుత్సయా మత్సరవర్జితాన్ జనాన్ సమత్సరాన్ వా విజిగీషయాఽఽగతాన్ ।
శ్రుతప్రవీణానతితార్కికాన్ ముహుః భంగ్యాఽనయా భంగముపానినాయ సః ॥ ౫.౨౨ ॥

కదాచిదేనం ప్రతిగమ్య సౌమ్యధీః స మధ్యగేహార్యవరః ప్రసేదివాన్ ।
హేతోః కుతశ్చిద్ విమనీకృతోఽప్యహో గుణాబ్ధిలుబ్ధః సుజనః ప్రసీదతి ॥ ౫.౨౩ ॥

తేజోఽమృతం నందనగాత్రపాత్రగం నేత్రాంజలిభ్యామపిబత్ సదాఽవ్యయమ్ ।
విద్యాసుధాం చాస్య వచోమహాఘటే పూర్ణామసౌ కర్ణపుటేన పండితః ॥ ౫.౨౪ ॥

లీలావివాదే గురుణా జగద్గురోః ప్రసంగతస్తత్ర చ తాదృశే సతి ।
సూత్రార్థవిచ్చేత్ కురు భాష్యమంజసే త్యాక్షేపపూర్వం గురురభ్యధాదిమమ్ ॥ ౫.౨౫ ॥

విధానమాత్రం తదుపాదదే తదా పయో యథాఽచ్ఛం పరమః స హంసరాట్ ।
తల్లీనమాక్షేపముపైక్షతాఫలం వారీవ సంతో హి గుణాంశతోషిణః ॥ ౫.౨౬ ॥

వైరాగ్యవైయాత్యసువాక్త్వపూర్వకైః యుతో గుణైః పారమహంస్యభూషణైః ।
జ్యేష్ఠో యతిర్యో లికుచాన్వయోద్భవః తం భూరిభక్తిః స కదాచిదబ్రవీత్ ॥ ౫.౨౭ ॥

విరోధి వేదాంతకృతాంతసంపదాం భాష్యాదికం చేదిదమస్తు కా క్షతిః ।
అస్మభ్యమాచక్ష్వ విచక్షణోచితం భావం తు సూత్రోపనిషద్వివక్షితమ్ ॥ ౫.౨౮ ॥

ఇత్యస్య వాచా శరదేవ భాసితా యదాఽఖిలాశాః శుభపూర్ణయా బభౌ ।
ప్రమోదతీర్థాననచంద్రచంద్రికా వ్యాఖ్యాభిధా విష్ణుపదప్రకాశినీ ॥ ౫.౨౯ ॥

జేష్యన్ కదాచిత్ కిల కాలపాలితాం దిశం ప్రయాతోఽచ్యుతబుద్ధినా సహ ।
సమగ్రధీర్మండితవిష్ణుమంగలం విష్ణుం జగన్మంగలమాననామ సః ॥ ౫.౩౦ ॥

భిక్షాప్రదాత్రాఽత్ర పరీక్షితుం ముహుః దత్తే ప్రభుక్తే కదళీఫలోచ్చయే ।
అనేన నిర్యత్నమవార్యవిస్మయః తమార్యవర్యం విజనేఽవదద్ గురుః ॥ ౫.౩౧ ॥

భిక్షావసానే ద్విశతాధికైః ఫలైః వ్యూఢైః ప్రభుక్తైః పరిపూరితేఽపి తే ।
తనూదరే నాస్తి గరిష్ఠతా కథం సుచిత్త సత్యం వదతాద్ భవానితి ॥ ౫.౩౨ ॥

అంగుష్ఠమాత్రం జఠరప్రతిష్ఠితం జాజ్వల్యమానం మమ జాతవేదసమ్ ।
నిత్యం హితం విశ్వదహం చ విత్త తం విశ్వేశచేతా ఇతి సోఽబ్రవీత్ తదా ॥ ౫.౩౩ ॥

పర్యాకులానేకసరస్వతీతతీన్ న్యాయోపపన్నాన్ వివిధార్థసంయుతాన్ ।
అతీత్య దేశాన్ సమయాంశ్చ చారుధీః అసౌ జగామాభిమతేన వర్త్మనా ॥ ౫.౩౪ ॥

స్వహేళయా పాతితపార్థివవ్రజాం ధీశుద్ధిదాం కేరళభూషణాయితామ్ ।
పయస్వినీం ప్రేక్ష్య పథి ద్విజార్చితాం స భావినీమస్మరదత్ర చండికామ్ ॥ ౫.౩౫ ॥

తతః క్రమేణ ప్రచలన్నుపేయివాన్ అవందతేందీవరసుందరచ్ఛవిమ్ ।
అంభోజనాభం స భుజంగశాయినం శ్రీవల్లభం శ్రీమదనంతసత్పురే ॥ ౫.౩౬ ॥

వేదాంతసూత్రాణి కృతాంతవిత్తమో వ్యాఖ్యాదసౌ శిష్యగణాయ సంసది ।
విలక్షణం జీవగణాద్ గుణార్ణవం బ్రహ్మాచ్యుతాఖ్యం ప్రతిపాదయన్ ముహుః ॥ ౫.౩౭ ॥

అప్రాంశునూత్నోపపదాధివాసజః స సంకరో వైరపరాయణః పునః ।
అసూయయోచేఽత్ర మహానతిక్రమః సూత్రార్థ వాదోఽకృతభాష్యకేశ్వితి ॥ ౫.౩౮ ॥

వదోత్తరం భాతి యదీహ కుర్మహే భాష్యం కృతిర్నాస్య హి దండవారితా ।
జగద్గురూణామితి తాం గురోర్గిరం జనః సమస్తోఽభిననంద సస్మితామ్ ॥ ౫.౩౯ ॥

ప్రాజ్ఞైర్మహాపూరుషసర్వలక్షణైః సంపన్నదేహోఽయమితీరితే ప్రభౌ ।
పరే పరస్యాప్యతిపీనతాదృశః స్ఫిజ్మాత్రసంశంసనమేవ చక్రిరే ॥ ౫.౪౦ ॥

స్ఫిగ్దూషణాని ప్రతిపాదయత్యలం సంపూర్ణసంఖ్యేఽస్య తు లక్ష్మశాస్త్రతః ।
తద్దండసంఖండనసంశ్రవం వ్యధాత్ తదక్షమోఽసౌ ప్రకృతిర్హి సాఽసతామ్ ॥ ౫.౪౧ ॥

స్నాత్వాఽత్ర తీర్థేష్వచిరేణ కన్యకాతీర్థే సుతీర్థే సుఖతీర్థ ఆప్లుతః ।
సముద్రసేతౌ చ నిమజ్య విష్ణవే శ్రీరామనాథాయ నమాశ్చకార సః ॥ ౫.౪౨ ॥

తమావ్రజంతం యతివేషధారిణం దండం ప్రకాశ్యైష హసన్నభాషత ।
ఖండ్యేత దండో యది చండ న త్వయా త్వం పండకోఽపండిత వంధ్యవాగితి ॥ ౫.౪౩ ॥

లజ్జానతః స్వార్థమథార్థయన్నసన్ ఉపైక్ష్యతాసౌ ద్విజనాయకైస్తదా ।
ఆనందయంతం వదనేందునా జగత్ తం ద్వేష్టి కః ప్రాజ్ఞమిహేతి వాదిభిః ॥ ౫.౪౪ ॥

యాయాః ప్రసక్తాః పరిషత్సు పూరుషైః విద్యా విదగ్ధైర్వివిధైః సమాగమే ।
స తాసుతాసు ప్రతిభాతిభాసురో విద్యాసు విద్యాధిపతిర్జిగాయ తాన్ ॥ ౫.౪౫ ॥

అచాల్యమానః సగురుః స చాపలైః అసజ్జనానామబలీయసామిహ ।
ఉవాస మాసాంశ్చతురో మహామనాః సింహో గుహాంతోపగతః శునామివ ॥ ౫.౪౬ ॥

శృంగారసింధుం స భుజంగశాయినం శ్రీరంగవాసం కృతమంగలం సతామ్ ।
అమందధీర్దేవమవందతాఽగతః కవేరకన్యాహిమవాయుసేవితమ్ ॥ ౫.౪౭ ॥

తతో నివృత్తః పరమేవ పూరుషం ప్రణమ్య నానాయతనేషు సంచరన్ ।
ప్రకాశయన్ స్వాతిశయానమానుషాన్ ఆశాముదీచీం ప్రయయావసౌ క్రమాత్ ॥ ౫.౪౮ ॥

తతస్తతో విస్మితలోచనైర్నరైః నిరీక్ష్యమాణోఽతిసులక్షణాకృతిః ।
గ్రామోత్తమాన్ ప్రాప్య పయస్వినీతటే వివేశ దేవాయతనం స కించన ॥ ౫.౪౯ ॥

అధీత్య ధర్మేణ షడంగమాగమం తదర్థసంవర్ణననిర్ణయాన్వితాః ।
ప్రాపుర్ద్విజేంద్రాస్తమపూర్వపూరుషం జిజ్ఞాసవః సుప్రథితం జగత్త్రయే ॥ ౫.౫౦ ॥

సుస్మితేన్దుమరవిన్దలోచనం స్వర్ణవర్ణమతిభద్రభాశణమ్ ।
వీతభూశమపి విశ్వభూశణంతం దిదృక్శురలమాపతజ్జనః ॥ ౫.౫౧ ॥

విద్యోరుద్యుతిధీరతారకతిరస్కారే పతంగాయితో
దుర్వాదీభకుతర్కకుంభదలనే సింహప్రబర్హాయితః ।
లోలాలోకకలోకదృక్కుముదినీ సంహ్లాదనేఽబ్జాయితః
సంసన్మండలమండనాయిత ఉత స్వానందతీర్థో బభౌ ॥ ౫.౫౨ ॥

॥ ఇతి శ్రీమత్కవికులతిలక త్రివిక్రమపండితాచార్యసుత
నారాయణపండితాచార్యవిరచితే శ్రీమత్సుమధ్వవిజయే
మహాకావ్యే ఆనందాంకే పంచమః సర్గః ॥

౬. షష్ఠః సర్గః

ఐతరేయమథ కించన సూక్తం సూచయన్ సదసి తత్ర గరిష్ఠః ।
శ్రోతుమిచ్ఛతి సభా భగవద్భ్యః సూక్తభావమితి తావదువాచ ॥ ౬.౧ ॥

వర్ణసౌష్ఠవగరిష్ఠమతూర్ణం తుల్యమాత్రమతిమాత్రసులక్ష్మ ।
వ్యూఢ హృజ్జలద ఘోషమముష్యో చ్చారణం విదధదభ్యధితార్థమ్ ॥ ౬.౨ ॥

లక్షణాన్వితతయా వచనేఽస్మిన్ దేవతాగురుమసావతిశేతే ।
మానమిత్యపి విధాయ ధియా తే తత్త్ తు సూక్తమపరార్థమవోచన్ ॥ ౬.౩ ॥

స్యాత్ తథేత్థమపి సంభవితాఽర్థః త్ర్యర్థతాం శ్రుతిషు విత్త దశార్థమ్ ।
భారతం నను శతార్థమపి స్యాద్ వైష్ణవం పదసహస్రతయం హి ॥ ౬.౪ ॥

ఇత్యుదీరయతి విస్తృతచిత్తే భూసురా ఇహ జిగీషవ ఏనమ్ ।
ఊచురర్ధశతకం హరినామ్నాం వర్ణ్యతామితి సహాసముఖాస్తే ॥ ౬.౫ ॥

వర్ణయామి తదహం సకలం వః సౌష్ఠవాదను వదంతు భవంతః ।
తం వదంతమితి తేఽథ వదంతో బాఢమిత్యతిదృఢోద్యమమాపుః ॥ ౬.౬ ॥

ప్రత్యయప్రకృతిసంగమభంగీం శబ్దశాస్త్రవిహతాంప్రతిదర్శ్య ।
శుద్ధధీః శ్రుతిశిరః శతసిద్ధాన్ అభ్యధాత్ సపది విశ్వపదార్థన్ ॥ ౬.౭ ॥

యావదర్ధశతకం న విశంకః సంతతోక్తికృదపూపురదేషః ।
వర్ణితావధృతి దుర్బల చిత్తాః తావదాకులహృదో హ్యభవంస్తే ॥ ౬.౮ ॥

సాంగవేదచతురా ఇతిహాసే శిక్షితాః సుబహవోఽప్యతిధృష్టాః ।
నైతదీరితమహో జగృహుస్తే విశ్వసంక్షయపయోఽంధుగణా వా ॥ ౬.౯ ॥

దేవతాస్వసులభ ప్రతిభా తే మానుషేషు చపలేషు కథా కా ।
క్ష్మామ్య సౌమ్య సకలజ్ఞ నమస్తే తే బ్రువంత ఇతి తం కిల నేముః ॥ ౬.౧౦ ॥

వేదశాస్త్రచతురైరిహ విద్యావిత్తలిప్సుభిరవాప్తమశేషైః ।
ప్రాప కేరళసుమండలజాతైః అన్యదాయతనమాయతచేతాః ॥ ౬.౧౧ ॥

తర్కతంత్రకుశలానపి పుంసః చర్కరీతి బత సోఽయమమానాన్ ।
మానమానమయతీహ కథం నో సైష మండలభువాం సమితానామ్ ॥ ౬.౧౨ ॥

మంత్రయంత ఇతి తే ద్విజవర్యాః అన్యదేశజముఖస్తమపృచ్ఛన్ ।
సద్దదాదదసుశంసననిందాకారిసూక్తగతమర్థముపేత్య ॥ ౬.౧౩ ॥

తం స్ఫుటం ప్రకథయన్ స పృణీయాచ్ఛబ్దమూలమవదత్ పృణ ధతుమ్ ।
తం జిగీషుమథ విప్రమదః ప్రీధాతుమేష నిగదంతమువాచ ॥ ౬.౧౪ ॥

ప్రాదిభేదమవిదన్ గుణయ త్వం మూఢ పాంసుషు లిఖన్ లిపిసంఘమ్ ।
భత్సయన్నితి జహాస సుహాసో మత్సరాకులధియో జడయన్ సః ॥ ౬.౧౫ ॥

తత్ ప్రసంగబలతోఽఖిలవిద్యాపాటవం పృథః హృదః ప్రతిబుద్ధ్య ।
ఆనమన్ సబహుమానమమీ తం యం నమంతి కిల నాకినికాయాః ॥ ౬.౧౬ ॥

కన్యకాదృతసురేంద్రవపుః శ్రీదానవాచివరసూక్తహృదుక్త్వా ।
కుత్రచిత్ సదసి తావదపాలా కీర్తితాఽతితరుణీత్యయమూచే ॥ ౬.౧౭ ॥

శ్విత్రిణీ భవతి తత్పదవాచ్యేత్యాగ్రహేణ వదతోఽవిదుషోఽత్ర ।
కశ్చిదేష్యతి విపశ్చిదిహైనం పృచ్ఛతేత్యయమగచ్ఛదథోక్త్వా ॥ ౬.౧౮ ॥

దేశమేనమచిరాదుపయాతః తాదృశాకృతిరహో కృతబుద్ధిః ।
తాంస్తథాఽభ్యధిత తత్పదభావం సూరిమౌలిమణినాఽత్ర యథోచే ॥ ౬.౧౯ ॥

కేవలం న సకలాః శ్రుతివిద్యాః మానపూర్వకసమస్తగిరోఽస్య ।
అప్యనాగతగతప్రతిపత్తిం శ్రద్ దధుః పృథలచేతస ఏతే ॥ ౬.౨౦ ॥

యద్యదేవ సపది ప్రకృతం స్యాత్ తత్తదేష యదవేదఖిలం చ ।
సర్వదా సదసి సర్వబుధానాం సర్వవిద్యతిరితి ప్రథితోఽభూత్ ॥ ౬.౨౧ ॥

అప్రయాతమపి దేశమశేషం వ్యానశే సుజనకైరవబంధుః ।
పూర్ణదృక్ ప్రతతయా నిజకీర్త్యా పూర్ణచంద్ర ఇవ చంద్రికయాఽలమ్ ॥ ౬.౨౨ ॥

సుందరేషు సురమందిరవృందేష్విందిరారమణవందనకృత్యమ్ ।
ఆచరన్నసుచిరాత్ సువిచారో రూప్యపీఠపతిమాప ముకుందమ్ ॥ ౬.౨౩ ॥

భూసురప్రవరబుద్ధిసమృద్ధివ్యక్తయుక్తవపుషం రుచిరాంగీమ్ ।
సూత్రదీప్తమణిమాలికయాఽలం భూషితాం భవనభూషణభతామ్ ॥ ౬.౨౪ ॥

పాదసుందరపదక్రమభాష్యైః భాసితాంప్రకటవర్ణగుణాఢ్యామ్ ।
భారతోత్తమభృతామనురూపాచ్ఛాదనాం సమధికస్వర శోభమ్ ॥ ౬.౨౫ ॥

రాజసూయముఖసన్మఖవృత్తాం వాసుదేవగుణనిష్ఠితభావామ్ ।
సర్వధర్మపరిశిక్షణదక్షాం వందితాం జనతయా జననీవత్ ॥ ౬.౨౬ ॥

మౌలిసంగ్రహవికర్షణదూనాం మాయినా సదసి దుష్టజనేన ।
న్యాయమార్గమపహాయ మహాంతం స్వేశ్వరత్వమపి సాధయతాఽలమ్ ॥ ౬.౨౭ ॥

సజ్జనైః కతిపయైరతిదీనైః చాలితైః కలిబలాచ్ఛుభమార్గాత్ ।
అప్యుపేక్షితవికర్షణదుఃఖాం సాతిశోకమపి కైశ్చన దృష్టామ్ ॥ ౬.౨౮ ॥

వాసుదేవ ధరణీధర నాథేత్యుచ్చకైరపి ముహుః ప్రవదంతీమ్ ।
పూర్ణసద్గుణమజం గతదోషం బిభ్రతీం హృది వివిక్తమశేషాత్ ॥ ౬.౨౯ ॥

వార్యతాం బుధజనైర్నను హాహా నైష ధర్మ ఇతి చాభిదధనామ్ ।
కృష్ణలాళితతమామనవద్యాం అప్యనన్యశరణాం శరణోత్కామ్ ॥ ౬.౩౦ ॥

వేదిజామివ పురా భరతాగ్ర్యః స స్వయం శ్రుతితతిం ఖలు దృష్ట్వా ।
పుష్టబుద్ధిరకరోత్ కరుణాబ్ధిః దుష్టపక్షదమనస్థిరసంధామ్ ॥ ౬.౩౧ ॥

అవ్యయం సతతమప్ర్యపభక్త్యా విత్తమగ్ర్యమివ దూరయియాసుః ।
జ్యాయసే సగురవే హరిగీతాభాష్యమేష విరచయ్య తదాఽదాత్ ॥ ౬.౩౨ ॥

హేతువాదిని విశంకటబుద్ధౌ తీర్థమర్థయతి గంతుమనుజ్ఞామ్ ।
తాం దిదేశ పురుషోత్తమతీర్థః చింతయన్ స పురుషోత్తమ రక్షామ్ ॥ ౬.౩౩ ॥

నీరజా మలయమండలవృత్త్యా శ్లాఘితో భువి సదాళ్యనుయాతః ।
సాధుపాంథపరితాపమపాస్యనుత్తరాం దిశమయాన్మరుదంశః ॥ ౬.౩౪ ॥

బుద్ధిశుద్ధికరగోనికరాఢ్యం తీర్థజాతముభయం చ ధరణ్యామ్ ।
ఆత్మమజ్జనత ఏవ నికామం పర్యశోధయదమందమనీషః ॥ ౬.౩౫ ॥

వాసుదేవపదసంతతసంగీ తేజసాఽప్యలమధః కృతశర్వః ।
అత్యవర్తత నితాంతమథాసౌ గాంగమోఘమఘనాశనకీర్తిః ॥ ౬.౩౬ ॥

తత్ర తత్ర స జగత్త్రయచిత్రం కర్మ శర్మదమనుస్మృతిమాత్రాత్ ।
సంచరన్ విదధదాప నరాణాం గోచరం బదరికాశ్రమపార్శ్వమ్ ॥ ౬.౩౭ ॥

మండయన్ భరతఖండమఖండం నాదిరాయణపదోఽత్ర పరో యః ।
తం నమన్ ప్రచురధీర్హరిగీతాభాష్యమార్పయదుపాయనమస్మై ॥ ౬.౩౮ ॥

ప్రీతయేఽస్య పురతో వరభాష్యం వాచయన్ స జనతామపసార్య ।
వచ్మి శక్తిత ఉరుక్రమగీతాభష్యామిత్యకథయత్ పురుసంఖ్యః ॥ ౬.౩౯ ॥

ఏతదర్థమతిసూక్ష్మమపి త్వం శక్త ఏవ న యదాత్థ సమస్తమ్ ।
తేన లేశత ఇతీహ పదం స్యాద్ ఇత్యగద్యత జగజ్జనకేన ॥ ౬.౪౦ ॥

తేన తత్ప్రవచనే విహతేఽలం శుశ్రువుః ప్రాశయితా అపి శిష్యాః ।
ఉచ్యతామితి ముహుః సపృథివ్యాస్ఫాలనం పదమహో హరిణోక్తమ్ ॥ ౬.౪౧ ॥

శబ్దభేదమవధర్య తమర్చాసన్నిషణ్ణవపుషః పరమస్య ।
తస్య భావవిదమందమనీషః ప్రోత్థితః ప్రవచనం వ్యధితైభ్యః ॥ ౬.౪౨ ॥

మజ్జనం వ్యధిత శీతళగంగావారి నిత్యమరుణోదయకాలే ।
యత్ స్పృశంతి న నరా హిమభీతా అంశ ఏష పృషతామధిపస్య ॥ ౬.౪౩ ॥

కాష్ఠమౌనమదధాదుపవాసం శుద్ధమప్యకృత శుద్ధ హృదిచ్ఛన్ ।
నిత్యతుష్టహరితోషవిశేషం చింతయన్ ప్రభుమనంతమతాంతః ॥ ॥ ౬.౪౪ ॥

ప్రైరయత్ స్వచరణే రతచిత్తం మధ్వమత్ర దినమండలమేనమ్ ।
స్వాశ్రమోపగమనాయ ముకుందో దీప్తిదృష్టివిదితాగతిరస్మై ॥ ౬.౪౫ ॥

నక్తమేవ భగవత్యుపయాతే ప్రోదితే సతి సహస్రమరీచౌ ।
మౌనవానలిఖదుత్తమచిత్తః శిష్యశిక్షణపరః కరుణావాన్ ॥ ౬.౪౬ ॥

నేదృశం స్థళమలం శమలఘ్నం నాస్య తీర్థసలిలస్య సమం వాః ।
నాస్మదుక్తిసదృశం హితరూపం నాస్తి విష్ణుసదృశం నను దైవమ్ ॥ ౬.౪౭ ॥

యాతి తావదధునైవ జనోఽయం వ్యాసరూపమజితం ప్రదిదృక్షుః ।
ఆవ్రజేదిహ న వా స హి వేద స్వస్తి వోఽస్త్వితి యయావథ మధ్వః ॥ ౬.౪౮ ॥

నాథ నాథ బత నోఽత్ర వినాథాన్ మా త్యజోరుకరుణో భగవంస్త్వమ్ ।
నోదితం స్మృతమపీతి హి శిష్యైః స్వామినోఽభిమతభంగభయేన ॥ ౬.౪౯ ॥

సద్గురోర్న విరహం సహమానః సత్యతీర్థయతిరన్వగమత్ తమ్ ।
యస్త్రివారమితరాసుతశాఖాస్వర్థమగ్ర్యమాశృణోత్ పురుసంఖ్యాత్ ॥ ౬.౫౦ ॥

దుర్గమార్గగతమప్యనుధవన్ నాఽప సోఽయమరుణీభవతీసే ।
లీలయా సజవమాక్రమమాణం వ్యాశ్రయాంతరసుదూరశిలాసు ॥ ౬.౫౧ ॥

ఆనివృత్తవపుషా గురుణాఽఽరాత్ పాణినా హ్యాభినయేన సునున్నః ।
త్రస్తధీరతియయౌ స ముహూర్తాత్ తద్దినోపగతమార్గమశేషమ్ ॥ ౬.౫౨ ॥

ఆశ్రమే నిజజనానిహ దృష్ట్వా తం ప్రసాదమహిమానమముష్య ।
ప్రోచ్య తత్ప్లవనమప్యతిచిత్రం తస్య తైః సహ సదాఽస్మరదేషః ॥ ౬.౫౩ ॥

వానరేంద్ర ఇవ వాయుజవోఽసౌ భీమసేన ఇవ దానవభీమః ।
ఉల్లలాస గిరిపుంగవశృంగే స వ్రజన్ వజిననాశననామా ॥ ౬.౫౪ ॥

బహుసత్త్వగణం సవికం సమహావిషమోక్షమహాహిమవంతమయమ్ ।
విషమోక్షమహాహిమవంతమయన్ నగమైక్షత ఫుల్లదృగస్తభయః ॥ ౬.౫౫ ॥

సుహసితకమలాకరోపగూఢం సుజనసుఖార్థమనంతభోగశయ్యమ్ ।
వికసితసుమనోఘటాగముచ్చం మరతకరత్నమయస్థలాగ్ర్యశోభమ్ ॥ ౬.౫౬ ॥

పాదోపాంతనమన్మహామునిగణం హేమప్రదీప్తాంబరం
శ్రీమద్రత్నకలాపమగ్ర్యకటకైర్విభ్రాజితం హాటకైః ।
దృష్ట్వాతం ధరణీధరం సువనమాలోల్లాసినం సుందరం
స్వానందాకృతిమస్మరన్మురరిపుం స్వానందతీర్థస్తదా ॥ ౬.౫౭ ॥

॥ ఇతి శ్రీమత్కవికులతిలక త్రివిక్రమపండితాచార్యసుత
నారాయణపండితాచార్యవిరచితే శ్రీమత్సుమధ్వవిజయే
మహాకావ్యే ఆనందాంకే షష్ఠః సర్గః ॥

౭. సప్తమః సర్గః

అథ హైమవతే తటాంతరే బదరీషండవిశేషమండితమ్ ।
పరమాశ్రమమాశ్రయం శ్రియః సకలజ్ఞః స దదర్శ విశ్రుతమ్ ॥ ౧ ॥

హిమవర్షరవిప్రభాసహాః పృథుసత్రప్రథితా ద్విజాశ్రయాః ।
అపి విష్ణుపదస్పృశోఽలసనుభయే యత్ర విచిత్రశాఖినః ॥ ౨ ॥

శ్రవణామృతగీర్గణైర్ద్విజైః శుకముఖ్యైః శుభపక్షిభిర్వృతమ్ ।
కమలేష్టతమస్థిరాంతరైఃఅపి హంసైః పరమైరమేచకైః ॥ ౩ ॥

సుమనోనికరేణ పూరితం స్వమనోఽభీష్టదమల్పదుర్గమమ్ ।
అపరస్పరమత్సరప్రజం నను వైకుంఠమివాచ్యుతాలయమ్ ॥ ౪ ॥

తమిమం ప్రవిశంతమాశ్రమం ద్వ్యధికత్రింశదుదారలక్షణమ్ ।
గుణసారవిదః కుతూహలాద్ అవలోక్యర్షయ ఇత్యచింతయన్ ॥ ౫ ॥

కనకాతులతాలసన్నిభః కమలాక్షో విమలేందుసన్ముఖః ।
గజరాజగతిర్మహాభుజః ప్రతియాన్ కోఽయమపూర్వపూరుషః ॥ ౬ ॥

అతిశాంతవపుర్నిశాకరః స్వయమేకాంతఖరో దివాకరః ।
ఇతి నాస్య గుణార్ణవాకృతేఃఉపమానం భువనేషు లభ్యతే ॥ ౭ ॥

పరమాశ్రమిణాం గతశ్రమో నను చిహ్నాని బిభర్తి ధీరధీః ।
అపి మానుషభావవిగ్రహో విపులం విస్మయమాతనోతి నః ॥ ౮ ॥

చతురశ్చతురాననః స్వయం పవనో వా ప్రతిరూప ఆవ్రజన్ ।
శ్రుతినాథదిదృక్షయాఽన్యథా న ఖలు స్యాన్నిఖిలాగ్ర్యలక్ష్మవాన్ ॥ ౯ ॥

అవలోకితలక్షణః స తైః ఇతి సంచింత్య కుతూహలాకులైః ।
అవిళంబగతిర్న్యశామయత్ తరుమారాత్ సురపాదపోత్తమమ్ ॥ ౧౦ ॥

మసృణత్వచమున్నతం తతం బహుశాఖాఫణసూనరత్నకమ్ ।
భగవంతమనంతమంతికే స్థితమీశస్య నిషేవణాయ వా ॥ ౭.౧౧ ॥

అతిచిత్రవిచిత్రపత్రిణం బహువర్ణం హరిగోనివారకమ్ ।
మునినందనమిందిరాపతేః అధికేష్టం పతతామివాధిపమ్ ॥ ౭.౧౨ ॥

అమృతాత్మమహాఫలప్రదం దురవాపం హరిభక్తివర్జితైః ।
శ్రితసాధుపురాణభారతం నిగమం మూర్తమివోరుశాఖినమ్ ॥ ౭.౧౩ ॥

అథ తస్య స వేదికాంతరే సువిశాలే విమలే మనోహరే ।
అవలోకితవాననంతధీఃదివి దేవానివ తాపసోత్తమాన్ ॥ ౭.౧౪ ॥

అపి సప్తతయా విరాజితాన్ గతసంఖ్యాన్ గుణినో గుణోజ్ఝితాన్ ।
అపి మన్యుమదాదివర్జితాన్ గతభోగాన్ పవనాశనాన్ సదా ॥ ౭.౧౫ ॥

మునిమండలమధ్యవర్తినం త్రిజగన్మండలమండనాయితమ్ ।
ఇహ సత్యవతీసుతం హరిం పరిపూర్ణప్రమతిః సమైక్షత ॥ ౭.౧౬ ॥

నిజహృత్కమలేఽతినిర్మలే సతతం సాధు నిశామయన్నపి ।
అవలోక్య పునఃపునర్నవం తమసౌ విస్మిత ఇత్యచింతయత్ ॥ ౭.౧౭ ॥

అగణయ్యగుణార్ణవోఽమలః స హి నారాయణ ఏష కేవలమ్ ।
విధినాఽనుసృతం పరాశరాత్ సుషువే సత్యవతీ కిలాత్ర యమ్ ॥ ౭.౧౮ ॥

ధవళేఽస్య మనఃపయోనిధౌ సదనుక్రోశగిరీంద్రలోళితే ।
ప్రకటీభవతి స్మ సుందరీ దయితా దైత్యరిపోస్త్రయీమయీ ॥ ౭.౧౯ ॥

ఇత ఏవ పురాణగౌరగౌ సమహాభారతపారిజాతకే ।
సతి జాతవతి వ్యజాయత ప్రవరం సూత్రగణామృతం స్వయమ్ ॥ ౭.౨౦ ॥

నిరవగ్రహమూర్వనుగ్రహం విదధత్ పాండుసుతాదిసజ్జనే ।
అవనావవనాయ సంవిదాం సుచిరాయైష చచార చారుగీః ॥ ౭.౨౧ ॥

అధునా కలికాలవృత్తయే సవితేవ క్షణదానువృత్తయే ।
జనదృగ్విషయత్వమత్యజద్భగవానాశ్రమమావసన్నిమమ్ ॥ ౭.౨౨ ॥

తదిదం వపురస్య దృశ్యతే దలితేందీవరసుందరద్యుతి ।
పరమాజినయోగపీఠగం మమ చేతోనయనాభినందనమ్ ॥ ౭.౨౩ ॥

అగణయ్యగుణైః సుపూరితం పరిపూర్ణాగణితాత్మసద్గుణైః ।
ఇదమస్తసమస్తదూషణం సచిదానందమయం హి కేవలమ్ ॥ ౭.౨౪ ॥

కమలాకమలాసనానిలైః విహగాహీంద్రశివేంద్రపూర్వకైః ।
పదపద్మరజోఽస్య ధారితం శిరసా హంత వహామ్యహం ముహుః ॥ ౭.౨౫ ॥

ప్రణమామి పదద్వయం విభోః ధ్వజవజ్రాంకుశపద్మచిహ్నవత్ ।
నిజమానసరాగపీడనాదరుణీభూతమివారుణం స్వయమ్ ॥ ౭.౨౬ ॥

నను కేవలమేవ వైష్ణవం శ్రితవంతః పదమాత్మరోచిషా ।
తమసోఽప్యుభయస్య నాశకా విజయంతే నఖరా నవం రవిమ్ ॥ ౭.౨౭ ॥

సుకుమారతళాంగులీమతోః పదయోరస్య నిగూఢగుల్ఫయోః ।
ఉపమానమహో న లభ్యతే కవివర్యైరితరేతరం వినా ॥ ౭.౨౮ ॥

ఉచితాం గురుతాం దధత్ క్రమాత్ శుచి తేజస్వి సువృత్తముత్తమమ్ ।
భజతోఽత్ర చ భాజయత్యదో విభుజంఘాయుగళం సరూపతామ్ ॥ ౭.౨౯ ॥

అచలాసనయోగపట్టికా వరకక్ష్యా సకృదాప్తమిష్టదమ్ ।
పరితోఽపి హరిం స్ఫురంత్యహో అనిశం ధన్యతమేతి మే మతిః ॥ ౭.౩౦ ॥

రుచిరేణ వరైణచర్మణా రుచిరాజద్యుతిచారురోచిషా ।
పరమోరునితంబసంగినా పరమాశ్చర్యతయా విరాజ్యతే ॥ ౭.౩౧ ॥

తనునిమ్నసునాభిశోభితే వలిభే వారిజనాభ ఆదధే ।
ప్రతనావతిసుందరే మృదౌ ఉదరేఽస్మిన్ జగదండమండలమ్ ॥ ౭.౩౨ ॥

హృదయే కృతసజ్జనోదయే సువిశాలే విమలే మనోహరే ।
ఉభయం వహతి త్రయీమయం భగవాన్ బ్రహ్మసుసూత్రముత్తమమ్ ॥ ౭.౩౩ ॥

అసమేఽనధికే సుసాధితే నిజతాతే రవిరాశిదీధితి ।
ప్రదదౌ త్రిజగజ్జయధ్వజం విధిరేతద్గళసంగి భూషణమ్ ॥ ౭.౩౪ ॥

అరివారిజలక్షణోల్లసత్సుకుమారారుణ పాణిపద్మయోః ।
పృథుపీవరవృత్తహస్తయోఃఉపమాం నైవ లభామహేఽనయోః ॥ ౭.౩౫ ॥

భజతాం వరతర్కముద్రయా ద్యతి హస్తాగ్రమబోధమీశితుః ।
అధిజాను సమర్పితం పరం కృతభూయోభయభంగమంగలమ్ ॥ ౭.౩౬ ॥

సతతం గళతా స్వతః శ్రుతిత్రితయేనేవ నికామమంకితః ।
సువిడంబితకంబురీక్ష్యతే వరరేఖాత్రయవాన్ గురోర్గళః ॥ ౭.౩౭ ॥

సకలాస్తకలంకకాళిమస్ఫురదిందుప్రకరోరువిభ్రమమ్।
అధరీకురుతే స్వశోభయా వదనం దేవశిఖామణేరిదమ్ ॥ ౭.౩౮ ॥

అరుణాశ్మదలాంతరోల్లసన్నవముక్తావలిమస్య లజ్జయేత్ ।
హసతః సితదంతసంతతిః పరమశ్రీరరుణోష్ఠరోచిషః ॥ ౭.౩౯ ॥

ద్విజవృందకృతం కుతూహలాద్ అనుయోగాంధుసహస్రముత్తమమ్ ।
ఇయమేకపదే సరస్వతీ శ్రుతిభర్తుః పరిపూరయత్యహో ॥ ౭.౪౦ ॥

జలజాయతలోచనస్య మాం అవలోకోఽయముపేత్య లాళయన్ ।
కురుతే పరిరభ్య పూరితం భువనానందకరస్మితాన్వితః ॥ ౭.౪౧ ॥

ఉపకర్ణమముష్య భాసితా తుళసీ మంత్రయతీవ లాళితా ।
మమ నాథ పదం న మత్సరాత్ జలజాద్యాని హరేయురిత్యలమ్ ॥ ౭.౪౨ ॥

విభవాభిభవోద్భవాదికం భువనానాం భువనప్రభోర్భ్రువోః ।
అనయోరపి దభ్రవిభ్రమాత్ సభవాంభోజభవాత్మనాం భవేత్ ॥ ౭.౪౩ ॥

త్రిజగత్తిలకాళికాంతరే తిలకోఽయం పరభాగమాప్తవాన్ ।
హరినీలగిరీంద్రమస్తకస్ఫుటశోణోపలపంక్తిసన్నిభః ॥ ౭.౪౪ ॥

నవమంబుధరం విడంబయద్వరవిద్యుద్వలయం జగద్గురోః ।
అవలోక్య కృతార్థతామగాం సజటామండలమండనం వపుః ॥ ౭.౪౫ ॥

న రమాఽపి పదాంగులీలసన్నఖధూరాజదనంతసద్గుణాన్ ।
గణయేద్ గణయంత్యనారతం పరమాన్ కోఽస్య పరో గుణాన్ వదేత్ ॥ ౭.౪౬ ॥

న కుతూహలితా కుతూహలం తనుమేనామవలోక్య సద్గురోః ।
సనవావరణాండదర్శినో గృహబుద్ధ్యా మమ నిష్కుతూహలమ్ ॥ ౭.౪౭ ॥

ఇతి చింతయతా మహాధియా పదవీం బాహ్యగతామతీయుషా ।
స మనోనయనైః పురాగతః తత ఆపే వపుషాఽపి వేదరాట్ ॥ ౭.౪౮ ॥

గురుభక్తిభరానతాకృతిః విరచయ్యాంజలిబంధమంజసా ।
క్షణమాముకుళీకృతేక్షణః స గురుం కేవలమభ్యవందత ॥ ౭.౪౯ ॥

వినయాభరణేన భూషితః స్ఫుటమష్టాంగవిశిష్టచేష్టితః ।
భగవత్తమపాదపంకజే భగవాన్ స ప్రణనామ భాగ్యవాన్ ॥ ౭.౫౦ ॥

స నిరీక్ష్య పరాశరాత్మజః ప్రణతం ప్రేష్ఠమశేషసద్గుణైః ।
కరయోర్యుగళేన వల్గునా తముదస్థాపయదాశుపాతినా ॥ ౭.౫౧ ॥

అమితప్రమతిం శ్రుతీశ్వరః పరిరేభే పరిగృహ్య తం దృతమ్ ।
ప్రణయామృతపూర్ణమానసః స్మితవక్త్రః పరిఫుల్లలోచనః ॥ ౭.౫౨ ॥

యమజామ్బుదవాస ఊర్జితో యది జాంబూనదవారి సంవ్రజేత్ ।
కనకద్యుతిమధ్వసంగవానుపమీయేత స తేన నీలభాః ॥ ౭.౫౩ ॥

యది రాజవిభూషణైర్యుతౌ ద్విజవర్యాన్వయజావిమౌ హరీ ।
నృపగోత్రభువోః పురాఽత్మనోః స్ఫుటతుల్యావుపగూఢయోర్మిథః ॥ ౭.౫౪ ॥

ఇదమాప శుకోఽపి లాళనం న సమగ్రం జగతాం పితుః పితుః ।
అలభిష్ట యదేష ధన్య ఇత్యతికౌతూహలమాపి తాపసైః ॥ ౭.౫౫ ॥

అముష్య శిష్యా వినయేన తస్మై గురోరభిప్రాయవిదో విదగ్ధాః ।
తదాఽనురూపం దదురాసనం తే చతుర్ముఖాయేవ ముకుందదాసాః ॥ ౭.౫౬ ॥

ఆస్యతామిత్యుదీర్యోపవిష్టే సత్యవత్యాః సుతే సత్యవాచి ।
నందయన్ మందహాసావలోకైః తాన్ మునీంద్రానిహోపావిశత్ సః ॥ ౭.౫౭ ॥

అవగమ్య తం మునిగణా వరిష్ఠతో
విధివద్వ్యధుర్విధివిదోఽస్య మాననామ్ ।
అపి సంకథాః శ్రుతిసుఖాః కవీంద్రయో
రనయోర్నిశమ్య పరమాం ముదం యయుః ॥ ౭.౫౮ ॥

సజ్జ్ఞానాయాఽనందవిజ్ఞానమూర్తీ ప్రాప్తౌ పృథ్వీమాశ్రమే తత్ర తావత్ ।
జాజ్వల్యేతే విష్ణువాయూ స్మ దేవౌ వేదవ్యాసానందతీర్థాభిధానౌ ॥ ౭.౫౫ ॥

॥ ఇతి శ్రీమత్కవికులతిలక త్రివిక్రమపండితాచార్యసుత
నారాయణపండితాచార్యవిరచితే శ్రీమత్సుమధ్వవిజయే
మహాకావ్యే ఆనందాంకే సప్తమః సర్గః ॥

౮. అష్టమః సర్గః

ప్రతిభాప్రభాప్రముఖసద్గుణైర్నిజైః అతివిస్మయం నియమినాం మనో నయన్ ।
పురుధీః కదాచిదథ వేదనాయకం విజనే శనైరుపససాద తం వనే ॥ ౮.౧ ॥

సువిశేషశేషవదశేషవర్ణితప్రతిబోద్ధురస్య నను శిష్యతోచితా ।
గురుమానసస్య గురుతాఽపి సత్పతేః ఇతి సోపసత్తిరమరైరమాన్యత ॥ ౮.౨ ॥

పుర ఏవ పూరితమపూరయత్ పునః నను కృష్ణ ఏష పరమార్థసంఖ్యయా ।
భగవన్మనః పురమివాఽయతం పురా నిజధామ తాం చ జగృహే తదద్భుతమ్ ॥ ౮.౩ ॥

ఇతిహాససుందరపురాణసూత్రసత్ప్రియపంచరాత్రనిజభావసంయుతమ్ ।
అశృణోదనంతహృదనంతతోఽచిరాత్ పరమార్థమప్యగణితాగమావలేః ॥ ౮.౪ ॥

ఋజుపుంగవస్య పరిజానతః స్వయం సకలం తదప్యలమనంతజన్మసు ।
స్వకృతోర్వనుగ్రహబలాదముష్య తాం విశిశేష శేషశయనః పునర్ధియమ్ ॥ ౮.౫ ॥

అథ బాదరాయణసహాయసంపదా ప్రయయౌ ప్రణంతుమమితాంతరో యుతః ।
అపి నాదిరాయణపదోదితం హరేః వపురంతరం లసితమాశ్రమాంతరే ॥ ౮.౬ ॥

తమపశ్యదాశ్రమవరే ప్రభూతధీః జ్వలనం జ్వలంతమివ ధూమవర్జితమ్ ।
వరవల్కలాకలితమౌంజిమేఖలం విలసజ్జటావలయమాదిపూరుషమ్ ॥ ౮.౭ ॥

అతిదుర్జయేంద్రియజయాదిరూపిణా తపసా వసంతమివ సంతతం వనే ।
నిజరూపభూతనిరపేక్షనిర్మలప్రచురాత్మసౌఖ్యరతమప్యనారతమ్ ॥ ౮.౮ ॥

నయనద్వయేన నలినప్రభాముషా పరిఫుల్లతావిలసితేన విస్మయాత్ ।
తమవేక్ష్య ధర్మజమధర్మదుర్లభంమనసేతి భూరితరమానసోఽస్మరత్ ॥ ౮.౯ ॥

జగతాం చతుర్దశతయం చతుర్ముఖ ప్రముఖైర్యుతం ప్రళయమానినాయ యః ।
సమముల్లసన్ కమలయైవ కేవలం పరమః స ఏష హి పురాణపూరుషః ॥ ౮.౧౦ ॥

త్రిగుణాకృతిప్రకృతితో గురుం తతః త్రివిధామహంకృతిమమర్త్యఖాన్యతః ।
అపి భూతపంచకమితోఽండమండలం భగవానసావిహ జగంతి చాసృజత్ ॥ ౮.౧౧ ॥

విధివాయువీంద్రశివకౌశికేశకాన్ అమరామరానుగనరాసురాదికాన్ ।
సృజతి ప్రపాలయతి హంతి సంతతం స్వగతిం ప్రయాపయతి చైష లీలయా ॥ ౮.౧౨ ॥

అగణయ్యసద్గుణగణో విదూషణః స్వవశాఖిలోఽప్యనుపచారతః స్వయమ్ ।
స్మృతికీర్తనప్రణతిభిర్విముక్తయే స్వజనస్య యాత్యయమనేకరూపతామ్ ॥ ౮.౧౩ ॥

చతురాననాయ చతురః పురాఽఽగమాన్ ప్రదదావసావనిమిషేశ్వరః ప్రభుః ।
వినిహత్య హి శ్రుతిముషం పురాతనం వపుషోద్ధతం హయముఖేన సద్రిపుమ్ ॥ ౮.౧౪ ॥

అమరేంద్రవైరిభుజదండమండలప్రతికర్షపుష్కరపతద్ధరోద్ధృతిః ।
విదధే వరాహవపుషాఽమునోర్మిమత్సృతిసింధుకచ్ఛపతయాఽఽప్తరక్షిణా ॥ ౮.౧౫ ॥

నరసింహ ఏష విదదార దారుణం ప్రతిఘోదయేనఖరచక్రతేజసా ।
స్వరిపుం క్షణేన సరసః స్ఫురత్తనుం పృథుసత్త్వమిష్టజనభీతిభంజనః ॥ ౮.౧౬ ॥

అపి వామనో లళితబాల్యవానయం ప్రతిభాబలేన కృతదైత్యకౌతుకః ।
ఉపధేరధః కృతబలీంద్రశాత్రవః స్వజనాయ కేవలమదాత్ పరం పదమ్ ॥ ౮.౧౭ ॥

కథయంత్యముం పరశుభాసమానగోహతమర్త్యదేవతమసం ముహుర్ముహుః ।
జగతాం హితం హరిమివాపరం హరిం గురుశక్తితాపసవరాన్వయోద్భవమ్ ॥ ౮.౧౮ ॥

కరుణాకరః సవసుదేవమోదదో భగవాన్ పురాఽహిమకరాన్వయేఽభవత్ ।
జితవాన్ దిశో దశరథోఽగ్ర్యసంపదో జనకో బభూవ భువి యస్య వైరిహా ॥ ౮.౧౯ ॥

భుజగేశ్వరోఽపి భువనేశ్వరప్రియః సమజన్యథారిదరజన్మ భువ్యభూత్ ।
తమముష్య కాంతివిజితేందుమగ్రజం రమణీయమాహురిహ రామనామకమ్ ॥ ౮.౨౦ ॥

జనకేన సోఽథ విరహాసహిష్ణునా ముహురీక్షితో వనమనీయత ప్రభుః।
చకితేన దుష్టజనతస్తపస్వినా తత ఆసురీం నిశిచరీం జఘాన సః ॥ ౮.౨౧ ॥

మునిసప్తతంతుకృతవైరబంధనం కటుకేశ్యరిష్టపదముఖ్యదుర్జనమ్ ।
క్షపయంతముద్యతసుబాహుమాహవే తమథాభ్యనందదమరాదిసద్గణః ॥ ౮.౨౨ ॥

సవనే వికస్వరగుణస్వరద్విజే స్ఫురితే చరన్ సకలగోకులప్రియః ।
ఇతకామతాపసరసార్ద్రధీగిరః ప్రతిలాళయన్నరమతైష సుందరీః ॥ ౮.౨౩ ॥

సహజాన్వితః సకలమిత్రసంయుతో మధురాం పురీం జనకవల్లభాం గతః ।
ప్రవిశన్నిమాం స జగదేకసుందరో నరనార్యుదారనయనోత్సవోఽభవత్ ॥ ౮.౨౪ ॥

అథ ఖండితేశ్వరధనుః స లీలయా క్షపితోగ్రసేననృపపుత్రపౌరుషః ।
సముపాస్య విప్రగురుమబ్జభూగురుః స్వజనానమోదయదమేయతేజసా ॥ ౮.౨౫ ॥

కమలామయం కమలపత్రలోచనాం భువమాగతాం నృపసుతాం గృహీతవాన్ ।
నిజలీలయా విజితరాజశాత్రవో ముదమాపదాప్య పురమబ్ధిదుర్గమమ్ ॥ ౮.౨౬ ॥

స జగామ మాతృజనతుష్టయే కిల త్వరితోఽవనం విదధదీప్సితం సతామ్ ।
సహ భార్యయాఽపి శుభయా మహోజయధ్వజలక్ష్మణాగ్ర్యసుహృదా వినా[ఽ]ముదా ॥ ౮.౨౭ ॥

సమతీతపర్వతపురోగదుర్గమః ఖరదూషణాదిసుజనద్విషో బహూన్ ।
స నిహత్య విశ్వభయదం సుదుస్సహం నరకం మహోతమ ఉతానయత్ క్రమాత్ ॥ ౮.౨౮ ॥

రుచిరాశ్రమాజిరచితాగ్ర్యతేజసా ప్రియయా ప్రియో భువనమాన్యయా సమమ్ ।
భృశమాకులీ కృతమదప్రమాదవత్సురపారిజాతహృదవాప ధామ సః ॥ ౮.౨౯ ॥

హరితామధీశనరదేవమండలం దశకం విజిత్య పరభీషణం ముహుః ।
స్ఫురితామిహ ప్రియతమాం నిజశ్రియం భగవానుపైక్షత హరంతమప్రియమ్ ॥ ౧.౩౦ ॥

అభినందితః పవననందనాదిభిః స కదాచిదింద్రసుతవర్ధకో గవా ।
నిజరాజ్యమాత్మదయితాయ దత్తవాన్ హరిసూనపే హతవిపక్షముత్తమమ్ ॥ ౧.౩౧ ॥

ముదమాప్య తత్ర దయితోరువార్త్తయా మధుహా మరుత్సుతముఖప్రవృత్తయా ।
హరితిగ్మచక్రలసితోఽబ్ధిమధ్యగం ప్రయయౌ స పుణ్యజనసేవితం పురమ్ ॥ ౧.౩౨ ॥

పృథుకుంభకర్ణగజరాజముద్ధతం ససహోఽదరం సవిబుధేంద్రశాత్రవమ్ ।
ధరణీభరం పృథులచక్రమక్షిణోత్ నిశితేషుచక్రకృతవిక్రమః ప్రభుః ॥ ౧.౩౩ ॥

అథ భార్యయా హుతవహం ప్రవిష్టయా సహితః సహోదరపురస్సరైరపి ।
అయమాప్య ధామ చిరమిష్టదః సతాం నిజమూలరూపపరమైక్యమేయివాన్ ॥ ౧.౩౪ ॥

మహిదాసపూజ్యచరణో ద్విజాదభూద్ విదితాత్ స విష్ణుయశసోఽమలాత్మనః ।
ఇహ యో దధే జగతి పాపశాంతయే బహుధామహేతిమతిదీప్తగోస్థితిమ్ ॥ ౧.౩౫ ॥

సుతపోరుచేరయమపాపకర్దమాత్ నను మానవీ తనయతాముపేయివాన్ ।
సమయేన భూరినిజభక్తిపూరితాన్ సమజీజనత్ సుమనసః స దేవరాట్ ॥ ౧.౩౬ ॥

సుబృహత్పయోధరమిథః ప్రసంహతిప్రకటీభవత్పరమయౌవనాకృతిః ।
అసురాహితాం వరవిలాసినీ తనుః ప్రదదావముష్య సురరాశయే సుధామ్ ॥ ౧.౩౭ ॥

సుజనాయ దత్తపద ఆత్మశుద్ధిదః సుకుమారరూప్యభవదేష శాశ్వతః ।
అనసూయయా శుచిమనీషయా ధృతః పరమాదరేణ మునిపుంగవోఢయా ॥ ౧.౩౮ ॥

దయితః సతామృషభ ఏష భూధరౌ వపురుద్వహన్ పరమహంస లక్షణమ్ ।
వ్యహరద్వలక్షతమపక్షశోభనం పరతత్వలిప్సుసనకాదివందితః ॥ ౧.౩౯ ॥

ఉదపాది ధర్మతనయో హ్యాయం హరిః నరదేవసోదర ఉదారవిక్రమః ।
అపి కృష్ణ ఇత్యభిహితో ముదే సతాం స్వయమేవ యస్య సహజో వ్యజాయత ॥ ౮.౪౦ ॥

పరమాత్మనే సతతమేకరూపిణే దశరూపిణే శతసహస్రరూపిణే ।
అవికారిణే స్ఫుటమనంతరూపిణే సుఖచిత్సమస్తతనవే నమోనమః ॥ ౮.౪౧ ॥

ఇతి చింతయన్నవిరళాంతరో హరిం ప్రణనామ సప్రణయమాదృతోఽమునా ।
అజితౌ పరస్పరసభాజితౌ స తౌ నికషా నిషీదతి పురోపవేశినౌ ॥ ౮.౪౨ ॥

వివిధా విధాయ కిల తత్ర సంకథాః వదనం మునీంద్రతనయస్య సుందరమ్।
అవలోక్య లోకపతిరానతం మహాసుఖతీర్థమాహ రహసి స్మ గామిమామ్ ॥ ౮.౪౩ ॥

శృణు దేవకార్యమవధార్య ధైర్యవద్ యుదుదీర్యమాణమిదమార్యసమ్మతమ్ ।
భవితాఽన్యదుష్కరతరం విధాయ తత్తరుణం తవావతరణం మహాఫలమ్ ॥ ౮.౪౪ ॥

అపిధాయ సూత్రహృదయం సతాం ప్రియం ప్రవిధాయ భాష్యమధునా నిజేచ్ఛయా ।
అపరైః శ్రుతిస్మృతినిజార్థదూషకైః సుతరాం తిరోభవతి సంవిదాహతా ॥ ౮.౪౫ ॥

అపనేతుమేనమనయం కృతం ఖలైః ప్రతినేతుమాత్మజనతాం శుభాం గతిమ్ ।
కురు సూత్రభాష్యమవిలంబితం వ్రజేః సుమతేన యోజయ కవే శ్రుతిస్మృతీః ॥ ౮.౪౬ ॥

అమితాం మితామపి గిరం జగద్గురోః ఇతి తాం నిశమ్య విరళేతరాంతరః ।
వదతాం వరస్తమవదత్ తదా తయోః విరహాక్షమః ఖలు చరాచరేశయోః ॥ ౮.౪౭ ॥

భవతోఽరితః సతతసేవనామృతే మమ మంక్తుమస్తు భగవన్ననుగ్రహః ।
న లభేయ వల్లభతమేదృశం సుఖం జగతాం త్రయేఽపి జగదేకమంగలమ్ ॥ ౮.౪౮ ॥

కలికాలకాలితగుణే ధరాతళే సుజనో న నూనమధునాఽస్తి యోగ్యధీః ।
పరతత్త్వవర్ణనమయోగ్యతావతే నను హవ్యదానమివ నింద్యతే శునే ॥ ౮.౪౯ ॥

ఇతి తం బ్రువాణమయమబ్రవీద్ విభుః భువి సంతి సౌమ్య పురుషా గుణోచితాః ।
విమలాన్ మణీనివ గుణోజ్ఝితానిమాన్ దయయా విశోధయ విశుద్ధగోగణైః ॥ ౮.౫౦ ॥

తవ కీర్తిరార్తిమతిమాత్రమానయేదశుభాన్ ప్రభాకరవిభేవ కౌశికాన్ ।
కమలాకరానివ శుభాన్ ప్రబోధయేత్ పరమాజ్ఞయా మమ విశేషతోఽనిశమ్ ॥ ౮.౫౧ ॥

ఇతి సా మహీధరముఖాద్ వినిఃసృతా జగతాం సుఖాయ విశదా సరస్వతీ ।
ద్విజరాజగోవిషయతాతిపూరితం ప్రవివేశ మధ్వపృథుబుద్ధివారిధిమ్ ॥ ౮.౫౨ ॥

మతమిత్యవేత్య మహితం మహతోః అభిధాయ బాఢమితి ధీరమతిః ।
అనయోర్నియోగమధిరోపితవాన్ స్వశిరస్యనన్యసువహం ప్రణమన్ ॥ ౮.౫౩ ॥

ఆమ్నాయాస్త్రయ ఇవ తత్త్వబోధకాస్తే పాపఘ్నాస్త్రయ ఇవ పావకాః ప్రజానామ్ ।
లోకా వా సకలభృతస్త్రయోఽత్ర రేజుః సానందా మునిసుతధర్మసూనుమధ్వాః ॥ ౮.౫౪ ॥

॥ ఇతి శ్రీమత్కవికులతిలక త్రివిక్రమపండితాచార్యసుత
నారాయణపండితాచార్యవిరచితే శ్రీమత్సుమధ్వవిజయే
మహాకావ్యే ఆనందాంకే అష్టమః సర్గః ॥

౯. నవమః సర్గః

చోదయంతమథ గంతుమాదరాత్ తత్ర ధర్మజమజం ప్రణమ్య సః ।
సౌఖ్యతీర్థకవిలోకనాయకో వేదనాయకపురస్సరో యయౌ ॥ ౯.౧ ॥

ఆశ్రమాంతరమవాప్య కృష్ణతః శ్రావ్యమేష సకలం చ శుశ్రువాన్ ।
చిత్తవృత్తిమనువృత్తిమాన్ గురోః సాధ్వవేత్య గమనోన్ముఖోఽభవత్ ॥ ౯.౨ ॥

మందహాసమృదుసుందరాననం వందనీయమభివంద్య సత్పతిమ్ ।
ప్రాజ్ఞమౌలిమణిరభ్యనుజ్ఞయా తస్య తావదగమన్మహామతిః ॥ ౯.౩ ॥

తస్య వల్లభతమాఽఽస వాసభూః మానసాత్ పృథులమానసస్య నో ।
నాత్యజత్ క్షణమపి హ్యసావిదం సైష నాథవిరహీ తతోఽభవత్ ॥ ౯.౪ ॥

వీరదృష్టికృతసింహవిభ్రమః శాంతదృష్టికృతశాంతసమ్మదః ।
తత్రతత్ర పథి పథ్యవిభ్రమః పర్వతాదవతతార సర్వధీః ॥ ౯.౫ ॥

వానరేంద్ర ఇవ తీర్ణవారిధిః వాసుదేవ ఇవ రత్నరాజవాన్ ।
భీమసేన ఇవ సూనవర్యహృత్నిర్వృతిం స్వజనమానినాయ సః ॥ ౯.౬ ॥

అగ్నిశర్మముఖపంచషైర్ద్విజైః అన్నమాహృతమలం పృథక్ సమమ్ ।
కృత్స్నమాదదయమిత్యవిస్మయః కృత్స్నమత్తుమలమేష హి క్షయే ॥ ౯.౭ ॥

వ్యాసదేవహృదయాతివల్లభం వాసుదేవమగణయ్యసద్గుణమ్ ।
సాధయత్ సకలదోషవర్జితం జ్ఞానభక్తిదమనంతసౌఖ్య దమ్ ॥ ౯.౮ ॥

ఉక్తముక్తమభిధేయముత్తమం వేదవాక్యమనువాదయన్ముహుః ।
వ్యంజయత్ స్మృతివచోభిరంజసా తస్య చార్థమతియుక్తయుక్తిమత్ ॥ ౯.౯ ॥

బాలసంఘమపి బోధయద్ భృశం దుర్నిరూపవచనం చ పండితైః ।
అప్రమేయహృదయం ప్రసాదవత్ సౌమ్యకాంతి చ విపక్షభీషణమ్ ॥ ౬.౧౦ ॥

అస్తదూషణమవంధ్యభాషణం లక్షితం సకలలక్షణైః సమమ్ ।
మాననీయమపి నాకినాయకైః రూపమన్యదివ ధన్యమాత్మనః ॥ ౬.౧౧ ॥

ఎకవింశతికుభాష్యదూషకం బ్రహ్మసూత్రగణభాష్యమద్భుతమ్ ।
అప్యదూష్యమతనోదనంతధీః భూతభావిభవదాత్మభిః క్వచిత్ ॥ ౬.౧౨ ॥

గాంగమంగలతరంగభంగదప్రాంతసుశ్రిహరిపేశ్మకృత్సమః ।
యద్గతైకతమవర్ణలేఖకః సత్యతీర్థ ఇహ భాష్యమాలిఖత్ ॥ ౬.౧౩ ॥

తత్ర దేవమభివంద్య యాతవాన్ స్వామినో వచనగౌరవాద్ ద్రుతమ్ ।
సానుగో వివిధభూరతీత్య గోదావరీతటమగాదలేశధీః ॥ ౬.౧౪ ॥

ప్రాజ్ఞవిత్తమయమాప్తుమాగతైః పండితైర్ద్వినవశాఖిభిః శ్రుతీః ।
ప్రస్తుతా అభిదధౌ పరీక్షకైః షట్ చ తత్ర సమయానఖండయత్ ॥ ౬.౧౫ ॥

తె పృథక్పృథగముం స్వశాఖయా దర్శనేన చ పరీక్ష్య నిర్జితాః ।
సర్వవిత్ త్వమసి ముఖ్యతః కపే నాస్తి తే సదృశ ఇత్యథాబ్రువన్ ॥ ౬.౧౬ ॥

యస్త్రయీసకలపక్షశిక్షకః తత్ర సంసది వరిష్ఠసమ్మతః ।
శోభనోపపదభట్టనామకః పూర్ణసంఖ్యమనమన్మహుర్ముదా ॥ ౬.౧౭ ॥

యస్తు తార్కికశిఖామణిః సుధీః వర్తమానసమయాన్ నిరాకరోత్ ।
పేదభారతపురాణనిష్ఠితో భాష్యమేతదశృణోత్ స మధ్వతః ॥ ౬.౧౮ ॥

నాపరేషు రతిమాయయౌ క్వచిద్ భాష్యమద్భుతమిదం స శుశ్రువాన్ ।
నారవిందమకరందమాప్తవాన్ అచ్ఛపిచ్ఛ ఇవ వాంఛతీతరత్ ॥ ౬.౧౯ ॥

తత్రతత్ర స సుసభాసు భాసురో నందితీర్థసమయోక్తయుక్తిభిః ।
వాదినో విశకలయ్య తాన్ సమాక్రమ్య వాచముచితాముదాహరత్ ॥ ౯.౨౦ ॥

చూర్ణకృద్ద్వివిధశంఖచూర్ణకః చూర్ణనాయ బహుధాఽప్యశక్నువన్ ।
అత్యజద్ విఫలధీః ప్రదక్షిణా వర్తవారిజమనర్ఘ్యమప్యహో ॥ ౯.౨౧ ॥

అప్రమేయమతిశాస్త్రమీదృశం యస్త్యజత్యుపనతం సుదుర్లభమ్ ।
తస్య తుల్యమతిరేష దుర్జనో నాథవాఽస్య సదృశోఽస్తి నీచధీః ॥ ౯.౨౨ ॥

కోఽపి తం గుణవిశేషవిచ్చ విక్రీయ భూరిధనమాప పూరుషః ।
న హ్యనర్ఘ్యగుణమూల్యమాప్యతే భాగ్యదైవమిహ యోగ్యతానుగమ్ ॥ ౯.౨౩ ॥

వ్యక్తమున్నతిమితోఽప్యయం జనః తస్య యన్న లభతేఖిలం ఫలమ్ ।
స్తోకమానసతయా తతో వ్రజేత్ తస్య హంత పురుషస్య తుల్యతామ్ ॥ ౯.౨౪ ॥

క్రీతవాన్ నరపతిర్మహోదరం సాదరం పునరుదారచేష్టితః ।
అర్చయన్ సతతమాప సంపదో యా న తా వచనచిత్తగోచరాః ॥ ౯.౨౫ ॥

శాస్త్రకల్పకతరోరముష్య కః ప్రాప్నుయాత్ సకలమప్యహో ఫలమ్ ।
యస్తముత్తమగుణం విడంబయేద్ ఇత్యుదీర్య స జనానరంజయత్ ॥ ౯.౨౬ ॥

నేదృశైః కవిభిరేవ కేవలం హంత పూజ్యచరణోఽభ్యపూజ్యత ।
శర్వశక్రగురుపూర్వదైవతైః అప్యలం సుసమయొద్గమోత్సవే ॥ ౯.౨౭ ॥

నిమ్నభూరివ సతీః ప్రజా వ్రజన్ వారిదర్తురశనైరపూరి సః ।
ప్రాజ్యతాపహరదర్శనాంబునా తుంగదేశమివ దుర్జనం తు నో ॥ ౯.౨౮ ॥

కర్మభిః సకలలోకకౌతుకైః మానితః పథి జనైః సమాగతః ।
సన్ననామ శివనామకీర్తనం రాజతాసనపురే విరాజితమ్ ॥ ౯.౨౯ ॥

అచ్యుతప్రమతిరచ్యుతప్రియం తం దశప్రమతిమాగతం తదా ।
వందమానమవలోక్య యాం ముదం ప్రాప్తవాంస్తదవధిర్న విద్యతే ॥ ౯.౩౦ ॥

ప్రీతిమార్యయతిరుత్తమాం పురా ప్రేషితాప్రతిమభాష్యదృగ్ యయౌ ।
అప్యతోఽతిశయినీం శుచిస్మితం తం విలోక్య సుచిరాద్ దిదృక్షితమ్ ॥ ౯.౩౧ ॥

పూర్ణదృష్టిజలధేర్గృహీతవాన్ భాష్యసంజ్ఞమమృతం సుఖావహమ్ ।
చిత్రమేష యతిరాడ్ఘనాఘనౌ గ్రాహయంశ్చ మనుజాన్ ముమోచ నో ॥ ౯.౩౨ ॥

సానునీతిరథ నీతిమానయం భాష్యసద్గుణగణానవర్ణయత్ ।
శోభనాయ గురవే స్వభావతః కాలతః కుమతలీనబుద్ధయే ॥ ౯.౩౩ ॥

ఉక్తిభిస్తమసకృత్ సుయుక్తిభిః బోధయన్ బహళధీః ప్రసంగతః ।
స్థేయసో భిషగివాస్య హృద్గతం మూలదోషమరుచేరచింతయత్ ॥ ౯.౩౪ ॥

దక్షపక్షవిహృతేన తాడయన్ భీషయన్ సమధికస్వరశ్రియా ।
హంసరాట్ కలిమలం నిరాకరోదేకదృష్టిమివ మానసాద్ గురోః ॥ ౯.౩౫ ॥

నిష్కళంకమివ చంద్రమండలం పుండరీకమివ ఫుల్లతాం గతమ్ ।
వారి శారదమివ ప్రసాదవత్ చిత్తమచ్యుతమతేర్భృశం బభౌ ॥ ౯.౩౬ ॥

ఆననంద స హి మధ్వశాస్త్రమాకర్ణయన్ కుసమయాగ్రహీ పురా ।
మోహపీతలవణోదకో ముహుః ప్రాక్ పిపాసురమృతం పిబన్నివ ॥ ౯.౩౭ ॥

విస్తృతాంతరవియత్పదౌ యతీ ఆస్యతాం సుసమయప్రకాశనాత్ ।
తౌ యథా విధురవీ అహో అహోరాత్రమప్యురుతమో నృమోహకమ్ ॥ ౯.౩౮ ॥

సజ్జనాన్ సహ మహాదరేణ నౄన్ పాపినాం ప్రకృతితోఽప్రియాకృతి ।
దారుణాఘగణదారణం స్మ స గ్రాహయత్యపి సుదర్శనద్వయమ్ ॥ ౯.౩౯ ॥

నన్వనన్యశరణాత్మనాం సతాం సిద్ధివిఘ్నముఖదోషభేషజమ్ ।
ఐచ్ఛదచ్ఛలదయోదయాదయం రూప్యపీఠపురగః కదాచన ॥ ౯.౪౦ ॥

గోపికాప్రణయినః శ్రియఃపతేః ఆకృతిం దశమతిః శిలామయీమ్ ।
శిష్యకైస్త్రిచతురైర్జలాశయే శోధయన్నిహ తతో వ్యగాహయత్ ॥ ౯.౪౧ ॥

స్పర్శనాద్భగవతోఽతిపావనాత్ సన్నిధానపదతాం గతాం హరేః ।
త్రింశదుద్యతనరైః సుదుర్ధరాం లీలయాఽనయదిమామసౌ మఠమ్ ॥ ౯.౪౨ ॥

మందహాసమృదుసుందరాననం నందనందానమతీంద్రియాకృతిమ్ ।
సుందరం స ఇహ సన్న్యధాపయద్ వంద్యమాకృతి శుచిప్రతిష్ఠయా ॥ ౯.౪౩ ॥

మానినోఽపి హి వశీచకార యో దైవతప్రతిభయాఽఽత్మనః ఖలః ।
యాయజూకగుణమాత్మనః స్మరన్ యో జరాఘటితగోత్ర ఉచ్యతే ॥ ౯.౪౪ ॥

ఆత్మనః ప్రియతమక్రతోరముం పాపపూరుషమవేత్య ఘాతుకమ్ ।
తం నిరస్య జనమప్యథాహితం సర్వభూధరసమర్థపూర్వకమ్ ॥ ౯.౪౫ ॥

విశ్వవిస్మయకరః స్వతేజసా వంద్యమానచరణః పునర్జనైః ।
చిత్రదిగ్విజయకీర్త్యకీర్తిమాన్ మోదయన్ననుదినం నిజాః ప్రజాః ॥ ౯.౪౬ ॥

వాసుదేవదయితో మహిష్ఠధీః వాసుదేవమథ సాధ్వయాజయత్ ।
ధర్మసూనుమివ ధార్మికం పురా భీమమూర్తిరయమేవ భూసురమ్ ॥ ౯.౪౭ ॥

యాజ్యయా సముచితానువాక్యయా సప్రవర్గ్యవిభవైరభిష్టవైః।
విశ్వపేత్తురనుజోఽత్ర హోతృతాం ప్రాప్య దైవతతతీరతోషయత్ ॥ ౯.౪౮ ॥

స ప్రయుజ్య నిశితా నిశాతధీః వైశ్వదేవవరశస్త్రసంతతీః ।
రాక్షసాసురనిరాసకృత్ సురాన్ వీరవర్య ఇవ భాగమాపయత్ ॥ ౯.౪౯ ॥

వాయునా త్రిరపి పూర్వపాయినా సర్వదైవతజితా తరస్వినా ।
యోఽపరోక్షవపుషాఽప్యపేక్షితః కోఽత్ర వర్ణయతి తం మహాక్రతుమ్ ॥ ౯.౫౦ ॥

బ్రహ్మవేదననివిష్టచేతసాం కర్మ తత్ర కరణాంతరం భవేత్ ।
జ్ఞాపయన్నితి పరాత్మవేదకః కర్మ ధర్మమపి స హ్యచీకరత్ ॥ ౯.౫౧ ॥

యానియాని చరితాని యానియానీరితాని చ మనోహరాణ్యహో।
తానితాని చ వితానిచేతసో విశ్వవిస్మయకరాణి భాంతి హి ॥ ౯.౫౨ ॥

సరస్వతీర్వృత్తికరీః శరీరిణాం అతీత్య బహ్వీః సమతీతగోత్రకః ।
పురేవ కృష్ణప్రియమాపదశ్రమం పృథుప్రబోధః పునరుత్తమాశ్రమమ్ ॥ ౯.౫౩ ॥

సహభోగమనన్యలభ్యమస్మై హనుమద్రూపవతే దదౌ పురా హి ।
అనపేక్ష్య పరం స్వభీష్టకర్త్రే ప్రతిదాతుం హరిరైధయత్ తమేవ ॥ ౯.౫౪ ॥

ప్రణమ్య గురుమాదరాదథ నియోగతో యోగ్యతః
స తస్య జగతాం హితం విదధతో గతః సానుగః ।
మహిష్ఠహృదయో మహామహిమసింధురానందతో
నిజైరభిగతోఽనమద్ రజతపీఠవాసం హరిమ్ ॥ ౯.౫౫ ॥

॥ ఇతి శ్రీమత్కవికులతిలక త్రివిక్రమపండితాచార్యసుత
నారాయణపండితాచార్యవిరచితే శ్రీమత్సుమధ్వవిజయే
మహాకావ్యే ఆనందాంకితే నవమః సర్గః ॥

౧౦. దశమః సర్గః

సపది సమస్కురుత భృశం మాధవగుణసాధకోఽథ మధ్వరవిః ।
భృగుకులతిలకస్థానం తాపకరః పాపపాంథానామ్ ॥ ౧౦.౧ ॥

దశమతిశిశ్యః కశ్చిత్సుభజనతాయై కుతూహలనతాయై ।
వివిధసువృత్తం వాక్యం కావ్యమివోచే సనాయకస్తవకమ్ ॥ ౧౦.౨ ॥

భువనాద్భుతమధ్వచేష్టితం న వదేమాపి సురాయుశా వయమ్ ।
సకలం ఖలు కింతు కించిదప్యథ శుశ్రూశుజనాయ వర్ణ్యతే ॥ ౧౦.౩ ॥

క్వచిదీశ్వరదేవమేశ భూపం ఖననం పాంథజనంవిధాపయంతమ్ ।
స్వమపి ప్రతిచోదయంతమూచే క్రియయా నోఽకుశలాన్ ప్రబోధయేతి ॥ ౧౦.౪ ॥

ప్రకారం ప్రకటీకర్తుమ్ ఆరభ్య విరరామ నో ।
మహీయోమతిమాహాత్మ్యాద్ పైవశ్యేన ఖనన్ ఖలః ॥ ౧౦.౫ ॥

నానేనేనానేనానేనోనూనేన నను నున్నాః ।
నానానా నో నూనం నానేనానూననాఽనున్నః ॥ ౧౦.౬ ॥

యమశేషభవప్రభవః స్మరతామసుఖాబ్ధిరపైతి న చిత్రమిదమ్ ।
మరుతీదృశి భాంతి హి యత్స్తవనే యమశేషభవప్రభవః స్మరతాః ॥ ౧౦.౭ ॥

సంచరన్నంచనీయః కదాచిద్ విభుః విష్ణుపద్యాస్తటం పైష్ణవాగ్రేసరః ।
ప్రాపదాపైర్నిజైరేష శిష్యైర్వృతః త్యక్తవిశ్వప్లవం శాత్రవాతంకతః ॥ ౧౦.౮ ॥

ఇమాన్ స్వస్వపూర్వాశ్రయానాత్మవాక్యాత్ సలీలం దయాలుః స మూలాశ్రయాత్మా ।
నిషేద్ధౄననాదృత్య చానన్యలంఘ్యాం తదాఽత్యాయయత్ తాం నదీం సంప్లుతిం వా ॥ ౧౦.౯ ॥

వారయతవారయత పైరిసుహృదోఽమూన్ మారయతమారయత పారగమనాత్ ప్రాక్ ।
ఆపతత ఆలపత ఇత్యవదదుచ్చైః స త్వరకరాజపురుషానుచితవాచా ॥ ౧౦.౧౦ ॥

న జడా జలే పతత సాహసాదహో న భయం హి వో బహుతయాఽబహోర్జనాత్ ।
భవతాం పతిం క్షితిపతిం దిదృక్షవః ప్రతియామ కేన కలహం చికీర్షథ ॥ ౧౦.౧౧ ॥

వచసేత్యనేన స పరాన్ న్యరుణద్ భుజగాన్ నరేద్ర ఇవ మంత్రబలాత్ ।
ఉదతారయత్ పరిజనం మృతిభీసరితశ్చ దేవసరితశ్చ సమమ్ ॥ ౧౦.౧౨ ॥

నిర్వికారచరితోఽపి పరీతః క్రూరకింకరసహస్రతయేన ।
స వ్రజన్నుదలసజ్జగదీశః సింహరాడివ సృగాలసమూహే ॥ ౧౦.౧౩ ॥

అప్రకంప్యవపుషం సురాసురైః సింహసంహననమేనమున్నతమ్ ।
ప్రాప్తమాత్మనగరాంతికం నృపః ప్రేక్ష్య సౌధశిఖరే స్థితోఽబ్రవీత్ ॥ ౧౦.౧౪ ॥

రిపునృపప్రణిధిప్రతిశంకయా పథికపాటనకర్మణి దీక్షితైః ।
సుముఖ మే పురుషైః పరుషైః కథం యమభటైరివ నాసి విహింసితః ॥ ౧౦.౧౫ ॥

అప్లవదేవనదీతరణం తే హంత కథం చ చికీర్షసి కిం త్వమ్ ।
తం నిగదంతమితిప్రభృతీహ స్మాఽహ మహాపురుషోత్తమదాసః ॥ ౧౦.౧౬ ॥

యోఽసౌ దేవో విశ్వదీపః ప్రదీప్తః కుర్మః సర్వం తత్పరానుగ్రహేణ ।
యామస్తావత్ తూర్ణమాశాముదీచీమ్ ఇత్యాద్యం తద్భాషయా చిత్రవాక్యమ్ ॥ ౧౦.౧౭ ॥

గాంభీర్యం ధృతిమురువీర్యమార్యభావం తేజోఽగ్ర్యం గిరమపి దేశకాలయుక్తామ్ ।
రాజాఽస్య స్ఫుటముపలభ్య విస్మితోఽస్మై రాజ్యార్ధం సపది సమర్పయాంబభూవ ॥ ౧౦.౧౮ ॥

దండార్హబుద్ధివిషయో నృపపూరుషాణాం
రాజ్యార్హబుద్ధివిషయోఽభవదిత్థమేషః ।
నీతిం ప్రకాశయితుమేవ విపత్సు కార్యాం గంతుం
ప్రభుః ప్రసభతోఽపి తథా వ్యధాత్ సః ॥ ।౧౦.౧౯ ॥

కదాచిచ్చోరాణాం నికరమవలోక్యాభిపతతాం
అవస్థాప్య స్వీయాన్ కరగపటపిండార్థమతికృత్ ।
చరన్నేతేష్వేతానథ మిథ ఇహాఘాతయదహో
విభుః సమ్మోహ్య ప్రాగ్ విజయ ఇవ సంశప్తకగణాన్ ॥ ౧౦.౨౦ ॥

అన్యత్ర చ చోరాన్ ధన్యప్రవరోఽసౌ శూరాన్ శతసంఖ్యాన్ ప్రాప్తాన్ స్వజిఘాంసూన్ ।
ఏకేన తు శిష్యేణాఽకృష్టకుఠారాన్ నిస్తాడితయాథ్యానద్రావయత ద్రాక్ ॥ ౧౦.౨౧ ॥

క్వచిచ్ఛిలా చ్ఛటాభ్రమాదముం ససంభ్రమత్యజన్ ।
అవేక్ష్య దస్యవః పునః కుతూహలాత్ తమానమన్ ॥ ౧౦.౨౨ ॥

సత్యోచ్ఛేదే సేచ్ఛాపాతం వ్యాఘ్రాకారం దైత్యవ్యాఘ్రమ్ ।
ప్రాళేయాద్రేః ప్రాంతే ప్రాజ్ఞః పాణేర్లీలాలేశేనాఽఉయ్స్యత్ ॥ ౧౦.౨౩ ॥

ప్రాప స నారాయణతః శుద్ధశిలాత్మప్రతిమాః ।
యాసు స పద్మాసహితో దోష్యహితః సన్నిహితః ॥ ౧౦.౨౪ ॥

పారాశర్యః పరతత్వప్రసిద్ధ్యై తాత్పర్యార్థం పరమం భారతస్య ।
వ్యక్తం వక్తుం నియునక్తి స్మ సాక్షాద్ ఏనం ధన్యం భువనే మన్యమానః ॥ ౧౦.౨౫ ॥

తీర్థేషు తీర్థేషు చ సౌఖ్యతీర్థః క్షేత్రేషు చ క్షేత్రవిదాం వరిష్ఠః ।
గోవిందమావంద్య సహానుగోఽగాద్ గంగాం పునస్తుంగతరంగమాలామ్ ॥ ౧౦.౨౬ ॥

ప్లవైరపేతామవలోక్య సింధుం సరోజబంధుం చ తదాఽఽప్తసింధుమ్
తటే నిషణ్ణానధికం విషణ్ణాన్ నిరీక్ష్య శిష్యానతరత్ స ఏతామ్ ॥ ౧౦.౨౭ ॥

న వానరేంద్రస్య విలంఘితాబ్ధేః న వా నరేంద్రస్య విహర్తురస్యామ్ ।
ఇమేఽస్మరంస్తద్వపుషోఽన్యథాఽస్య శక్తస్య శంక్యేత విపత్ కథం తైః ॥ ౧౦.౨౮ ॥

జగత్ప్రదీపాయితగోగణాఢ్యే దివాకరే మధ్వదివాకరే చ ।
అవ్యక్తరూపే శ్రియమత్యజన్ ద్రాక్ సహాంబుజైస్తన్నయనాంబుజాని ॥ ౧౦.౨౯ ॥

పదం పశోర్వా వినతాతనూజః తీర్త్వా నదీం తావదదీనసత్త్వః ।
అనార్ద్రవాసాః స కుతూహలార్ద్రైః నృదేవభూదేవముఖ్యైర్వవందే ॥ ౧౦.౩౦ ॥

భీతైరరాతేరతిమాత్రమత్ర నతారకైరప్యథ తారకైః సః ।
స్వతేజసా విస్మితభూపనున్నైః ప్లవేన శిష్యాన్ నిరతారయత్ తామ్ ॥ ౧౦.౩౧ ॥

విశంకటం స్వస్తటినీతటం తే దీపప్రదీప్తం జనతాభిపూర్ణమ్ ।
సంచోదయత్పండితమండలాఢ్యం నాథావలోకోత్ కహృదోఽభ్యపశ్యన్ ॥ ౧౦.౩౨ ॥

ఆమ్నాయమామ్నాయవిదాం విదగ్ధం సభావభేదం ప్రవదంతమత్ర ।
దైవ్యాం సభాయామివ పద్మయోనిం ప్రైక్షంత సాక్షాత్ సుఖతీర్థమేతే ॥ ౧౦.౩౩ ॥

ప్రాప్తస్తతో హస్తినరాజధానీం మాసానువాసేహ స వాసయోగ్యాన్ ।
మతాంతరేఽనంతగుణాంతరః సన్ ఏకాంతదేశే సరితోఽసమీపే ॥ ౧౦.౩౪ ॥

భిత్త్వా భువం దేవనదీ జగామ శాఖావిశేషేణ నిషేవితుం తమ్ ।
వాణీ చ యత్ప్రేష్యతయా కృతార్థా శివాదివంద్యా న తదత్ర చిత్రమ్ ॥ ౧౦.౩౫ ॥

గురుప్రబర్హస్య పదారవిందం విదూరతః సా ప్రణనామ మూర్ధ్నా ।
ఔదార్యసౌందర్యతనుం తనుం తాం ఆలక్ష్య శిష్యైరతివిస్మితం తైః ॥ ౧౦.౩౬ ॥

తేనోపయాతేన కదాచనాథ వారాణసీం పాపనివారణేన ।
అవాది వాణీ బలినః స్వశిష్యాన్ విలోక్య లీలావసరేఽవలిప్తాన్ ॥ ౧౦.౩౭ ॥

నియుద్ధసిద్ధ్యై యుగపద్ధి వీరమ్ మన్యా భవంతోఽభిపతంతు మాం ద్రాక్ ।
సమస్తశక్తిం న యునక్తి యః స్వాం అత్రాస్మదాజ్ఞాం స నిరాకరోతి ॥ ౧౦.౩౮ ॥

ఇతీరయన్ పంచదశైష యూనః ప్రాప్తాన్ ప్రయుద్ధాన్ యుగపన్నిపాత్య ।
ఉత్థీయతాం యస్య సమర్థతా స్యాద్ ఇతి బ్రువాణః శనకైర్జహాస ॥ ౧౦.౩౯ ॥

సౌమేరవం గౌరవమావహంతి తవాంగమంగాంగులయశ్చ నోఽంగే ।
పురా వినశ్యామ ఇతో దయాలో స్వామిన్ విముంచేత్యవదంస్తదా తే ॥ ౧౦.౪౦ ॥

తేనాథ ముక్తైరతివిస్మయస్తైః అవాప్యనాలోచ్య హి తత్స్వరూపమ్ ।
యద్భ్రూవిజృంభేణ సశంభుశక్రం జగత్ సమస్తం నియతం నికామమ్ ॥ ౧౦.౪౧ ॥

సదార్క్ష్యమాక్షిప్తసమస్తపక్షకో యతిః ప్రభుం కోఽప్యమరావతీపదః ।
జిగీషయా జ్ఞానసహాయకర్మణః ప్రసాధ్యతాం సాధనతేత్యుదాహరత్ ॥ ౧౦.౪౨ ॥

సంసాధితార్థే భగవత్యయుక్తివిత్
పప్రచ్ఛ స జ్ఞానపదార్థముగ్రధీః ।
జ్ఞాతః స తే జ్ఞాన్యసి చేన్న చేన్న స
ప్రశ్నో ఘటేతేతి నిరాకృతైష తమ్ ॥ ౧౦.౪౩ ॥

వితతతమతమోఽంతం సాధయంత్యా నితాంతం
సదసిసదసి రేజే వ్యాఖ్యయా వ్యాసశిష్యః ।
సకలసమయిహస్తాంభోజబంధాభినందీ
శరదిశరది చంద్రశ్చంద్రికాసంపదేవ ॥ ౧౦.౪౪ ॥

జననం సమయేసమయే జగతః ప్రథితే సమయే సమయేదమితే ।
సనిరాసమయేఽసమయే స్థితియుక్ స్వవభాసమయేఽసమయేష్టధియా ॥ ౧౦.౪౫ ॥

వర్తస్వాధ్యధి సర్వం దీప్యేదం సోఽనిశం స్వతంత్రో విష్ణుః
ఉజ్జాసయ దుష్టానాం సంస్కురు సాధూన్ గుణాభిపూర్ణోఽప్యగుణః ॥ ౧౦.౪౬ ॥

అసమోత్తమో మతోఽసౌ శ్రియఃపతిర్విశ్వతో విభిన్నాత్మా ।
పరమాన్ ప్రకామమర్థాన్ ప్రకాశయామాస సేత్యాదీన్ ॥ ౧౦.౪౭ ॥

సమానయా యాఽనమాఽఽస మాయయా తతయాఽయమా ।
నయాసనా నాఽస యా న యాతనాఽలలనాఽతయా ॥ ౧౦.౪౮ ॥

ప్రాజ్ఞో న్న రాజ్ఞాం త్రిదివపదవీం కౌరవం క్షేత్రమాప్తః
సస్మారాథ స్వవిహృతిపతద్ధస్తియుద్ధోత్సవానామ్ ।
సత్యాత్మాద్యైరిహ పరివృతో భావిమారీచదృగ్భిః విస్మేరైః
స్వైర్నిజనృపతనూహేతిదృష్ట్యాఽతితుష్టైః ॥ ౧౦.౪౯ ॥

విప్రాత్మేశః క్షణార్ధం కృతనతిరశితిశ్రీర్హృషీకేశదేశే స్పష్టం
దృష్టోఽప్యదృష్టః సపది విహితవాన్ విస్మయం దేహభాజామ్ ।
స్వప్నే స్వప్రేరితాన్యస్థలగనిజనరోపాహృతైర్భక్ష్యభోజ్యైః
ప్రాజ్యైః ప్రాభోజయత్ స్వం గురుమఖిలగురుం వేదయన్ వేదబంధుమ్ ॥ ౧౦.౫౦ ॥

అవాప్తవాన్ పునరిషుపాతమస్మరద్ రమాపతిం స పరశురామమాదరాత్ ।
స రాజకేళ్యురుకదళీసహస్రకం తదాఽఽదదత్త్యవసితిదత్తముత్తమమ్ ॥ ౧౦.౫౧ ॥

స శంకరపదద్విజోపహృతమాప్య గౌవాఖ్యగాం
గరిష్ఠకదళీలసద్దశశతీచతుష్కం చరన్ ।
పయః కలశపంచకత్రికయుగాభిపూర్ణం పపౌ
అదృష్టగతిరప్యభూన్నృపనృమండలైరుద్యతైః ॥ ౧౦.౫౨ ॥

అయమేవ గోవిషయతోఽపి సదసి జనతార్థితో జవాత్ ।
పుష్పముత ఫలమహో విదధే జనసుప్తిదానుపమగానసంపదా ॥ ౧౦.౫౩ ॥

ధన్యోఽమహ్యత నాకినామహితహృద్బాణస్సమోఽజస్యయో మధ్వో
ధ్వస్తదురాగమోఽగ్ర్యహిమగుశ్రీః కామమాయామిహృత్ ।
విష్ణుం విశ్వజయప్రదం స హి నమన్ సేవ్యం సుసౌఖ్యం ముదా

దాక్ష్యచ్ఛీధరమామయాదివిరహీ యోగీ సుహృత్ సర్వదా ॥ ౧౦.౫౪ ॥

ఇతి భువనవిభూషణస్య భూయాం స్యవిగణితాని కృతాంతరాణి హంత ।
శ్రవణమననకీర్తనైరభీష్టం ప్రతిదదతీత్యమరాః ప్రకీర్తయంతి ॥ ౧౦.౫౫ ॥

ఇతి వివిధగోధారావారైర్విశారదవారిదో
హరిపదరతో విద్యావిద్యుత్ప్రదీపితదిఙ్ముఖః ।
భవభయమహోఘర్మోత్తప్తం సదంఘ్రిపమండలం
సఫలసుమనః సాంద్రానందం వ్యధాదవిపల్లవమ్ ॥ ౧౦.౫౬ ॥

॥ ఇతి శ్రీమత్కవికులతిలక త్రివిక్రమపండితాచార్యసుత శ్రీనారాయణపండితాచార్యవిరచితే శ్రీమత్సుమధ్వవిజయే మహాకావ్యే ఆనందాంకితే దశమః సర్గః ॥

౧౧. ఏకాదశః సర్గః

ప్రచురాంతరప్రవచనం ఫణిరాడ్ ఉపశుశ్రువాన్ ససనకాదిమునిః ।
గగనేఽల్పదృష్టవపురత్ర జనైః త్వరితం నిలీనరుచిరాప పదమ్ ॥ ౧౧.౧ ॥

అతిచిత్రధామ్ని నిజధామ్ని రతం ససహస్రమస్తకమనంతమముమ్ ।
మునయోఽభివాద్య వినయాభరణాః వరమన్వయుంజత తదాఽర్థమిమమ్ ॥ ౧౧.౨ ॥

భగవత్తమస్య విపులప్రమతేః సమయం మనోహరతమం జగతి ।
మహితం భవద్భిరపి లోకపతే పఠతాం ముహుః ఫలముదేష్యతి కిమ్ ॥ ౧౧.౩ ॥

అధికారిణాం ఫలమలం విదుషాం భవతి ప్రవృత్తిరతివీర్యవతీ ।
ఇతి తత్ఫలం సఫలసంకథనో భగవాన్ ప్రపంచయతు భూరిదయః ॥ ౧౧.౪ ॥

ఇతి తైరుదీరితముదారమతిః వచనం నిశమ్య స జగాద గిరమ్ ।
శృణుతాఽదరేణ మహనీయతమం మహనీయపాదసమయస్య ఫలమ్ ॥ ౧౧.౫ ॥

త్రిదివాది లభ్యమపి నాస్య ఫలం కథితం కృషేరివ పలాలకులమ్ ।
స్వఫలం తు ముక్తిపదముక్తిపదం శుకశారదాదిపరమార్థవిదామ్ ॥ ౧౧.౬ ॥

పరమాగమార్థవరశాస్త్రమిదం భజతామమానవకలారచితమ్ ।
వ్రజతామహో పరమవైష్ణవతాం రతయే స్వలోకమజితో దిశతి ॥ ౧౧.౭ ॥

నను తత్ర విశ్వవిభవైకపదం ప్రతిభాతి పూర్ణపురుషస్య పురీ ।
ఉపలభ్యతే యదుపమానపదం ప్రతిబింబమేవ మణివప్రగతమ్ ॥ ౧౧.౮ ॥

సితసౌధసంతతిరుచా స్ఫురితా పరితోఽరుణాశ్మగృహపంక్తిరుచిః ।
ఇహ మచ్ఛరీరవలయే లసితాం అనుయాతి మూర్తిమసురాసు హృతః ॥ ౧౧.౯ ॥

శబళా వళీకఘటితస్ఫటికద్యుతిభిర్వ్హారిన్మణిమయీ వళభీ ।
ప్రతిసద్మ భాతి యమునా మిళితా సితసౌరసైంధవపయోభిరివ ॥ ౧౧.౧౦ ॥

యది నాభవిష్యదిహ విభ్రమతానియమో జనస్య నిలయావలిషు ।
వికటా విటంకకృతపత్రితతిః కృతకేత్యపైక్ష్యత కథంచన నో ॥ ౧౧.౧౧ ॥

వివిధస్తులోపగతచిత్రపటీసువితానలంబిమణిదామగణః ।
శరణాంతరేష్వధికపూరణతః ప్రచకాస్తి విభ్రమ ఇవావగళన్ ॥ ౧౧.౧౨ ॥

విమలాకృతిః ప్రకృతిరేవ మహామణిహేమమయ్యఖిలవస్తుమయీ ।
ఇహ సంభవేత్ సకలకాంతిరసః కథితోఽధికోక్తిభిరతః కవిభిః ॥ ౧౧.౧౩ ॥

తదనాదికాలమితముక్తిరతేఃఅగణయ్యశంభుముఖసంఘతతేః ।
నగరైర్మహాపురమసంహతిమత్ లసతి ప్రభోరయమహో మహిమా ॥ ౧౧.౧౪ ॥

భవనం విభాతి భువనైకపతేఃభువనత్రయాద్భుతగుణాతిశయీ ।
వరమందిరప్రకరమధ్యగతం ద్విజమండలస్థశశిమండలవత్ ॥ ౧౧.౧౫ ॥

స్వయమిందిరైవ పతిమానకరీ గృహకర్మ యత్ర కురుతే సుతరామ్ ।
అపి కింకరీదశశతీమహితా శ్రియమత్ర వర్ణయతి వేశ్మని కః ॥ ౧౧.౧౬ ॥

కమలాపతిః కమలయాఽమలయా కమనీయయా కమలలోచనయా ।
అమృతాహిరాజమృదుభోగగతః స్వరతోఽపి తత్ర రమతే పరమః ॥ ౧౧.౧౭ ॥

తరుణప్రభాకరసహస్రరుచం కనకాంబరం మణిమయాభరణమ్ ।
హసితాననేందుమరవిందదృశం తమరీంద్రధారిణమనుస్మరత ॥ ౧౧.౧౮ ॥

గణయేద్ రమాఽస్య న గుణానఖిలాన్ చతురాననశ్చతురవాగపి నో ।
న వయం సహస్రవదనా అపి తాన్ అపరోదితానతివదేమ పునః ॥ ౧౧.౧౯ ॥

విధయో విహంగపతయోఽగణితా రమణీయుతాశ్చ ఫణిపేంద్రముఖాః ।
పరయోగభూరిసుఖభోగమితా అవలోక్య తం దధతి మోదరసమ్ ॥ ౧౧.౨౦ ॥

సచతుర్భుజా వనజపత్రదృశో వరవేషిణోఽత్ర సపిశంగపటాః ।
అరుణప్రభాశ్చ తరుణాభ్రరుచో విచరంతి నాథరుచయః పురుషాః ॥ ౧౧.౨౧ ॥

భగవత్సమీపముపయాతవతాం ప్రమదో న కేవలమలబ్ధతులః ।
అపి తస్య లోకమతిలోకగుణం భజతాం సుదుర్లభమభూరిశుభైః ॥ ౧౧.౨౨ ॥

న భవంతి యత్ర మృతిజన్మజరాః త్రివిధం భయం కిముత దుఃఖగణః ।
అపరం చ కించిదశుభం న భవేత్ న గుణాది తత్ప్రభవమూలమపి ॥ ౧౧.౨౩ ॥

అనుభూయతే సుఖమనంతసఖైః సకలైరలంమతిపదం సతతమ్ ।
అపి తారతమ్యసహితైః స్వగురుప్రవణైః పరస్పరమురుప్రణయైః ॥ ౧౧.౨౪ ॥

అతిసుందరాః సురభయః పురుషాః హరిచందనేన నవచంద్రరుచా ।
చలచారుచామరధరానుచరా విచరంతి నిత్యతరుణా ఇహ తే ॥ ౧౧.౨౫ ॥

సవిలాసలాస్యపరితుష్టదృశో మృదుగీతవాద్యముదితశ్రవణాః ।
అనురంజయంతి నవకంజదృశో రమణా అమీ స్వరమణీస్తరుణీః ॥ ౧౧.౨౬ ॥

పరిణాయకానుపవనాభిముఖాన్ అను నిస్సరంతి హరిణీనయనాః ।
విమలాద్ విమానవలయాచ్ఛనకైః శశిమండలాదివ రుచో రుచిరాః ॥ ౧౧.౨౭ ॥

అరుణాశ్మవర్ణతనవస్తనవః శుభహారసన్నిభరుచోఽప్యపరాః ।
హరినీలనీలరుచయోఽత్రపరాః ప్రకటీభవంతి వివిధాభరణాః ॥ ౧౧.౨౮ ॥

సుచిరద్యుతీర్దధతి సూక్ష్మతరం స్వయమంబరం చ ఖలు బిభ్రతి యాః ।
శుకనిఃస్వనా ధ్రువమిమా అపరాః సుపయోధరా జలధరావలయః ॥ ౧౧.౨౯ ॥

సమతీతవిద్రుమభువాం సుదృశాం పదపల్లవాగ్ర్యనఖరక్తరుచీః ।
పరభాగతః స్ఫటికకుట్టిమభూః ప్రకటీకరోతి న పురా ప్రకటాః ॥ ౧౧.౩౦ ॥

హరిణీదృశాం నివసనాని బృహత్సునితంబబింబరుచిరోరురుచా ।
శబళద్యుతీని మదనస్య జగజ్జయవైజయంత్య ఇతి నిశ్చినుమః ॥ ౧౧.౩౧ ॥

కరపల్లవైస్తరళితైర్లలితైః అసకృత్ క్వణత్కనకకంకణకైః ।
నవరోమరాజివలివల్గుమృదుప్రతనూదరైరతిమనాక్ తరళైః ॥ ౧౧.౩౨ ॥

కుచకుంభపూర్ణతరకాంతిసుధారసశేషబిందువిసరచ్ఛవిభిః ।
వరహారరాజిభిరుతానుపదం పరిలోఠితాభిరశనైరురసి ॥ ౧౧.౩౩ ॥

అపి లీలయా కువలయోల్లసితైః అపరైః కరైః సహచరీనిహితైః ।
వదనైః శుచిస్మితకటాక్షరసైః చలకుండలోల్లసితగండయుగైః ॥ ౧౧.౩౪ ॥

ప్రగతాసు తాసు రణితై రశనామణినూపురైరివ పురా గదితాః ।
అనువీక్షితుం తనువిలాసమిమం తరుణా భవంత్యథ నివృత్తముఖాః ॥ ౧౧.౩౫ ॥

అనుపాలితాః స్వదయితైర్దయితాః కథమప్యుపేత్య కుచభారనతాః ।
శనకైః పునస్తదవలంబబలాత్ కిల తా విశంతి పరమోపవనమ్ ॥ ౧౧.౩౬ ॥

హసితప్రసూననికరోరుభరప్రణమత్సువర్ణమణిసర్వతరూన్ ।
ఉపగూహయన్నమృతసింధుసఖః పవనో న కస్య సుఖమేధయతి ॥ ౧౧.౩౭ ॥

వరపారిభద్రకసుకల్పతరువ్రజపారిజాతహరిచందనవత్ ।
సహితం సమాదిపదతాననగైః పరిభూషయంతి తదహో ఋతవః ॥ ౧౧.౩౮ ॥

స్మితమాధవీకుసుమరమ్యతరౌ నవచంపకాదికుసుమోల్లసితౌ ।
మధుమాధవౌ మధుపగీర్మధురౌ మధుజిత్ప్రియాన్ ప్రమదమానయతః ॥ ౧౧.౩౯ ॥

నవమల్లికాస్రజమభీష్టతమః శుచిసంభవాం ప్రణయినీశిరసి ।
కలయన్ స్వయం న కుశలేతి కిల ప్రతిఘట్టయత్యురుకుచావురసా ॥ ౧౧.౪౦ ॥

మధురస్వరాస్తతపతత్రతతిప్రకటాంతపంక్తిధృతనేత్రరుచః ।
శిఖినోఽనుయాంతి హి సహస్రదృశం జలదర్తు లక్ష్మనిజనృత్తమహే ॥ ౧౧.౪౧ ॥

శరదోల్లసత్కువలయేక్షణయా వికచారవిందరుచిరాననయా ।
ప్రియయా చ శోభనశుకస్వనయా రమతే జనో ముఖర హంసకయా ॥ ౧౧.౪౨ ॥

అభినందయన్ హిమబుుతుం సుసఖా స్ఫటికాచలచ్ఛలహిమాధికృతమ్ ।
ఫలినీకులం కుసుమయన్ శిశిరో హసతీవ ఫుల్లనవకుందరుచా ॥ ౧౧.౪౩ ॥

హిమశీతవర్షపరితాపపురస్సరదోషమూలమిహ నర్తుగుణః ।
ప్రియమేవ సాధయతి నిత్యమహో స విముక్తిమానితి విముక్తిమతామ్ ॥ ౧౧.౪౪ ॥

అమృతస్రగుత్తమఫలప్రసవాన్ అమృతాయ తత్ర జనతాఽర్పయతి ।
ఉపభోక్తుమప్యవిధిబంధవశా ప్రకృతిం ప్రయాతి సకలోఽపి సదా ॥ ౧౧.౪౫ ॥

ప్రమదాతిరేకముపయాతవతా ప్రమదాగణేన చరతోపవనే ।
ఉపగీయతే స్మ మధురం మధుజిచ్చరితం సకాంతతతినా సతతమ్ ॥ ౧౧.౪౬ ॥

లలనా లలంత్యభివరం ప్రవరా లళితా లునంతి కుసుమాని పరాః ।
ఇతరాః స్రజో విరచయంతి పతీన్ అనురంజయంతి న హి కాశ్చన నో ॥ ౧౧.౪౭ ॥

వనలీలయా వివిధయా ముదితాః తరుణా ఘనస్తననతాస్తరుణీః ।
సులతాలయేషు పరిరభ్య రతిం వదనారవిందమధుపా దధతి ॥ ౧౧.౪౮ ॥

రసికాః సుధాప్సు సరసీషు తతో రుతనూపురానుకృతసారసికాః ।
విహరంతి సాకమవగాహ్య ధవైః జలమడ్డుకోత్సవహసద్వదనాః ॥ ౧౧.౪౯ ॥

వివిధా విధాయ విహృతీః సలిలే వికటేషు విద్రుమతటేషు గతాః ।
సురభిం సువర్ణమథ వర్ణకమాదదతే సఖీకరగతం మహిళాః ॥ ౧౧.౫౦ ॥

జఘనాంశుకైరవయవాభరణైః కుచకుంకుమైశ్చ కచమాల్యవరైః ।
నయనాంజనైరపి మిథోబ్జదృశాం ఘటితైరలంకృతిరలం క్రియతే ॥ ౧౧.౫౧ ॥

తనుమధ్యమా నిజగృహాణి గతాః సమమాత్మనామసుసమైరసమైః ।
అమృతం పిబంత్యసులభం భవిభిః చషకైర్మహారజతరత్నమయైః ॥ ౧౧.౫౨ ॥

మృదుకమ్రశయ్యమనురాగవతాం మణిమంచమంచితదృశోఽవసరే ।
అపి చోదితా అధిరుహంతి శనైః వినయో హి భూషయతి సర్వరసమ్ ॥ ౧౧.౫౩ ॥

అభికాంతమున్నమితకాంతకుచా కిల బధ్నతీ సకుసుమాం కబరీమ్ ।
సుముఖీ సులక్ష్యభుజమూలవలిః పరిరభ్యతే ప్రణయినాఽతిరసాత్ ॥ ౧౧.౫౪ ॥

పృథువృత్తతుంగకఠినోరసిజద్వయవారితాయతనిజాంతరయోః ।
భుజయోర్యుగేన రమణో రమణీం పరిరభ్య కోఽత్ర రమయేన్న సుఖీ ॥ ౧౧.౫౫ ॥

స్మితఫుల్లముల్లసితఝిల్లిలసన్మణికుండలం మృదుకటాక్షపటు ।
నిభృతో నిరీక్ష్య సుచిరం సుతనోః ప్రతిచుంబతి ప్రియతమో వదనమ్ ॥ ౧౧.౫౬ ॥

నతమున్నమయ్య ముఖచంద్రమసం పరిరంభసంభృతముదా సుదృశః ।
ఉపరమ్యతే న తరుణేన చిరం మధురాధరామృతరసం పిబతా ॥ ౧౧.౫౭ ॥

రభసావపాతితపృథూరసిజః పరిరభ్య తత్క్షణవియాతతరః ।
మణితాదిసౌరతవితానపటూ రమయత్యమూన్ యువతిసంఘ ఉత ॥ ౧౧.౫౮ ॥

అతిలౌకికాన్ రమయతో రమణాన్ రమయంత్యలౌకికగుణా లలనాః ।
అనురూపరూపమతిలోకసుఖం తదలౌకికం నిధువనం లసతి ॥ ౧౧.౫౯ ॥

న రతిః శ్రమాదిఖచితా నియమాద్ విరహవ్యథాఽపి న వధూవరయోః ।
ప్రతికామినీప్రణయతః కలహో న సమస్తి దోషరహితే హి పదే ॥ ౧౧.౬౦ ॥

సుఖసంవిదాత్మకతయా వపుషాం సురభిత్వమేవ బహిరంతరపి ।
హరిధామ్ని దంపతిగణస్య తతో నను మాన్యతేఽపి మునిభిః సురతమ్ ॥ ౧౧.౬౧ ॥

శృణుతాప్యలోకవిషయం విషయం సకలస్య ముక్తనికరస్య దృశామ్ ।
వపురిందిరాపతిరమందరసం నను సుందరం ప్రకటయత్యనిశమ్ ॥ ౧౧.౬౨ ॥

మణిరాజిరాజిత మహామకుటం శితికాంతకుంతళసహస్రతయమ్ ।
అళికార్ధచంద్రవిలసత్తిలకం శ్రవణోల్లసన్మకరకుండలయుక్ ॥ ౧౧.౬౩ ॥

పరిపూర్ణచంద్రపరిహాసిముఖం జలజాయతాక్షమరుణోష్ఠపుటమ్ ।
హసితావలోకలలితైరతులైః అభినందయత్ ప్రణతమాత్మజనమ్ ॥ ౧౧.౬౪ ॥

నవకంబుకంఠమహిమాంశుమహో మహిమోపలేంద్రవరహారధరమ్ ।
రమణీయరత్నగణవిద్ధలసద్వలయాంగులీయకవరాంగదవత్ ॥ ౧౧.౬౫ ॥

రవిచక్రరుక్ప్రకరచక్రకరం విధుబింబకంబు మధురాంబురుహమ్ ।
జ్వలనజ్వలద్గదముదారధనుః పృథువృత్తహస్తమతితామ్రతళమ్ ॥ ౧౧.౬౬ ॥

వరపీవరాంసమధిరాజదురోమణిమంటపాగ్ర్యవిలసత్కమలమ్ ।
సజగద్ద్వ్యసప్తకతనూదరకం శుభనాభికంజగతకాళినుతమ్ ॥ ౧౧.౬౭ ॥

అతికాంతకాంచిపదకాంచిమిలత్తపనీయభంగరుచిపింగపటమ్ ।
వరహస్తిహస్తసదృశోరుయుగం క్రమవృత్తచారుతరజంఘముత ॥ ౧౧.౬౮ ॥

వరనూపురం పరమరుక్ప్రపదం నవవిద్రుమద్యుతినఖావలిమత్ ।
అరివారిజధ్వజకళంకలసత్పదపాంసుపావితజగత్త్రితయమ్ ॥ ౧౧.౬౯ ॥

నిఖిలాగమావగమితైరమితైః సుఖసంవిదాదిభిరనంతగుణైః ।
ప్రపదాదికాంతసకలావయవాకృతిభిః సదైక్యవదదోషలవమ్ ॥ ౧౧.౨౦ ॥

అధికారిణాం గుణవిశేషవషాద్ ద్విపదాద్యనంతచరణాంతతయా ।
అతిభాసితం ఘనగుణాపఘనైః ఇతరైష్చ తత్తదుచితై రుచితైః ॥ ౧౧.౨౧ ॥

నవభానుభాః కనకకాంతిపరం వరహారహారి హరినీలహరిత్ ।
శబళప్రభాదివివిధద్యుతిమత్ సుఖబోధసౌరభసురూపగుణమ్ ॥ ౧౧.౨౪ ॥

ఆష్చర్యరత్నైశ్ వధికం జగత్త్రయెప్యాష్చర్యమాష్చర్యమహో ముహుర్ముహుః ।
సౌందర్యసారైకరసం రమాపతేః రూపం తదానందయతీహ మోక్షిణః ॥ ౧౧.౨౩ ॥

ఇజ్యతే యజ్ఞశీలైః స యజ్ఞః ప్రాజ్ఞమధ్యే పరః ప్రోచ్యతేఽన్యైః ।
గీయతె గేయకీర్తిః సుగీతైః విధ్యబద్ధైః సదాఽఽనందసాంద్రైః ॥ ౧౧.౨౪ ॥

వైకుంఠే తే శ్రీవిశేషా జనానామత్యాశ్చర్యం చిత్తవాచామభూమిః ।
వైకుంఠేతే శ్రీవిశేషాజనానాముక్తశ్లాఘ్యే యుక్తమేతాదృశత్వమ్ ॥ ౧౧.౨౫ ॥

యంయం సుఖీ కామయతేఽర్థమత్ర సంకల్పమాత్రాత్ సకలోఽపి స స్యాత్ ।
ఇత్యేవ వేదా అపి వేదయంతి ముక్తిం తతః కో విభవాతిరేకః ॥ ౧౧.౨౬ ॥

మహానందతీర్థస్య యే భాష్యభావం మనోవాగ్భిరావర్తయంతే స్వశక్త్యా ।
సురాద్యా నరాంతా ముకుందప్రసాదాద్ ఇమం మోక్షమేతే భజంతే సదేతి ॥ ౧౧.౨౭ ॥

॥ ఇతి శ్రీమత్కవికులతిలక త్రివిక్రమపండితాచార్యసుత
శ్రీనారాయణపండితాచార్యవిరచితే శ్రీమత్సుమధ్వవిజయే
మహాకావ్యే ఆనందాంకితే ఏకాదశః సర్గః ॥

౧౨. ద్వాదశః సర్గః

అత్రానంతస్వాంతవేదాంతిసింహే ముఖ్యవ్యాఖ్యానిస్వనే జృంభమాణే ।
సద్యో మాద్యద్వాదిదంతీంద్రభీమే భేజే క్షోభో మాయిగోమాయుయూథైః ॥ ౧౨.౧ ॥

సంభూయామీ చోళజద్వీపిపుర్యోః పార్శ్వే పాపా మంత్రయామాసురుగ్రాః ।
సాసూయా భూభూషణే వాయుదేవే మూఢా యద్వద్ ధార్తరాష్ట్రాంతికే ప్రాక్ ॥ ౧౨.౨ ॥

సన్మాత్సర్యం బద్ధమూచేఽశుభానాం వాచాఽలోలం కోపి గాం ధారకస్య ।
మధ్యే తేషాం నీచనీత్యా సమానో వాచాలోఽలం కోఽపి గాంధారకస్య ॥ ౧౨.౩ ॥

ఏకం తత్వం వష్టి మాయామయీయం వాక్యైః ప్రాచ్యైరప్యవాచ్యం విధత్తే ।
పూర్వాఽపూర్వా హంత దౌర్ఘట్యభూషా చిత్రంచిత్రం దర్శనాచార్యనీతిః ॥ ౧౨.౪ ॥

మర్త్యామర్త్యామర్త్యవిద్విట్పురోగం విశ్వం దృశ్యం విప్రచండాలపూర్వమ్ ।
భేదాపేతం భేదిమానైః సమానైః సాధీయః కః సాధయేత్ తామలబ్ధ్వా ॥ ౧౨.౫ ॥

సత్యం సత్యం వ్యావహార్యం విధత్తే సర్వం మోహే సర్వనిర్వాహిణీ సా ।
జ్ఞానే జాతే దగ్ధవస్త్రప్రతీతం పక్వే తస్మింస్తప్తలోహాత్తవార్వత్ ॥ ౧౨.౬ ॥

జ్ఞానిశ్రేష్ఠశ్రేష్ఠ విజ్ఞానివర్గే సైర్గుణ్యస్థే సాంప్రతం నాథభూతాః ।
ఆక్రందం మే హంత శృణ్వంతు సోఽయం హాహా మాయావాద ఉత్సాదమేతి ॥ ౧౨.౭ ॥

భ్రష్టా భాట్టా న ప్రభాకృత్ప్రభాఽభూత్ త్రస్తా మాహాయానికాద్యాశ్చ యత్ర ।
దుర్గం మాయావాదసత్రం దిధక్షుః నోపేక్ష్యా నస్తత్త్వవాదాగ్నిజిహ్వా ॥ ౧౨.౮ ॥

యం యం ప్రాపద్ భూరిచిత్తః ప్రదేశం తస్మాత్తస్మాదాగతేరంతరాయః ।
ప్రత్యజ్ఞాయి వ్యక్తమార్యేణ సోఽపి ప్రాప్నోత్ పార్శ్వం హి వయం భాగ్యహీనాః ॥ ౧౨.౯ ॥

ప్రశ్నః పృష్టః ఖంఢ్యతే తేన నూనం యుక్తాం యుక్తిం వక్తి చాసావఖంఢ్యామ్ ।
వాదివ్రాతం లజ్జయేన్నో విశేషాద్ ఆక్షేప్తేతి శ్రూయతే కిం ను కుర్మః ॥ ౧౨.౧౦ ॥

ప్రాచ్యం శాస్త్రం యత్ సపాదం తు లక్షం వాక్యైసైకేనాక్షిపద్ధర్ష తీర్థః ।
ఇత్థం పాంథైర్వర్ణితం శృణ్వతః ప్రాగ్ యుష్మాన్ ప్రాపద్ దూయమానం మనో మే ॥ ౧౨.౧౧ ॥

వేదవ్యాసో స్వేష వేదో ను మూర్తో దివ్యా మూర్తిర్యస్య సా సుస్మితస్య ।
తద్రశ్మ్యౌఘాణాం చేతి వాణీ కృపాణీ నూనం మాయాపక్షమూలం ఛినత్తి ॥ ౧౨.౧౨ ॥

అక్లిష్టం తత్సూత్రభాష్యం బలీయో మానోపేతం కా క్షతిర్నస్తథా చేత్ ।
ఆస్మాకాః కేఽప్యేవముక్త్వా విలజ్జాః లజ్జాసింధౌ దుస్సహేఽమజ్జయన్నః ॥ ౧౨.౧౩ ॥

తస్య వ్యాప్తైః శిష్యజాలైస్తు గౌణైః సంసత్సింధౌ శంఖచక్రాదిభృద్భిః ।
మా గృహ్యేరన్ విశ్వసత్త్వాంతరాణి క్షేమాప్త్యై నస్తత్ర నీతిం విధత్త ॥ ౧౨.౧౪ ॥

గౌణైస్తరైః క్రౌర్గాణవాక్యాభిగుప్తైః గౌణీం బుద్ధిం వర్ధయంతే నృణాం తే ।
హంసానాం నో వాగ్విఘాతప్రవీణాః సింధుం భూయోవారివర్షైరివాబ్దాః ॥ ౧౨.౧౫ ॥

బాహుల్యేన హ్యేతదుక్త్వా ఖలు ద్రాగ్ ఏతే విశ్వం ప్రాప్నువంతి ప్రకామమ్ ।
అస్మిన్నస్మద్దర్శనాపాయకాలే యద్వల్లోకాపాయకాలే లయాపః ॥ ౧౨.౧౬ ॥

ఆకర్ణ్యేత్థం తస్య వాణీమథాన్యో మానీ తేషాం మానినాం చిత్తవేత్తా ।
స్వానాం చేతో నందయన్ మందచేతాః ధృష్టోముచ్చైర్వాచమాచష్ట కష్టః ॥ ౧౨.౧౭ ॥

తేజః శంకామాత్రతో యద్ విలీనం ధిగ్ భీరూణాం మానసం మానహీనమ్ ।
ఏకాంతేన ప్రాప్తతేజోవిలీనం స్థేయో యస్మాద్ భాతి హైయంగవీనమ్ ॥ ౧౨.౧౮ ॥

యేషాం విద్యాం శాంకరీ శంకరీ నో దేవాదీనాం బాధ్యతాం సాధయంతీ ।
శౌక్రీవాలం లజ్జయేద్ దేవపూజ్యం తేషామేషాం సన్నిధౌ కో విషాదః ॥ ౧౨.౧౯ ॥

యద్యద్వైతం కర్కశైర్గ్ణతరైః రుద్ధం సాధ్యం నైవ భాత్యస్తు తావత్ ।
షట్కర్మజ్ఞైర్దివ్యమంత్రౌషధాఢ్యైః ఏతైర్గుప్తాన్ నో విజేతా హి కశ్చిత్ ॥ ౧౨.౨౦ ॥

యద్యప్యేవం న హ్యుపేక్ష్యో విపక్షః కింతు ప్రాప్తో నాధునాఽఽక్రందకాలః ।
అప్యద్వంద్వస్వాత్మబోధప్రతీతైః ఆచార్యైర్యచ్ఛంక్యతే శంకరాద్యైః ॥ ౧౨.౨౧ ॥

పారంపర్యేణాఽఽగతం తత్త్వశాస్త్రం హంతోత్సన్నం నూతనేనేత్యుదీర్య ।
తేషాం దోషా వర్ణనీయా విదగ్ధైః సంతోఽసంతో వాఽపి మధ్యస్థలోకే ॥ ౧౨.౨౨ ॥

స్వాభిప్రాయో బ్రహ్మవత్ స్యాదవాచ్యో మాయాశక్త్యా సర్వనిర్వాహసిద్ధిః ।
ఇత్థం నీత్యా శాస్త్రనీత్యేవ బాధ్యః సర్వో లోకః స్వాత్మనో యః పరః స్యాత్ ॥ ౧౨.౨౩ ॥

గ్రామేగ్రామే వార్యతాం మానసైషాం పూర్వంపూర్వం సామపూర్వైరుపాయైః ।
సంప్రాప్తానాం మానభంగాయ కార్యం గ్రంథాకర్షాద్యుద్యతైరస్మదీయైః ॥ ౧౨.౨౪ ॥

ఇత్యాద్యేతే కార్యమాలోచ్య కాలే
చక్రుర్వక్రాశ్చక్రిభక్తప్రతీపమ్ ।
యోగ్యా మంక్తుం తేఽన్యథా స్యుః కథం వా
దుఃఖోగ్రాంభస్యంధతామిస్రసింధౌ ॥ ౧౨.౨౫ ॥

వ్రత్యాకారంవాసుదేవద్విషం తే ప్రాజ్ఞం మన్యం పుండరీకాభిధానమ్ ।
వాదవ్యాజాక్షేపకామాః కుమంత్రాత్ చక్రుర్యత్తం రూప్యపీఠాలయేఽమీ ॥ ౧౨.౨౬ ॥

యద్వత్ సింహం గ్రామసింహోఽశుచిచ్ఛో హంసం కాకో యద్వదేవైకదృష్టిః ।
యద్వన్మాయీ భూరిమాయస్తరక్షుం తద్వద్ విద్వద్వర్యమాహ్వాస్త మూఢః ॥ ౧౨.౨౭ ॥

అప్యల్పోఽసౌ న హ్యుపేక్షాంబభూవే లోలాత్మేవాదక్షపక్షః పతంగః ।
మధ్వేనాహో దుస్తరేణ స్వభావాత్ తేజోరాజీరాజితేనాగ్నినేవ ॥ ౧౨.౨౮ ॥

మాసైర్మాసైర్వ్యాసమానోఽసమాసైః ఆక్షిప్యైనం స్వం మతం సాధయిత్వా ।
ప్రీత్యై విష్ణోరుత్తమప్రీతితీర్థో వేదవ్యాఖ్యాం వేదవేదీ చకార ॥ ౧౨.౨౮ ॥

ఆమ్నాయం యే పేఠురామ్నాయపూర్వం ప్రాప్తా విప్రాస్తత్ర కౌతూహలేన ।
పర్యాసీనాస్తావదాచార్యవర్యం ప్రేక్ష్యం ప్రేక్షాంచక్రిరేఽనేకసంఖ్యాః ।౧౨.౩౦ ॥

ఉక్తాంగేభ్యః కాదికాన్ వ్యంజయంతం తత్తన్మాత్రావ్యంజనాదౌ ప్రవీణమ్ ।
తిస్రోఽవస్థాస్తద్గుణైర్భావయంతం దేవా దృష్ట్వా హ్యస్మరన్ దేవదేవమ్ ॥ ౧౨.౩౧ ॥

ఆదౌ హ్రస్వత్వేన వత్సానుసృత్యాం మాత్రాపాదౌ వర్తయన్ దృశ్యమానః ।
కుర్వన్నన్యాశ్చాగ్ర్యరూపా వివృత్తీః గోవిందశ్రీరాస గోవిందభక్తః ॥ ౧౨.౩౨ ॥

మాంగల్యాంగవ్యక్తభావా త్రిలోకీం రంగారూఢా విస్మయం ప్రాపయంతీ ।
కృష్ణేవాన్యా మాన్యవిన్యాసపాదా రేజే మాధ్వీ సుస్వరా వేదవాణీ ॥ ౧౨.౩౩ ॥

గాంభీర్యాద్యైర్వ్యక్తమౌదార్యకార్యైః
నానానాదశ్లాఘ్యముచ్చారణం తత్ ।
శీక్షాశిక్షాలక్షణానాం హి లక్ష్యం
మాన్యం మన్యే ధన్యబుద్ధేరతుల్యమ్ ॥ ౧౨.౩౪ ॥

కాల్పీః క్లృప్తీర్వ్యంజయన్ ఛాందసీశ్చ వ్యక్తం శాబ్దం శాస్త్రముద్భావ్య భూయః ।
స వ్యాచఖ్యావుక్తనైరుక్తమార్గో జ్యాయాన్ జ్యోతిర్వేదినాం వేదమిత్థమ్ ॥ ౧౨.౩౫ ॥

శ్రౌతే వ్యాఖ్యోచ్చారణే చారుణీ తే మాదృగ్ద్వీహీ వర్ణయేదస్య కో ను ।
వాగీశాసైర్వాగ్విహంగేంద్రజీపైః భూర్యాశ్చర్యైర్వర్ణితే యే ప్రణమ్య ॥ ౧౨.౩౬ ॥

ఛందస్సార్ధం సార్ధమత్రామునేత్థం ప్రోక్తం శ్రుత్వా బ్రాహ్మణా బ్రహ్మణేవ ।
సర్వే సౌమ్యా జిష్ణుజిజ్ఞాసయాఽమీ ప్రాప్య ప్రోచుశ్చిత్రకాయాభిధానమ్ ॥ ౧౨.౩౭ ॥

ప్రాజ్యప్రజ్ఞః ప్రాజ్యయా ప్రజ్ఞయాఽసౌ హంతావోచన్మంత్రవర్ణాభిధేయమ్ ।
తత్ప్రత్యర్థి ప్రార్థ్యతే వక్తుమేతత్ ప్రాజ్ఞాస్మాభిః శ్రోతుకామైర్భవాంశ్చ ॥ ౧౨.౩౮ ॥

ఇత్యుక్తస్తైరేష విస్తారిబుద్ధేః ప్రాప్తుం సామ్యం సంప్రవృత్తో దురాత్మా ।
హాస్యోఽత్రాభూద్ వాసుదేవప్రభార్థీ యద్వత్ పూర్వం పౌండ్రకో వాసుదేవః ॥ ౧౨.౩౯ ॥

ఆజాదేశాదుత్తరం రాదిశబ్దం శ్రుత్వా నారేత్యుక్తవంతం పదం తమ్ ।
వ్యాఖ్యాలౌల్యాదైతరేయాదిసూక్తే పృథ్వీదేవా నిందనీయం నినిందుః ॥ ౧౨.౪౦ ॥

శార్దూలాఖ్యాం ప్రాప్య సంభావితః ప్రాగ్ లోకే ధూర్తో మాయిగోమాయురేషః ।
వాదిద్వీపిధ్వంసినం మధ్వసింహం ప్రాప్తో హీత్థం శబ్దశేషో బభూవ ॥ ౧౨.౪౧ ॥

కృష్ణాభీష్టా శాస్త్రవిస్పష్ట సంజ్ఞా యా స్వీయా శ్రీః పాలితా సద్ద్విజేన ।
పద్మాఖ్యాసత్తైస్సంధపేనాఽహృతాం తాం శుశ్రావాగ్ర్యానందతీర్థాఖ్యపార్థః ॥ ౧౨.౪౨ ॥

తూర్ణం తీర్ణాదభ్రమార్గోఽథ సార్యః సంప్రాప్తోఽసౌ గోగణైర్భీషయిత్వా ।
సంయమ్యాంతర్యంత్రకామేన హాస్యం సంప్రాప్తశ్రీర్నిర్జితం తం జహాస ॥ ౧౨.౪౩ ॥

దుష్టాత్మాఽసౌ భద్రమేకాకినం యః క్షేప్తుం హేతుః సౌఖ్యదాఖ్యం బభూవ ।
హర్యంశోఽయం తం న చక్షామ భూయః తోకే సన్నే సూకరం కేసరీవ ॥ ౧౨.౪౪ ॥

తస్య త్రాసాత్ పృష్ఠతస్తిష్ఠతోఽభూత్ క్షేమాపేక్షీ యో జనః ప్రాగ్ జితోఽపి ।
మధ్యేఽన్యేషాం గోతతీస్తత్ప్రయుక్తాః సోఽద్యజ్జిష్ణుః పంచషైర్గోవిశేషైః ॥ ౧౨.౪౫ ॥

విష్ణోర్భూయః శోభయద్భిః పదాంతం పారంపర్యేణేర్యమాణైరవార్యైః ।
గోవ్రాతైస్తం దారయిత్వా న్యగృహ్ణాత్ కంజాఖ్యానం సింధుపం మధ్వపార్థః ॥ ౧౨.౪౬ ॥

ఆస్తామాస్తామేష హో విశ్వమోషో రేరే మాయావాదిచోరా ద్రవేత ।
ద్రష్టాద్రష్టా నిగ్రహీతా ధ్రువం వః ప్రాప్తః కాలో ద్రాగ్ గుహాంతం ప్రవేష్టుమ్ ॥ ౧౨.౪౭ ॥

తేజో విధ్వచ్చక్రచంద్రస్య లీనం విధ్వస్తాఽలం వాదినక్షత్రలక్ష్మీః ।
విశ్వవ్యాప్తం యత్ తు తద్దీప్తిమూలం యుష్మత్ప్రేష్ఠం తన్నిరస్తం తమశ్చ ॥ ౧౨.౪౮ ॥

పూర్వాశామాపూర్య విశ్వప్రకాశీ గోసందోహైః సప్తవిద్యాఖ్యవాహః ।
యుష్మాభిః కిం నైక్షి దేదీప్యతేఽసౌ దేవః సాక్షాత్ సర్వవిత్సర్వదీపః ॥ ౧౨.౪౯ ॥

సర్వాధారం బ్రహ్మసంజ్ఞం విహాయో రమ్యాకారం శారదేందీవరాభమ్ ।
సన్నిర్ణీతం గుణ్యాలం శబ్దభేదైః మధ్వాదిత్యం సంశ్రితం కోఽపిధత్తే ॥ ౧౨.౫౦ ॥

విధావతవిధావత త్వరితమత్రివాదాసురా-
అదభ్రధిషణాభిధో నరహరిర్హి జాజ్వల్యతే ।
స యుక్తినఖరైః ఖరైర్మఖరమూర్ఖదుఃఖాంకురైః
విదారయతి దారుణప్రవచనప్రణాదోఽప్రియాన్ ॥ ౧౨.౫౧ ॥

ధత్తే రూపాణ్యనంతాన్యపి భువనపతే ర్యో హృదాఽప్యేక పక్షో దక్షః
సద్భ్యోఽఖిలేభ్యోఽప్యమృతమిహ దదౌ కేవలం యో న మాత్రే ।
పక్షిశ్రేష్ఠోఽపరః సన్నమితమతిపదోఽసంపదే స్యాదయం వో మా
దర్పం మాయిసర్పా భజతభజత తాస్తా గుహా ద్రాగ్ ద్విజిహ్వాః ॥ ౧౨.౫౨ ॥

వేదవ్రాతసుదర్శనః పరిలసత్తర్కాఖ్యశంఖధ్వనిః
విభ్రాజిష్ణుపురాణ సంహతిగదః శ్లోకౌఘశార్ఙ్గాన్వితః ।
సత్సూత్రేష్వితిహాసనందకచణో మధ్వాఖ్యనారాయణః
ప్రాప్తో వో నిజిఘృక్షయా ద్రవత హే మాయావిదేవద్విషః ॥ ౧౨.౫౩ ॥

ఇతి నిగదతి మాయావాదివిద్వేష వేషే
శుభజననికరే స్వారామతోఽస్మాత్ ప్రయాతః।
న్యవసదమరధిష్ణ్యే ప్రాగ్రవాటాభిధానే
గురుమతిరభినందన్ దేవమానందమూర్తిమ్ ॥ ౧౨.౫౪ ॥

॥ ఇతి శ్రీమత్కవికులతిలక త్రివిక్రమపండితాచార్యసుత
శ్రీనారాయణపండితాచార్యవిరచితే శ్రీమత్సుమధ్వవిజయే
మహాకావ్యే ఆనందాంకితే ద్వాదశః సర్గః ॥

౧౩. త్రయోదషః సర్గః

పృథుదర్శనముత్థితం కృతార్థం పృథివీభృత్ప్రణతిం గృహీతవంతమ్ ।
నిజశిష్యముదేఽథ సహ్యమాప్తం పురుషః కశ్చిదుపాయయౌ కదాచిత్ ॥ ౧౩.౧ ॥

భగవానిహ నః స్వకింకరాణాం అచిరేణాఽవ్రజతాదనుగ్రహాయ ।
ఇతి కార్యచికీర్షయాఽఽఽర్థయత్ త్వాం నృప ఇత్యభ్యధిత్తైష తం ప్రణమ్య ॥ ౧౩.౨ ॥

అథ మాఘవతీమపాస్య కాష్ఠాం వ్రజతా ప్రైధితతేజసా ప్రతీచీమ్ ।
పరిశోధయతా స్వపాదసంగాత్ పృథివీం ప్రాజ్ఞదివాకరేణ రేజే ॥ ౧౩.౩ ॥

అశుభానపహాయ మాయిజుష్టాన్ అధమాద్రీనివ గోత్రనిమ్నగౌఘైః ।
సుజనైస్తరసాఽభిగమ్యమానః పరమస్నేహతయా క్రమప్రసన్నైః ॥ ౧౩.౪ ॥

సుమనఃఫలశోభినోఽత్ర పుంసో నమయన్ గోభిరనోకహానివోచ్చాన్ ।
అపి భంగముపానయన్ననమ్రాన్ దృఢభావాదపరానవార్యవీర్యః ॥ ౧౩.౫ ॥

గమనోత్సవవిస్మితైర్నిషేవ్యో వివిధైర్జనపదైర్జనైరజస్రమ్ ।
పరిసృత్వరకీర్తిరార్తిముక్త్యై పురుషైర్దూరభువశ్చ గమ్యమానః ॥ ౧౩.౬ ॥

అమరైరమరానుగైర్మునీంద్రైః అపరేక్షావిషయైశ్చ సేవ్యమానః ।
హరిపాదసరోజసంగసారో భువనే పావనపావనో నికామమ్ ॥ ౧౩.౭ ॥

అయమప్రతివారణః ప్రయాణే పరమానందసుతీర్థసూరిరాజః ।
విబభావతివేలమచ్ఛరూపః సురసింధోరివ సంతతప్రవాహః ॥ ౧౩.౮ ॥

సమయేన గతోఽమహీయసాఽసౌ విషయం స్తంభపదోపసర్జనాఖ్యమ్ ।
మదనాధిపతేః సుధామ ధామ ప్రవివేశాఖిలలోకవందనీయమ్ ॥ ౧౩.౯ ॥

క్షణదామిహ తావదూషివాంసం విహితాహర్ముఖయోగ్యయోగమేనమ్ ।
గమనోద్యమలక్షణైరజానన్ గమనాయోద్యతమాశు శిష్యసంఘాః ॥ ౧౩.౧౦ ॥

పురతో విసృతాః సమాధిశుద్ధ్యై యతయస్తత్ర పటీః కషాయవేషాః ।
సహసోదహరన్ స్వయోగ్యముద్రాయుతదండాదికధారణోద్యమేన ॥ ౧౩.౧౧ ॥

అవధార్య విశేషకారిశంఖప్రకటాంకాన్ సుధియా గతార్ద్రభావాన్ ।
లసితా తుళసీస్రగస్య కంఠే హరినిర్మాల్యతయోచితా న్యధాయి ॥ ౧౩.౧౨ ॥

యతధీర్గ్గురుచక్రిమూర్తిపూర్ణం యతనిశ్వాసవచా విశోధ్య పాణీ ।
గుణకుండలమండితం విమానం గుణబంధం కవచావృతం బభార ॥ ౧౩.౧౩ ॥

సకమండలుమండలావలంబం స్వయమేవాలఘుపుస్తకాదిభారమ్ ।
యువశిష్యగణో దధే నయత్నాత్ హి దాక్ష్యస్య గుణోఽపరోఽస్తి ॥ ౧౩.౧౪ ॥

అతిసంభ్రమతః పరిభ్రమంతం భరదామానవలోకినం చిరాయ ।
అనుయోగపరం ముహుః ప్రమత్తం జహసుర్నూతనశిష్యమత్ర కేచిత్ ॥ ౧౩.౧౫ ॥

అథ తత్క్షణఘట్టితోరుఘంటాఘననాదవ్యపదేశతః పరేణ ।
అమితప్రమతిః ప్రచోదితోఽసౌ ఇతి నిర్యత్సు నిజేషు నిర్జగామ ॥ ౧౩.౧౬ ॥

ధృతమాతపవారణం వరేణ్యాం వ్రతిరాజం తముపర్యుపర్యుదారమ్ ।
ఉదయన్మిహిరోపరిష్ఠపూర్ణద్విజరాజశ్రియమాయయావభూతామ్ ॥ ౧౩.౧౭ ॥

భువనత్రయధారిణం ముకుందం దధదంతః స దధే గురుః స్వయం చ ।
అపి కేనచిదిత్యదో న చిత్రం నను స ప్రాణపతిర్బభార తం చ ॥ ౧౩.౧౮ ॥

యతయో గృహిణోఽథ వర్ణిముఖ్యాః శ్రుతిగాస్త్యక్తనిషిద్ధకామ్యభావాః ।
ఇహ మూర్తిధరా ఇవ స్వధర్మాః శతసంఖ్యాః శతసంఖ్యమన్వగచ్ఛన్ ॥ ౧౩.౧౯ ॥

పరివారజనా న మార్గదుఃఖం ప్రయయుః పూరుషరత్నమీక్షమాణాః ।
ఇతి నాద్భుతమస్య హి ప్రయాంతి స్మృతిమాత్రాద్ భవినో భవాపవర్గమ్ ॥ ౧౩.౨౦ ॥

మదనేశ్వరవల్లభప్రదేశే ప్రభుమాయాంతమథాభ్యపద్యత ద్రాక్ ।
జయసింహ ఇమం నృసింహవర్యః శుభధీః స్తంభవిశిష్టసింహనామా ॥ ౧౩.౨౧ ॥

అవతీర్య పురైవ వాహనాత్ స్వాద్ అపి మార్గాదపసార్య సైనికాన్ సః ।
సహ కైశ్చన భూసురైరవాప్తః త్రిజగత్పూజ్యపదాంతికే ననామ ॥ ౧౩.౨౨ ॥

పృథివీపతినాఽనుగమ్యమానో వినయాద్ భక్తిరసార్ద్రమానసేన ।
అచిరేణ స విష్ణుమంగలస్య ప్రయయావాయతనోత్తమస్య పార్శ్వమ్ ॥ ౧౩.౨౩ ॥

నరదేవదిదృక్షయా సమేతా ఉభయగ్రామజనా జనాః పరే చ ।
ఉపయాంతమనంతమానసం తం ముహురైక్షంత కుతూహలాబ్ధిమగ్నాః ॥ ౧౩.౨౪ ॥

పురతో మధురస్వరైర్వదద్భిః స్వకృతాః కర్ణసుఖా ముకుందగాథాః ।
ధృతపంకజబీజచక్రచిహ్నైః కృత నృత్తైశ్చతురైర్నిషేవ్యమాణమ్ ॥ ౧౩.౨౫ ॥

కలితాంజలినా స్ఫుటానుయాతం జనసంబాధసహేన భూమిభర్త్రా ।
కరుణావిషయం చికీర్షుణా స్వం వ్రజతా కింకరతామకైతవేన ॥ ౧౩.౨౬ ॥

ఇదమిత్థమితీక్షణైర్నరాణాం అపరిచ్ఛేద్యమహిష్ఠధామరూపమ్ ।
అధికం ధరణీమలం చికీర్షుం స్ఫుటముద్యంతమివ ద్యునాథమన్యమ్ ॥ ౧౩.౨౭ ॥

అశనైః శనకైరివాఽవ్రజంతం యువసింహప్రవరప్రగల్భయానమ్ ।
అతిపాటలపాదపల్లవాభ్యాం అవనీం పావనతామలం నయంతమ్ ॥ ౧౩.౨౮ ॥

నఖనిర్జితపద్మరాగరాగం వరకూర్మప్రపదం నిగూఢగుల్ఫమ్ ।
సురవర్యకరాగ్రసేవ్యజంఘం ద్విరదోదారకరోపమోరుయుగ్మమ్ ॥ ౧౩.౨౯ ॥

శుభశుద్ధనితంబబింబరాజన్నవకౌశేయవిశేషబాహ్యవస్త్రమ్ ।
తనుకుక్షిగళాళికేషు రేఖాత్రితయేన ప్రకటేన శోభమానమ్ ॥ ౧౩.౩౦ ॥

మృదుసూక్ష్మఘనారుణావికాచ్ఛప్రకటప్రావరణేన భాసమానమ్ ।
అతినూతనతిగ్మభానుభాసాం నికరేణేవ సువర్ణసానుమంతమ్ ॥ ౧౩.౩౧ ॥

పృథువక్షసమున్నతాంసభిత్తిం గురువృత్తాయతహృద్యబాహుదండమ్ ।
పరమారుణపాణిపల్లవాంతః స్ఫురితోర్ధ్వధ్వజలాంఛనాదిమంతమ్ ॥ ౧౩.౩౨ ॥

పరిపూర్ణశశాంకబింబశంకావిషయం ప్రాక్ సహసాఽవలోకనేన ।
అకళంకతయా పరం వివిక్తం వదనం బిభ్రతమచ్ఛవిభ్రమాబ్ధిమ్ ॥ ౧౩.౩౩ ॥

అతిసుందరమందహాసరాజన్నవకుందాభరదం శుభారుణోష్ఠమ్ ।
కమళాయతలోచనావలోకైః అపి లోకాన్ సకలాన్ ప్రహర్షయంతమ్ ॥ ౧౩.౩౪ ॥

అతిభాసురకర్ణభాసితశ్రీతుళసీగుచ్ఛమతుచ్ఛకాంతిగండమ్ ।
భువనత్రయభూత్యభూతిదానే చతురభ్రూవరవిభ్రమం సుమౌలిమ్ ॥ ౧౩.౩౫ ॥

సకలావయవాన్ స్ఫుటం మిమానాః ప్రతిమాలక్షణలక్షణాయ లక్ష్యమ్ ।
చతురా విదధుర్యదీయగాత్రం స సులక్ష్మేత్యధునా నిగద్యతే నో ॥ ౧౩.౩౬ ॥

అతిలోలదృశాం సమీక్షితుం స్వం జనసంబాధభయేన దూరభాజామ్ ।
సమదర్శయదూర్ధ్వమోరసోఽసౌ దయయైవోరుజనౌఘమధ్యగోఽపి ॥ ౧౩.౩౭ ॥

సవికాసదృశాం కృతాంజలీనాం జనతానాం పరమాదరాన్నతానామ్ ।
వలయేన వృతః ప్రియం మురారేః ప్రవివేశాఽయతనం ప్రబర్హబోధః ॥ ౧౩.౩౮ ॥

వివిధప్రభుమధ్యసన్నిషణ్ణో నరదేవేన సమం స గూఢదేవః ।
విబభావుడురాడివోడుమధ్యే సహ మహ్యాస్తనయేన పూర్ణబింబః ॥ ౧౩.౩౯ ॥

అవదత్ స కథాం రథాంగపాణేః భగవాన్ భాగవతే భవాప హంత్రీమ్ ।
అనుకూలగుణస్వరాదిభాజా నిజశిష్యప్రవరేణ వాచ్యమానే ॥ ౧౩.౪౦ ॥

కథనం తదుదారధైర్యసారం మధురం పుష్కలభావవత్ ప్రసన్నమ్।
విదుషోఽవిదుషోఽపి శృణ్వతోఽలం వ్యధితాఽనందరసాంబుధౌ నిమగ్నాన్ ॥ ౧౩.౪౧ ॥

గమనాసనసంకథాదిలీలాః స్మృతిమాత్రేణ భవాపవర్గదాత్రీః ।
కథమప్యమరాః ప్రపంచయేయుః నను మధ్వస్య న మాదృశోఽల్పబోధాః ॥ ౧౩.౪౨ ॥

సుతపఃకవితాదిసద్గుణానాం లికుచానాం కులజోఽంగిరోన్వయానామ్ ।
అభవద్ గుహనామకో విపశ్చిత్ కవివర్యోఽఖిలవాదివందనీయః ॥ ౧౩.౪౩ ॥

దయితాఽస్య సతీ గుణానురూపా విధివీర్యేణ ముహుర్మృతప్రజాఽపి ।
అభజద్భువనప్రభూ హరీశౌ సుతకామా వసుదేవసూనుభక్తా ॥ ౧౩.౪౪ ॥

పరమేశ్వరయోః ప్రసాదయోగాత్ సుతరత్నం తదసూత సూరిపత్నీ ।
పరిషత్పదపట్టనేషు నార్హో వివిదే యస్య సమః పరీక్షకాగ్ర్యైః ॥ ౧౩.౪౫ ॥

వదనేందుమపేక్ష్య నందనస్య స్వకులోత్తారణదక్షలక్షణస్య ।
కృతకృత్యతయా క్రియాః ప్రకుర్వన్ కవిరాఖ్యాదుచితాం త్రివిక్రమాఖ్యామ్ ॥ ౧౩.౪౬ ॥

కళభాషణ ఏవ సూరిపోతః కవిరాసీదనవద్యపద్యవాదీ ।
అవభాతి నను ప్రభాప్రభావీ భగవాన్ బాలతరోఽపి తిగ్మభానుః ॥ ౧౩.౪౭ ॥

సకలాంగయుతావభాతశాఖః సమయే ప్రాప్త ఉదారపక్షిసేవ్యః ।
స ససర్జ సదధ్వగోపకృత్యై లికుచః కావ్యఫలం రసాభిరామమ్ ॥ ౧౩.౪౮ ॥

ప్రతిపాదితమాత్మనా యథార్థం పృథుమాయాసమయస్య దుర్ఘటత్వమ్ ।
స్వగురౌ పరిహర్తుమక్షమేఽపి శ్రుతవాంస్తం స వయస్యబోధితోఽలమ్ ॥ ౧౩.౪౯ ॥

భగవత్యుదితే సగోవిలాసే వటుభావం త్యజతి త్రివిక్రమాఖ్యే ।
అపి భానుపురస్సరాః సమస్తాః ప్రయయుః కీటమణిప్రభత్వమాషు ॥ ౧౩.౫౦ ॥

అతిదక్షమతిం సపాదలక్షే సమయే మాయిజనస్య యుక్తిశూరమ్ ।
మహితం హి మహీతళే మహిమ్నా జనకో నందనమబ్రవీదుపాంశు ॥ ౧౩.౫౧ ॥

శృణు వాచమిమాం విచారితార్థాం న కలౌ నిర్గుణభావనా సుఖాయ ।
ఇతి గౌణవిముక్తయే గుణాఢ్యం భజ దేవం వసుదేవసూనుమేవ ॥ ౧౩.౫౨ ॥

ఇతి తాతవచో నిశమ్య కించిత్ తరళాత్మాఽపి విచార్య శాస్త్రసారమ్।
పరమేవ స పారమారురుక్షుః విగుణోఽపాస్తిముపాశృణోత్ పరేభ్యః ॥ ౧౩.౫౩ ॥

నిజధర్మరతో గృహిప్రబర్హః కలికాలాకులితాంతరోఽపి హంత ।
నితరాం నిషితాత్మనా నిసర్గాత్ స్ఫుటమాలోచయదిత్యసౌ కదాచిత్ ॥ ౧౩.౫౪ ॥

రచితం నను సూత్రమత్ర మానం విదుషా సత్యవతీసుతేన సాక్షాత్ ।
అపరస్పరసంగతాని భాష్యాణ్యపి సర్వాణి న మానతాం వ్రజేయుః ॥ ౧౩.౫౫ ॥

యది తేషు నిరాగ్రహాంతరాః స్మః సుఘటం నోపలభామహే హి కించిత్ ।
న తథాఽపి పరంపరోపయాతం న పఠామః ప్రణయేన శాంకరీయమ్ ॥ ౧౩.౫౬ ॥

ఘటనోపనిషత్సు నాల్పబుద్ధేః సుఘటేత్యభ్యుపగమ్య చింతయామః ।
న విముక్తిముపైతి కోఽపి ముక్త్వా సమయోక్తామిహ యామిమాముపాస్తిమ్ ॥ ౧౩.౫౭ ॥

వితతః సుఖసచ్చిదద్వయాత్మా సముపాస్యో విహితో హి తత్త్వవిద్భిః ।
స చ నావయవీ నిరూప్యతే చేద్ ద్యుతిమాత్రం చ న హీత్యదో రహస్యమ్ ॥ ౧౩.౫౮ ॥

యది చేదృగుపాస్యతేఽస్య రూపం తిమిరత్వేన విభాతి పారిశేష్యాత్ ।
ఫలమప్యథ ముక్తిరీదృశీ స్యాద్ ఇతి నో సైవ ధినోత్యుపాస్తిరేషా ॥ ౧౩.౫౯ ॥

అథ వేదపురాణభారతాని స్వయమాలోచ్య యథావబోధమత్ర ।
గుణవంతముపాస్మహే ముకుందం స్మృతిధర్మాన్ స్ఫుటమాచరంత ఏవ ।౧౩.౬౦ ॥

అవధార్య యదేతికార్యమార్యః స వివేకాదుపచక్రమే విధాతుమ్।
పరిపూర్ణమతేర్జగత్సు కీర్తిం పరిపూర్ణామశృణోత్ తదా విశుద్ధామ్ ॥ ౧౩.౬౧ ॥

విహినస్తి హి నో జనోఽతివాగ్మీ సమయం కోఽపి పరంపరోపయాతమ్ ।
క్షిప తం త్వముదారయుక్తిశూరో న పరే తత్ర సమర్థతాం వ్రజేయుః ॥ ౧౩.౬౨ ॥

తవ వేదనదీర్విగాహ్య భూయః సమయాంభోధిషు కుర్వతో విహారమ్ ।
నవకావ్యరసప్రియస్య వాదిద్విరదేంద్ర ప్రతివారణో న జజ్ఞే ॥ ౧౩.౬౩ ॥

ఉపయాహి యశః శశాంకగౌరం నిజయూథస్య భయం నిరాకురు త్వమ్ ।
అధునా విధినోపపాదితం తం ప్రతివాదిప్రతివారణం నివార్య ॥ ౧౩.౬౪ ॥

ఇతి మాయిజనేన తత్రతత్ర స్వజనత్వేన స తావదర్థ్యమానః ।
అనుకూలవచా మహిష్ఠమానో మనసా సంశయమాప సంశయచ్ఛిత్ ॥ ౧౩.౬౫ ॥

శితమధ్వవచః సృణిప్రయోక్త్రూన్ పురుషానేష విషాదయన్ కవీభః ।
వివిధోత్తరధూళిపాతనేన ప్రతిఘేనాధికమంధయాంచకార ॥ ౧౩.౬౬ ॥

క్షణదాసు విచక్షణః స వీక్ష్య ప్రచురప్రజ్ఞమనోజ్ఞశాస్త్రసారమ్ ।
అపరావిదితః ప్రసాదగర్భం విదధే విస్మయమాంతరం మహాంతమ్ ॥ ౧౩.౬౭ ॥

విదితవాన్ వ్యవహృత్య సుదర్శనం బహళబోధమపేక్ష్య స నిశ్చయాత్ ।
అపి న తస్య మతం సహసాఽఽదదే నను విమృశ్య కృతీ కురుతేఽఖిలమ్ ॥ ౧౩.౬౮ ॥

తం విశ్ణుమంగలగతం బహళప్రబోధం ప్రాప్యాభ్యవందత తదాఽయుగవిక్రమార్యః।
ఆనందదం స చతురాననహంసలక్ష్మ్యా తత్త్వం ప్రవేత్తుమమరేంద్ర ఇవాబ్జయోనిమ్ ॥ ౧౩.౬౯ ॥

॥ ఇతి శ్రీమత్కవికులతిలక త్రివిక్రమపండితాచార్యసుత
శ్రీనారాయణపండితాచార్యవిరచితే శ్రీమత్సుమధ్వవిజయే
మహాకావ్యే ఆనందాంకితే త్రయోదశః సర్గః ॥

౧౪. చతుర్దశః సర్గః

పరివృఢఘనసంఘే రాజసింహోర్జశక్త్యా
త్యజతి మలినభావం నీరసత్వాన్నికామమ్ ।
స్ఫుటముదయతి తేజస్వ్యుజ్జ్వలే మధ్వభానౌ
సుజనజలజకాంత్యై విశ్వమాసీన్మనోజ్ఞమ్ ॥ ౧౪.౧ ॥

కృతమపకృతమార్యైః క్షమ్యతాం క్షాంతిభూషైః
ఇతి మృదు వదతాం చ ప్రార్థనాభిః ప్రభూణామ్ ।
అపహృతమపరేషాం మంత్రతో గ్రంథజాతం
దశహృదయనియోగాదగ్రహీచ్ఛంకరార్యః ॥ ౧౪.౨ ॥

పరివృతమవనమ్రైర్గ్రామణీగ్రామ్యపూర్వైః
అవనతమురుచేతఃపాదపార్శ్వే నృసింహమ్ ।
సహజవిజయతోఽయుగ్విక్రమార్యః ప్రసన్నః
కవికులతిలకోఽసావాశిషాఽతోషయత్తమ్ ॥ ౧౪.౩ ॥

ఉపచరతి నితాంతం హంత పౌరందరీ ధూః
ద్యుసదసి భజతో యం దుర్లభా దభ్రభాగ్యైః ।
దిశతు స పరమాగ్ర్యానందతీర్థాంఘ్రిరేణుః
ధరణిధర సుఖం తే సంతతం స్వాంతరేతి ॥ ౧౪.౪ ॥

అనతిపరిచితస్యాప్యస్య సోఽయం కవీంద్రో
గుణరసమతిగూఢం జ్ఞాతవానిత్యచిత్రమ్ ।
మధు మధుకరరాజో నిష్పతన్ పౌష్పమాప్తుం
నను పరిచయహీనః కాననేఽపి ప్రభుః స్యాత్ ॥ ౧౪.౫ ॥

అఖిలఖలకులానాం వర్ధయన్ ద్వేషదోషం
విదధదపి నరాణాం కౌతుకం మధ్యమానామ్ ।
స్వగతిసముచితానాం భూతిదాయీ శుభానాం
బహళహృదిహ నిన్యే శర్వరీః కాశ్చిదేవమ్ ॥ ౧౪.౬ ॥

ఉదయతి వినతాయా నందనే శ్లాఘ్యకాలే
స కృతసకలకృత్యః కృత్యవేదిప్రవేకః ।
అరుణయవనికాంతర్బ్రహ్మ నారాయణాఖ్యం
గురుగుణమభిదధ్యౌ యోగ్యయోగాసనస్థః ॥ ౧౪.౭ ॥

అతిధవళితదంతా దంతకాష్ఠైః ప్రశస్తైః
అపి యుగపదనేకే సస్నురత్ర వ్రతీంద్రాః ।
గురుభిరభిహితేష్వాచారభేదేషు నిష్ఠాం
స్ఫుటమవగమయంతః సౌష్ఠవాత్ కర్మణాం చ ॥ ౧౪.౮ ॥

చరమసమయసుప్తాః పూర్వముత్థాయ శిష్యాః
గురుజనపరిచర్యాం చక్రిరే దుష్కరాం చ ।
సబహుమతి తదాద్యప్యాఽర్ధరాత్రాత్ ప్రసన్నాః
సుగతిరపరథైషాం స్యాత్ కథంకారమిష్టా ॥ ౧౪.౯ ॥

శ్రవణమననహేతోః ప్రాక్ చిరాయాస్తనిద్రః
సపది వివశయంత్యా నిద్రయా గ్రస్తచేతాః ।
స్వయమపి నయతి ద్రాగంగవస్త్రాది పూజ్యే
ఝుటితి విగతనిద్రః కోఽపి శిష్యోఽన్వశేత ॥ ౧౪.౧౦ ॥

విహితమవిహితం ప్రాగేవ కస్మాద్ వినిద్రైః
ఇతి గురుపరివాదాశంకయా నమ్రగాత్రాః ।
చిరమనవతరంతః శ్రావకా ముక్తమార్గాః
గురుషు జలసకాశస్థేషు తూష్ణీమతిష్ఠన్ ॥ ౧౪.౧౧ ॥

విపులహృదయపార్శ్వే దీపదీప్తిప్రదీప్తే
దరవరపరిపూర్ణైర్వార్భిరర్ఘ్యాది దత్వా ।
యతిరతియతచేతాశ్చక్రిణోఽర్చానికాయాత్
కుసుమసమితిమగ్ర్యామాదరాదుజ్జహార ॥ ౧౪.౧౨ ॥

అమృతమపి నిరీక్ష్యాఽస్రావి నిర్మాల్యసూనే
ఘృతమిదమితి సద్యో భ్రాంతిమంతోఽపి శిష్యాః ।
శ్రదధురధికవాక్యైర్విభ్రమాస్తచ్చ పశ్చాద్
అనుదినమమృతాస్నైస్తస్య సేవ్యస్య శక్త్యా ॥ ౧౪.౧౩ ॥

అగమదుచితమంత్రైస్తూదయానాం త్రయాణాం
కృతిభిరనుమతాత్మా తత్ర పంచాంగవిద్భిః ।
ఉదయమహిమరోచిశ్చక్రవర్తీ త్రిశక్తిః
దధదతిబృహదంతః షడ్గుణం స్వాత్మతెజః ॥ ౧౪.౧౪ ॥

తిమిరనికరకుంభివ్రాతమత్యంతతీవ్రం
స్థిరతరమఖిలానాం ప్రాణినాం రుద్ధమార్గమ్ ।
భువనభవనపూర్ణం భానుమానంజనాభం
హరిరివ నఖరైః ప్రాగ్ రశ్మిజాలైర్నిరాస ॥ ౧౪.౧౫ ॥

మధురపతగరావాః శాంతనైశాంబుబాష్పాః
సపది విపులరాగః స్వాభిసారాత్ ప్రసన్నాః ।
అరుణతరణిరత్యచ్ఛాంబరా దిక్పురంధ్రీః
స్మితసరసిజవక్త్రాః స్వైః కరైరాలిలింగే ॥ ౧౪.౧౬ ॥

ప్రణతిరభసధూళీబద్ధశోభావిశేషా
దధురుపకృతిమత్తాం సాధుజాలాంతరాప్తాః ।
సమయముపనతం సంపేదయంతో వయస్యా
ఇవ దశశతకేతోః కేతవః శ్రావకాణామ్ ॥ ౧౪.౧౭ ॥

నిహితముచితముచ్చం యోగపీఠం ప్రవక్తుః
పరిషది పరితోఽమీ సత్వరాః సత్త్వభాజః ॥
ద్రుతమవసితకృత్యైర్ధన్యసంన్యాసివర్గైః
శ్రవణపరమకృత్యాయోపతస్థుః సమేతాః ॥ ౧౪.౧౮ ॥

బభురమలగుణానాం శోభనాచ్ఛాదనానాం
మురరిపునిలయానాం హంత పైదాంతికీనామ్ ।
సపది సువివృతానామంతరర్థా ధియాం వా
వివిధకవళికానాం సంచయాః పత్రికాణామ్ ॥ ౧౪.౧౯ ॥

అనతివిరళభావా అప్యనన్యోన్యసంగాః
ఋజుతరతతనానాపంక్తిసామ్యాప్తశోభాః ।
ద్విరదతురగదేశ్యా దూరతో వర్జితాంతాః
కుశలలిఖితరూపా రేజిరే తేషు వర్ణాః ॥ ౧౪.౨౦ ॥

సపది దదృశురేకే వాచనీయాదిభాగం
పరిచయపటుతాభ్యాం తావదేకే చిరేణ ।
హరిగురునమనం ద్రాగ్ యత్నతోఽమీ విధాయ
ప్రయయురపరసామ్యం సిద్ధయే స్యాద్ధి యత్నః ॥ ౧౪.౨౧ ॥

యతవచసి జనేఽస్మిన్నానతే సన్నిరస్యన్
సిచయయవనికాం తాం సాంధ్యజీమూతరక్తామ్ ।
రవిరివ రవిపూజ్యాంఘ్రిః సమాజాంతరిక్షే
వ్యలసదతి శయాలుః సన్ సహస్రప్రకాశః ॥ ౧౪.౨౨ ॥

త్రిభువనవరతేజోవ్యక్తవేదార్థశుక్ల
త్రితయరసతయా యే వర్ణితా వర్ణవర్యాః ।
పృథుమతిరథ తేషామైక్యమాపాద్య సమ్యక్
ప్రవచనపరిశుద్ధ్యై స్మ ప్రణౌతి ప్రవీణః ॥ ౧౪.౨౩ ॥

స్వరమచరమకాలే మంద్రమేవాత్యజద్భిః
స్ఫుటముపనిషదంతే వాచకైర్వాచ్యమానే ।
ప్రవచనమతిచిత్రం ప్రాణభాజాం శ్రుతీనాం
అమృతమమృతభావస్యైష హేతుం చకార ॥ ౧౪.౨౪ ॥

ధనమివ సధనాయేభ్యోఽర్కసూనుః ప్రసన్నః
శరశతమివ పార్థః సంయుగార్థిభ్య ఉగ్రః ।
అరతివిరహితః సోఽనారతం నాఽదిశన్నో
ప్రతివచనమదీనం చోదకేభ్యోఽఖిలేభ్యః ॥ ౧౪.౨౫ ॥

అథ దశశతశోచిష్యాప్రయాతి ప్రతీచ్యాం
ప్రవచనమవసాయ స్నాతుమాయాత్ తటాకమ్ ।
పృథుమతిరిహ తావచ్ఛ్రేష్ఠసంసర్గలోలైః
సమగమి సపది స్వర్నిమ్నగాద్యైశ్చ తీర్థైః ॥ ౧౪.౨౬ ॥

ఘనరసనికరోఽసావంతరత్యంతశుద్ధో
మునిగణ ఇవ భూయః స్నేహవాన్ ప్రాగ్ దధానః ।
ప్రతికృతిమఖిలజ్ఞస్యాఽపరోక్ష్యేణ తావత్
స్ఫుటమలభత రూపం మజ్జనే సజ్జనేష్టమ్ ॥ ౧౪.౨౭ ॥

అపరిమితమనీషస్యోల్లసచ్ఛంఖబాహోః
రథచరణిశిలానాం తన్వతోఽత్రాభిషేకమ్ ।
ప్రతితనవ ఉదారాస్తాస్స్వలం సన్నిధాతుః
తనవ ఇవ విరేజుః పాంచజన్యప్రియస్య ॥ ౧౪.౨౮ ॥

అభిదధతి మునీంద్రా ద్వాదశాబ్దోపవాస
ప్రతిమఫలమలంయత్సేవనం భక్తియుక్తమ్ ।
అధికమమరనద్యాద్యాప్లవాద్ధన్యమాన్యాద్
అపిబదలవబోధో విష్ణుపాదోదకం తత్ ॥ ౧౪.౨౯ ॥

తరణిభిరివ గౌరైరూర్ధ్వపుండ్రైర్ద్విషడ్భిః
సదరపరమచక్రోదీర్ణతేజా హరీష్టః ।
మురరిపువిముఖానాం దుస్సహో దేహభాజాం
లయసమయ ఇవాన్యో మాన్యధీరాబభాసే ॥ ౧౪.౩౦ ॥

సమధికధిషణస్య ప్రేక్షమాణో జనౌఘః
ప్రకృతిమధురమాస్యవ్యాజపూర్ణేందుబింబమ్ ।
అముచదపసరేతి శ్రావకోక్తేః పురాఽస్మిన్
ప్రచలతి పదవీం తాం ప్రాంజలిస్తూర్ణమారాత్ ॥ ౧౪.౩౧ ॥

గురుచరణసరోజద్వంద్వనిర్ణేజనాంభో
దధతి జననికాయే సర్వముర్వీగతం చ ।
అవనిరనభినందిన్యప్యదశ్చక్షమేఽసౌ
కథమపి కథమేవ స్యాత్ క్షమాఖ్యాఽన్యథాఽస్యాః ॥ ౧౪.౩౨ ॥

అవిదితరసభేదం శీతళం లఘ్వగంధం
విమలమమలపాణిః పాణిజైరప్రవిష్టమ్ ।
వదనపవనభీత్యా పార్శ్వతో బిభ్రదగ్ర్యం
కమఠ కరకపూర్ణం సంయమీహానినాయ ॥ ౧౪.౩౩ ॥

విహసితబిసభంగశ్రీప్రకర్షం సితిమ్నా
జలజమమృతపూరైః పూరయామాస రమ్యమ్ ।
సమయగుణవిశేషాలోచకైర్లాళనీయః
ససురభిసుమనోభిః స స్ఫుటం గౌరపక్ష అః ॥ ౧౪.౩౪ ॥

విమలమలయజాంభోబిందుభిశ్చర్చితార్చో
నవలలితతుళస్యా పుష్పరాజ్యాఽఽర్చిచత్ సః
స్థలజజలజవల్లీవృక్షవీరుత్సమస్త
ప్రసవవిజయలక్ష్మ్యా మూర్తయేపేందిరేశమ్ ॥ ౧౪.౩౫ ॥

స దదదధికబోధః షోడశాత్రోపచారాన్
వ్యరహయదగుణాన్ ద్వాత్రింశదాగః పురోగాన్ ।
అగణితగుణముచ్చైస్తోషయన్ శార్ఙ్గపాణిం
షడపి పరమభక్త్యాఽనూపచారాన్ దిదేశ ॥ ౧౪.౩౬ ॥

తమరుణమణివర్ణం దివ్యదేహాఖ్యగేహే
స్నపితమతిపృథుశ్రద్ధానదీచిత్తవార్భిః ।
నను స యజతి నిత్యం హృత్సరోజాసనస్థం
న తు సకృదితి పుష్పైరష్టభిర్భావపుష్పైః ॥ ౧౪.౩౭ ॥

కృతపరమసపర్యః సాంద్రసచ్చందనాంభః
పరిమళితభుజోరోమండలాంసో మనీషీ ।
స్మితరుచిరముఖేందుః స్నిగ్ధకౌశేయవాసాః
స మునిసురనరాణాం చక్షుషాముత్సవోఽభూత్ ॥ ౧౪.౩౮ ॥

పరమథ పరమాన్నం ప్రాప్తమేవాప్రయాసం
ప్రభురిహ బుభుజేఽసౌ వేదవాదప్రవీణః ।
అజితపరమభక్తః సంతతం మన్యమానః
సకలజగదధీశః ప్రీయతాం శౌరిరిత్థమ్ ॥ ౧౪.౩౯ ॥

సహచరపరిక్లప్తే సూక్ష్మవస్త్రాస్తృతేఽసౌ
అవితనురుహరూపాశీరవర్యే నిషణ్ణః ।
అరమయదిహ నానాహృద్యవిద్యావిలాసైః
కవిజనపరివారం మండయన్ మండపాగ్ర్యమ్ ॥ ౧౪.౪౦ ॥

అవసరమధిగమ్య భ్రూవిజృంభాదభీష్టో
ముఖసతతగలక్ష్మీభూతపాణిప్రవాళః ।
స్మితనయనవికాసైస్తస్య విజ్ఞాతభావః
శ్రవసి కిమపి కార్యం మంత్రయామాస మంక్షు ॥ ౧౪.౪౧ ॥

ప్రణతిపరమకృత్యాః సన్మతేర్యే జనౌఘాః
విబభురనతిదూరే సంహతాస్తానతీత్య ।
అహమహమికయాఽఽశు ప్రాప్య పార్శ్వం ప్రణేముః
బహవ ఇహ గృహస్థాః పూర్వసేవాం విధాతుమ్ ॥ ౧౪.౪౨ ॥

వివిధజనపదస్థాః ప్రాక్ శ్రుతేభ్యో గుణేభ్యః
శతగుణగుణమేనం విస్మితా వీక్షమాణాః ।
ముకుళితకరపద్మా ఆస్యతామిత్యవాప్తాః
ప్రచురతరహృదా సంభావయాంచక్రిరేఽన్యే ॥ ౧౪.౪౩ ॥

అలమలమనువాదేనానువాచ్యేత పశ్చాత్
నను గురవ ఇదానీముద్యతా హి ప్రవక్తుమ్ ।
న మననమధునా ద్రాగావ్రజేత్యాహ్వయత్ తాన్
శ్రుతపరిచయసక్తాన్ శ్రావకాన్ శ్రావకాగ్ర్యః ॥ ౧౪.౪౪ ॥

అధికధిషణమేనం వ్యాఖ్యయా శోభమానం
హరిమివ కవివర్యం సత్యవత్యాస్తనూజమ్ ।
సతతమనిమిషం సందృశ్య సానందచిత్తాః
సమయమపి గతం సంవిద్రతే న స్మ లోకాః ॥ ౧౪.౪౫ ॥

ఉదయమిత ఇవాస్తం యంశ్చ భానుర్బభాసె
స్ఫుటమకలుశరూపో దర్శనీయోఽనురాగీ ।
శుచి హరిపదమాపత్సంపదోరాశ్రితానాం
న హి భవతి విశేషః స్వప్రకాశోన్నతానామ్ ॥ ౧౪.౪౬ ॥

మరతకమణివర్ణే భూతధాత్రీ పురంధ్ర్యాః
లసతి జలధివాసస్యర్ధలీనః క్షణార్ధమ్ ।
అరుణతరణిబింబచ్ఛద్మనా పద్మరాగః
కపిశకరకలాపోల్లాస్యభూత్ ప్రేక్షణీయః ॥ ౧౪.౪౭ ॥

అవనివనవనధ్రుగ్వ్యాయుఖాహమ్మహత్సు
ప్రకృతిగుణసమేతావ్యాకృతాకాశ ఏకమ్ ।
తతమతనుమనాః సోఽచింతయత్ సత్సమాధౌ
అసురసురనరేభ్యః సద్గుణం నాథమన్యమ్ ॥ ౧౪.౪౮ ॥

వ్యదధత పరిదృష్టజ్యోతిషః సాధు సాంధ్యం
నియమమవనిదేవా జ్యోతిషోఽప్యావలోకాత్ ।
విహితమనుసరంతో ధర్మశాస్త్రప్రవీణాః
సవితరి సవితారం చింతయంతస్త్రిలోక్యాః ॥ ౧౪.౪౯ ॥

వివిదురతితరాం యే దేవతాః షోడశోక్తా
హరహరిహయపూర్వాంత్యాః కలాభేదతోఽస్య ।
సుహుతమతిసృజంతోఽగ్న్యాహితాస్తేఽగ్నిహోత్రం
వ్యధురుచితమపూర్వం యేన గాయత్రలోకః ॥ ౧౪.౫౦ ॥

విధురయమకళంకః స్యాద్ యది స్యాదవశ్యం
నను నిజసహజాయాః సుందరాస్యేందుకల్పః ।
ఇతి సురలలనాభిర్లాళితః ఖేచరీభిః
సమధికమధురిమ్ణా పూర్ణచంద్రస్తదోదైత్ ॥ ౧౪.౫౧ ॥

ఇనవిరహమసహ్యం ప్రాప్య పద్మైః సచక్రైః
చిరమిహ పరితప్తం పూర్వతప్తైః సుతుష్టమ్ ।
మృదుకుముదచకోరైః పాదసంగేన రాజ్ఞః
కమపి సకలహృద్యం కల్పయేన్నైవ దైవమ్ ॥ ౧౪.౫౨ ॥

దలితేంద్రనీలమణినీలవిభ్రమం
నవకుందకుద్మళసితద్విజావలి ।
స్మితయా నగోత్తమశిరస్సుజాతయా
వనమాలయా సురభితాశయాఽన్వితమ్ ॥ ౧౪.౫౩ ॥

మృదుగామివిమానసంపదో
రమయత్ సుస్మితగోపసుందరీః ।
పరితాపవిహీనముజ్జ్వలం
సుతతం సూక్ష్మతరాంబరం వరమ్ ॥ ౧౪.౫౪ ॥

గోభిస్తమాంస్యపనయన్ గతిదం ప్రజానాం
అర్థాంతరం స భగవాన్ ప్రకటీచకార ।
ఆనందచిద్గుణగణం పరిపూర్ణసంవిత్
చంద్రస్తు శబ్దగుణమిత్యయమేవ భేదః ॥ ౧౪.౫౫ ॥

॥ ఇతి శ్రీమత్కవికులతిలక త్రివిక్రమపండితాచార్యసుత
శ్రీనారాయణపండితాచార్యవిరచితే శ్రీమత్సుమధ్వవిజయే
మహాకావ్యే ఆనందాంకితే చతుర్దశః సర్గః ॥

౧౫. పంచదశః సర్గః

భూయోబోధస్తతో భూయో వ్యాచఖ్యౌ భాష్యమద్భుతమ్ ।
గ్రామే గ్రామీణసామాన్యే వసంస్తత్రామరాలయే ॥ ౧౫.౧ ॥

పరపక్షరథారూఢం ఖరతర్కమహాయుధమ్ ।
త్రివిక్రమార్యం సోఽపశ్యత్ ప్రతివీరమివాగ్రతః ॥ ౧౫.౨ ॥

తదా తదాననాంభోజాద్ వృత్తోపన్యాసభారతీ ।
సేనా సేనాగ్రహా దివ్యా శిబిరాదివ నిర్యయౌ ॥ ౧౫.౩ ॥

నాత్యత్వరా నాతిరయా న స్ఖలంతీ నిరంతరా ।
అనానావయవపేత్యేవ దవీయోభిః ప్రతర్కితా ॥ ౧౫.౪ ॥

సూత్రస్యందనవృందాఢ్యా దుర్వారశ్రుతివారణా ।
సూపపత్తిమహాపత్తిర్విచిత్రస్మృతిసప్తికా ॥ ౧౫.౫ ॥

వర్ధితోర్మిహరిప్రేష్ఠాసుపయోధరసుస్వరా ।
సవితానప్రకాశార్థా సాగరీ శ్రీరివాపరా ॥ ౧౫.౬ ॥

పద్మేశపదపద్మశ్రిత్ కృత్యాంగం పద్మజన్మనః ।
లాళితా శిరసేశేన గంగేవాశేషపావనీ ॥ ౧౫.౭ ॥

నారాయణోఽనంతగుణో బ్రహ్మాఖ్యో వేదవేదితః ।
విశ్వకర్తేతి విశ్వజ్ఞః శ్రుత్యా యుక్త్యాఽప్యసీషధత్ ॥ ౧౫.౮ ॥

ప్రధానమపరాధీనం కారణం పరిణామి యత్ ।
పయోవదితి చేత్ సాధ్యవైకల్యం స్యాన్నిదర్శనే ॥ ౧౫.౯ ॥

వివాదాధ్యాసితా సృష్టిశ్చేతనేచ్ఛానుసారిణీ ।
సృష్టిత్వాత్ పటసృష్టిర్వేత్యనుమా పక్షసాధికా ॥ ౧౫.౧౦ ॥

యచ్చేతనాచేతనయోరంగాంగిత్వాది మన్వతే ।
సృష్టావీశానపేక్షాయాం తన్న శోభనతాం వ్రజేత్ ॥ ౧౫.౧౧ ॥

సర్వవిన్నిర్మితం సర్వం కదాచిత్కృత్వహేతుతః ।
న యదేవం నో తదేవం యథాఽత్మేతీశ్వరానుమా ॥ ౧౫.౧౨ ॥

బలాయ సర్వానుమానాం వేదాః స్యుర్వైరపాలితాః ।
కామాదేతాః ప్రవర్తంతే కామిన్య ఇవ భర్తృభిః ॥ ౧౫.౧౩ ॥

కారణం పరిణామి స్యాద్ బ్రహ్మ నో చేతనత్వతః ।
న యదిత్థం నో తదిత్థం యథా క్షీరపురస్సరమ్ ॥ ౧౫.౧౪ ॥

న విష్వకృత్ పశుపతిః శ్రూయమాణాగుణత్వతః ।
చైత్రవత్ కిం పునర్విష్ణుబ్రధ్నాద్యా బాలశంకితాః ॥ ౧౫.౧౫ ॥

నను సౌఖ్యాదిమాన్ నేశో దుఃఖాదిరహితత్వతః ।
యో నైవం స్యాత్ స నైవం స్యాద్ యథా సంసృతిమానితి ॥ ౧౫.౧౬ ॥

ఏవం చేద్ విమతో జ్ఞానీ న భ్రాంతిరహితత్వతః ।
యో నైవం స్యాత్ స నైవం స్యాద్ భవీపేత్యనుమీయతే ॥ ౧౫.౧౭ ॥

సర్వజ్ఞస్యాజ్ఞతాం వేదః శ్రద్ధేయో విరుణద్ధి చేత్ ।
తస్యై వమాందమానందం వదన్నాశ్రావ్యసౌ కథమ్ ॥ ౧౫.౧౮ ॥

దుఃఖం పరిజిహీర్షన్ యః సుఖం నోరీచికీర్షతి ।
స హంతాఽపతితం దుఃఖమీశస్య వ్యస్మరజ్జళః ॥ ౧౫.౧౯ ॥

యో దుఃఖసమవాయోఽయం చైత్రేతేన హ్యభేదవాన్ ।
సమవాయః కశ్చిదీశే తదనేకత్వమన్యథా ॥ ౧౫.౨౦ ॥

ఔపాధికోఽస్య భేదశ్చేత్ సత్యోఽసత్యః స్విదుచ్యతామ్ ।
తద్ ద్వయం చోక్తదోషం హి మాయివన్మా వదేత్ పరమ్ ॥ ౧౫.౨౧ ॥

బ్రూయురౌపాధికం భేదం జ్ఞానాదీనాం యదాత్మనః ।
నీత్యాఽనయా తన్నిరాసాత్ స్యాత్ తస్యానంతధర్మతా ॥ ౧౫.౨౨ ॥

గుణాదిభేదే సంబంధమపేక్ష్యాప్యనవస్థితేః ।
విశేషమాత్రేణాఽనంత్యం గుణానాం శోభతే విభోః ॥ ౧౫.౨౩ ॥

మన్యంతే శూన్యమేవాన్యే తత్త్వమాగమవైరిణః ।
మతా మాధ్యమికాస్తేఽపి వ్యక్తాశ్ఛన్నా ఇతి ద్వయే ॥ ౧౫.౨౪ ॥

శూన్యం బ్రహ్మేత్యయేనాఽహుః స్వాంశ్చ వేదాంతినోఽభ్యధుః ।
అతత్త్వావేదకం వేదం వదంతశ్చరమే ఖలాః ॥ ౧౫.౨౫ ॥

పరతత్త్వవివర్తత్వాదపరస్యాఖిలస్య చ ।
అవిశేషత్వతశ్చాస్య నాంతరంతరమేతయోః ॥ ౧౫.౨౬ ॥

అఖండఖండనన్యాయానఖండమపి ఖండయన్ ।
అఖండయదఖండజ్ఞో ద్వయాంశ్చాఖండలద్విషః ॥ ౧౫.౨౭ ॥

విమతం కారణం న స్యాదసత్త్వాన్న యదీదృశమ్ ।
నేదృశం తద్ యథా కుంభకర్తేత్యత్రానుమీయతే ॥ ౧౫.౨౮ ॥

అంహో తాపస నో శూన్యం కారణం కుంభకర్తృవత్ ।
యత్సంవృత్యుత్థితం విశ్వం తత్ కారణమితీర్యతే ॥ ౧౫.౨౯ ॥

ఏవం చేత్ కారణం మా స్మ బ్రవీః శూన్యం కథంచన ।
ఆయుష్మంస్తదధిష్ఠానం వ్యుత్పిత్సస్వ గురోర్గృహే ॥ ౧౫.౩౦ ॥

వివాదస్య పదం న స్యాదధిష్ఠానమసత్త్వతః ।
వైధర్మ్యేణైష దృష్టాంతః శుక్త్యాదివదితీర్యతే ॥ ౧౫.౩౧ ॥

అతత్త్వావేదకం మానమితి స్వవ్యాహతం యతః ।
తద్వాదీ తేన వేదస్య సోఽభిప్రైత్యప్రమాణతామ్ ॥ ౧౫.౩౨ ॥

యం తత్త్వావేదకం వేద వేదాంశం వేదదూషకః ।
తత్వస్యావర్ణనీయత్వాత్ స తత్త్వావేదకః కథమ్ ॥ ౧౫.౩౩ ॥

లక్షణాభిః ప్రవర్తంతే వాక్యాని తిసృభిర్యది ।
విషయత్వం లక్షణానాం తస్యైవానిష్టమాగతమ్ ॥ ౧౫.౩౪ ॥

కించాఖండేఽత్ర వాక్యాని కించిద్ విదధతే న హి ।
తాన్యభ్యధురభావం చేజ్జాడ్యాదేస్తన్న శోభతే ॥ ౧౫.౩౫ ॥

అభావభావస్యాభావాద్ భావరూపస్య తస్య తు ।
భావాభావవిశేషాణామభావాదవిశేషిణః ॥ ౧౫.౩౬ ॥

యో వేదవేదితార్థానాం నిత్యసంత్యాగసంశ్రవీ ।
వేదబాహ్యో విపశ్చిద్భిరేష నిశ్చీయతాం తతః ॥ ౧౫.౩౭ ॥

జ్యాయసో దూషణేనైవ ధూర్తమ్మన్యోఽపి దూషితః ।
పక్షయోరవిశేషత్వాదనయోః సద్విపక్షయోః ॥ ౧౫.౩౮ ॥

అసత్త్వాదిత్యసౌ హేతురసిద్ధో బ్రహ్మవాదినః ।
మేతి భాణ్యవిశేషత్వాదేతయోర్బ్రహ్మశూన్యయోః ॥ ౧౫.౩౯ ॥

సోఽంగీకరోతి చేత్ సత్త్వం బ్రహ్మణః స్యాద్ విశేషితా ।
న చేత్ ప్రాప్తం పారిశేష్యాదసత్త్వం న నిరస్యతు ॥ ౧౫.౪౦ ॥

విగీతం న విచార్యం స్యాత్ న భావ్యం న ఫలప్రదమ్ ।
శూన్యం బ్రహ్మాద్యమద్వైతం విధిధీగోచరో న యత్ ॥ ౧౫.౪౧ ॥

ఖపుష్పవదఖండత్వాద్ వ్యతిరిక్తం నిదర్శనమ్ ।
ప్రమాణాదివదిత్యేవమూహనీయం యథేప్సితమ్ ॥ ౧౫.౪౨ ॥

ఆమ్నాయానామమానత్వే ధర్మాదేరప్రమాణతా ।
ధర్మాద్యభావే నో మానం ప్రత్యక్షైకప్రమాణినః ॥ ౧౫.౪౩ ॥

న పౌరుషేయం వచనం ప్రామాణ్యేన వినిశ్చితమ్ ।
పౌరుషేయత్వతో యద్వద్ వాక్యమున్మత్తభాషితమ్ ॥ ౧౫.౪౪ ॥

విమతః పురుషోఽజ్ఞః స్యాత్ స్యాచ్చాసౌ విప్రలంభకః ।
పుంస్త్వాచ్చైత్రవదిత్యస్తు సర్వజ్ఞే కేవలానుమా ॥ ౧౫.౪౫ ॥

దుఃఖాకరోతి యద్ దైవం దుఃశాస్త్రేషుగ్ర ఆగ్రహః ।
దుఃఖాకరోఽతిఘోరః స్యాల్లోకోఽతస్తద్వతాం ధ్రువః ॥ ౧౫.౪౬ ॥

ఆస్మాకేఽపేక్షితే పక్షే మోక్షం దద్యాదధోక్షజః ।
యత్ర స్వానందినః సంతః సేవంతే విషయాన్ బహూన్ ॥ ౧౫.౪౭ ॥

స్వవ్యాహత్యాదినోపేక్ష్యా ముక్తిర్యా నిర్విశేషితా ।
కదేత్యాద్యనుయోగేఽస్యా విశేషః స్యాన్నుత్తరే ॥ ౧౫.౪౮ ॥

అపి బుద్ధ్యాదిరహితః పురుషార్థో న సర్వథా ।
నిఖిలానుభవాభావాత్ పుత్తలీకాపురోగవత్ ॥ ౧౫.౪౯ ॥

జ్ఞానప్రయత్నవాంఛావానీశో న హ్యశుభం భజేత్ ।
స్వసామర్థ్యేన తేనైవం తం చ కుర్యాత్ స తాదృశమ్ ॥ ౧౫.౫౦ ॥

దుఃఖవ్యాప్తం సుఖం బద్ధే దృష్ట్వా ముక్తే నిరస్యతా ।
స్వరూపం చ నిరస్యేత శూన్యవాదీ తదా భవేత్ ॥ ౧౫.౫౧ ॥

నను విప్రతిపన్నః స్యాదూర్మిమాన్ దేహవత్త్వతః ।
చైత్రో యథేత్యుపాధిః స్యాత్ తత్ర చాశుద్ధదేహితా ॥ ౧౫.౫౨ ॥

అనైకాంతికతా హేతోర్దేహవత్త్వాదధీశితుః ।
సోఽదేహశ్చేదనిచ్ఛాదిర్భవేచ్ఛశవిషాణవత్ ॥ ౧౫.౫౩ ॥

జ్ఞాత్రాదిరూపమస్య స్యాద్ వైలక్షణ్యాయ చేత్ తతః ।
తదేవ దేహశబ్దోక్తం న హ్యసౌ ప్రాకృతాకృతిః ॥ ౧౫.౫౪ ॥

ఏవం స్వరూపదేహత్వం ముక్తస్యాప్యురరీకృతమ్ ।
నానిష్టభోగస్తేన స్యాత్ ప్రాకృతక్షేత్రసంభవః ॥ ౧౫.౫౫ ॥

విమతో నావయవవాన్ వినాశిత్వప్రసంగతః ।
పటవచ్చేదవయవా నిరస్యంతేఽత్ర కీదృశాః ॥ ౧౫.౫౬ ॥

సిద్ధసాధనతా హేతోస్తే భిన్నాశ్చేదచిన్మయాః ।
ఆత్మనో భేదరహితా ఏష్టవ్యా ఏవ వాదిభిః ॥ ౧౫.౫౭ ॥

పరమాణ్వాదిదేశేషు వ్యాప్త్యై వ్యామాదికేష్వపి ।
యథాఽఽత్మనః ప్రదేశాః స్యుస్తేషాం నోఽవయవాస్తథా ॥ ౧౫.౫౮ ॥

ముక్తో రూపాదివిత్ సత్వాజ్జడాన్యత్వే సతీశవత్ ।
దృష్టాంతోఽసాధ్యవికలస్తస్య సర్వజ్ఞతాగ్రహాత్ ॥ ౧౫.౫౯ ॥

ఈశ్వరో న సుఖీ తేన రూపాద్యనుభవన్నపి ।
దుఃఖప్రసంగాదితి మా వాది తద్వ్యాప్తిదూషణాత్ ॥ ౧౫.౬౦ ॥

దృష్టాంతో యస్య నేష్టోయం తస్య స్యాద్ వ్యతిరేకవాన్ ।
శిలావదిత్యతః శుద్ధచిద్దేహేంద్రియభోగ్యసౌ ॥ ౧౫.౬౧ ॥

స్వానందవిషయే మోక్షే వేదోక్తే యుక్తిసాధితే ।
ద్వేషోఽయం వాదినాం కస్మాత్ తద్విరుద్ధేఽథవాఽఽగ్రహః ॥ ౧౫.౬౨ ॥

తతః స్వతః ప్రమాణేన దేవో వేదేన వేదితః ।
విష్ణుర్మోక్షస్య దాతేతి విశ్వం భవతి శోభనమ్ ॥ ౧౫.౬౩ ॥

ఇత్యాదీన్ దర్శయంత్యర్థాన్ వ్యాఖ్యోపన్యాససంయుతా ।
త్రివిక్రమార్యేణ తదా విశ్వాభిజ్ఞస్య శుశ్రువె ॥ ౧౫.౬౪ ॥

అథ ప్రాయుంక్త వివిధాన్ బోధచాపగుణేరితాన్ ।
విపక్షయుక్తాన్ వీర్యేణ తీక్ష్ణాంస్తర్కశరానసౌ ॥ ౧౫.౬౫ ॥

చిచ్ఛేదాతుచ్ఛధిషణస్తాంస్తదా తర్కసాయకైః ।
ప్రయుక్తమాత్రాన్ ప్రహసన్ లీలయాఽతిశయాలుభిః ॥ ౧౫.౬౬ ॥

అధార్యాణీతరజనైరనివర్త్యాని పూరుషైః ।
విజిగీషుర్ద్విజశ్రేష్ఠో వేదాస్త్రాణి ప్రయుక్తవాన్ ॥ ౧౫.౬౭ ॥

వాక్యైరతిబలీయోభిః ప్రత్యస్త్రైరివ వైదికైః ।
అర్థాంతరం ప్రకటయన్ తాన్యసౌ సన్న్యవర్తయత్ ॥ ౧౫.౬౮ ॥

సప్తాష్టాని దినాన్యేవం వాదం కృత్వా సహామునా ।
నిరుత్తరం చ నిశ్చోద్యం చక్రే చక్రాయుధప్రియః ॥ ౧౫.౬౯ ॥

ప్రణమ్యాఽచష్ట శిష్టోఽసౌ క్షమ్యతాం నాథ చాపలమ్ ।
పదపద్మరజోదాస్యం ధ్రువం మే దీయతామితి ॥ ౧౫.౨౦ ॥

వ్యాఖ్యాం భాష్యస్య భూయోధీః శ్రవణం సూరినందనః ।
సంతః ప్రీతిమసంతోఽన్యాం సమమారేభిరే తతః ॥ ౧౫.౨౧ ॥

గుర్వాజ్ఞాగౌరవాట్టీకాం కుర్వన్ భాష్యస్య దుష్కరామ్ ।
షడర్ధవిక్రమార్యోసౌ మహాచార్యమభాషత ॥ ౧౫.౨౨ ॥

కవీంద్రైర్న సమాప్యంతే సంగృహ్యాపి యతోఽనిశమ్ ।
న్యాయరత్నాని భాష్యాబ్ధేరస్య గాంభీర్యమద్భుతమ్ ॥ ౧౫.౨౩ ॥

దశోపనిషదో దేవీః దేవా ఇవ సమీప్సితాః ।
యుక్తాః ప్రసాదయంత్యర్థా ఏషు భాష్యాలయేష్వలమ్ ॥ ౧౫.౨౪ ॥

గీతాతాత్పర్యభాష్యాభ్యామాభ్యాం విశ్వం ప్రకాశ్యతే ।
గోగణైరప్రతీకారైరర్కేందుభ్యామివాధికమ్ ॥ ౧౫.౨౫ ॥

ఇతిహాసపురాణాబ్ధేర్భవచ్చిత్తాద్రిలోళితాత్ ।
జాతాం భారతతాత్పర్యసుధాం కః సన్న సేవతే ॥ ౧౫.౨౬ ॥

పురాణస్థానపాంథానామభాషాత్రయవేదినామ్ ।
భవతా సుసఖా చక్రే శ్రీభాగవతనిర్ణయః ॥ ౧౫.౨౭ ॥

కస్తంత్రసారం సంప్రాప్య న స్యాత్ పర్యాప్తవాంఛితః ।
అమరైరాశ్రితచ్ఛాయం కల్పద్రుమమివోత్తమమ్ ॥ ౧౫.౨౮ ॥

లోకానామవలోకాయ మార్గస్యాస్య వ్యధాద్ భవాన్ ।
కరుణాకర నేత్రాభే వాదసన్మానలక్షణే ॥ ౧౫.౨౯ ॥

ఎకాకీ కిల యశ్చక్రే పదం మౌలిషు విద్విషామ్ ।
తత్త్వనిర్ణయపార్థోఽయం కేన నామ న పూజ్యతే ॥ ౧౫.౮౦ ॥

వాదాదయః ప్రకరణస్ఫులింగాస్తనవోఽప్యలమ్ ।
విపక్షకక్షం క్షిణ్వంతి మారుతేన త్వయేరితాః ॥ ౧౫.౮౧ ॥

అనంతోఽర్థః ప్రకటితస్త్వయాఽణౌ భాష్యసంగ్రహే ।
అహో ఆత్మపరిజ్ఞప్త్యై కృష్ణేనేవాఽననాంతరే ॥ ౧౫.౮౨ ॥

భగవంశ్చిత్రకవితాం లౌకికీం దర్శయన్ కిల ।
గోప్యం భారతసంక్షేపమకృథా విశ్వవిస్మయమ్ ॥ ౧౫.౮౩ ॥

నానాసుభాషితస్తోత్రగాథాదికృతిసత్కృతీః ।
త్వయి రత్నాకరే రత్నశ్రేణీర్వా గణయంతి కే ॥ ౧౫.౮౪ ॥

ఏషు దభ్రమతీన్ దభ్రాన్ హసత్యుచ్చైః సతాం సభా ।
చింతామణీంశ్చింతయంతీ మితానప్యమితార్థదాన్ ॥ ౧౫.౮౫ ॥

అపరోఽపీష్యతేఽస్మాభిర్గ్రంథేష్వేతేషు సత్స్వపి ।
సత్స్వపీంద్రాదిషు పురా తారకారిరివామరైః ॥ ౧౫.౮౬ ॥

గ్రంథేభ్య ఏభ్యోఽగాధేభ్యో యుక్తయో నో దురుద్ధరాః ।
మనోమాంద్యాత్ తతో గ్రంథం వ్యక్తతర్కతతిం కురు ॥ ౧౫.౮౭ ॥

ఇత్యర్థితో వ్యధాన్మధ్వః సోఽనువ్యాఖ్యాం సతాం సుధామ్ ।
దుర్వాదిగర్వాద్రిపవిం మాయిధ్వాంతరవిద్యుతిమ్ ॥ ౧౫.౮౮ ॥

యుగపద్ రచయన్నేనాం కదాచిత్ స నిరంతరమ్ ।
చతురశ్చతురః శిష్యాన్ లీలయాఽలేఖయత్ ఖలు ॥ ౧౫.౮౯ ॥

యుక్తాయా యుక్తిమాలాయాః ప్రోక్తాయాస్తత్ర చాఽత్మనా ।
వ్యక్తం చక్రే వివరణం కవీంద్రైరేష దుష్కరమ్ ॥ ౧౫.౯౦ ॥

మధ్వేందోర్నిత్యసంబంధాత్ నిస్తమస్తాపచేతసోః ।
వైకుంఠం యాతయోః పిత్రోః గేహేఽస్యావరజోఽవసత్ ॥ ౧౫.౯౧ ॥

విధిభ్రూవిభ్రమభ్రశ్యద్ధనగోధాన్యసంపదా ।
నిర్వేదినా వేదవిదా తేనాఽపే వేదవాదిరాట్ ॥ ౧౫.౯౨ ॥

పారివ్రాజ్యం ప్రార్థయంతం పాదానమ్రమిమం ముహుః ।
సమయాపేక్షయోర్వీక్షో గమయామాస ధామ తమ్ ॥ ౧౫.౯౩ ॥

న జఘాస న సుష్వాప న జహాస స ధీరధీః ।
సమయార్థీ స్మరన్ జ్యేష్ఠం రామం రామానుజో యథా ॥ ౧౫.౯౪ ॥

రాజ్యే కథంచిత్ సంస్థాప్య రాజానం విరహార్దితమ్ ।
అవతారభువం ప్రాయాద్ భగవాన్ శరదత్యయే ॥ ౧౫.౯౫ ॥

విశుద్ధద్వికులం శ్రౌతం శుచిం కృతపితృక్రియమ్ ।
విరక్తం విషయాన్ భుక్త్వా వ్యధాన్మధ్వోఽనుజం యతిమ్ ॥ ౧౫.౯౬ ॥

రహస్యతిరహస్యం తద్ బ్రహ్మ బ్రహ్మసమో దదౌ ।
అముష్మై పంచతపసో న విదుర్యత్ తపస్వినః ॥ ౧౫.౯౭ ॥

ప్రేమామృతప్రసన్నాస్యస్మితాంగాపాంగపూర్వకమ్ ।
శ్రీవిష్ణుతీర్థనామాస్మై ప్రీతితీర్థః ప్రదత్తవాన్ ॥ ౧౫.౯౮ ॥

శ్రవణేనానువాదేన మననేనావృథాఽకరోత్ ।
కాలం వేదాంతశాస్త్రస్య వేదాంతగురుసోదరః ॥ ౧౫.౯౯ ॥

స దాంతిభక్తిమాధుర్యపరిచర్యాదిమేదురైః ।
మహావిటపినం చక్రే గురోః స్వస్థం కృపాంకురమ్ ॥ ౧౫.౧౦౦ ॥

అనంతమతికారుణ్యాకల్పద్రుమవతో జనైః ।
అవర్ణ్యో మహిమా తస్య లౌల్యాత్ సంవర్ణ్యతే మనాక్ ॥ ౧౫.౧౦౧ ॥

చతురోఽసౌ ప్రవచనే మనుసంసిద్ధిమాన్ మనః ।
సంఖ్యా మాం పూరణీ మా గాన్మధ్వదాసమితి వ్యధాత్ ॥ ౧౫.౧౦౨ ॥

దిశం ప్రయాతం శశినశ్చరంతం పర్యశోధయత్ ।
తీర్థకం విష్ణుతీర్థం చ విష్ణుతీర్థష్చ తీర్థకమ్ ॥ ౧౫.౧౦౩ ॥

అకామానామనేకేషాం సిద్ధిభూమిం తపస్వినామ్ ।
తిరోహితాత్మా ప్రాపాసౌ హరిశ్చంద్రమహీధరమ్ ॥ ౧౫.౧౦౪ ॥

ద్వంద్వదుఃఖానలే వీరో మాత్సర్యేణ విమత్సరః ।
తత్యాజ మత్వా తస్యాసావశనాదీంధనాయితమ్ ॥ ౧౫.౧౦౫ ॥

భక్తైరనుగిరం నీతం ప్రార్థితో యతిశేఖరః ।
పంచగవ్యం పపౌ కించిత్ పంచమేపంచమే దినే ॥ ౧౫.౧౦౬ ॥

స త్యజన్ సాహసీ తచ్చ తపస్తేపేఽతితాపసమ్ ।
బిల్వపర్ణైః క్షితౌ పన్నైస్తృప్తిమాన్ సలిలైరపి ॥ ౧౫.౧౦౭ ॥

యథేష్టమధ్యాస్త శిలాం యమీ సునియమీ స తామ్ ।
నాఽధ్యాసతే యామేకాహం దైవభగ్నాస్తపస్వినః ॥ ౧౫.౧౦౮ ॥

పవనాంశానుజో జిత్వా పవనం రేచకాదిభిః ।
విషయేభ్యో హృషీకాశ్వాన్ మనోయంత్రా సమాహరత్ ॥ ౧౫.౧౦౯ ॥

స్మరన్ మురారేరాకారం దధ్యావధ్యాత్మకోవిదః ।
సమాధిమాధిశమనం యోగిలభ్యం స లబ్ధవాన్ ॥ ౧౫.౧౧౦ ॥

మౌకుందే సుందరే రూపే స్వానందాదిగుణార్ణవే ।
స్వాశ్చర్యరత్నే మగ్నాత్మా నాన్యత్ కించిద్ వివేద సః ॥ ౧౫.౧౧౧ ॥

కామత్రాసవిహీనస్య తస్య సుజ్ఞానచక్షుషః ।
వినా కైవల్యసామ్రాజ్యం నార్థో యోగమణీరభూత్ ॥ ౧౫.౧౧౨ ॥

మధ్వానుజే మధ్వనాథో యం ప్రసాదం వ్యధాత్ తదా ।
స చిత్తావిషయత్వాద్ వా గోప్యత్వాద్ వా న వర్ణ్యతే ॥ ౧౫.౧౧౩ ॥

అహో మహాబోధసేవామహిమాఽస్మిన్ యుగే యతః ।
ధన్యోఽసౌ సిద్ధిమాపేమాం సోఽమరైరిత్యలాళ్యత ॥ ౧౫.౧౧౪ ॥

తీవ్రవ్రతోఽతీంద్రియవిద్ విద్యాబ్ధిస్తర్కపండితః ।
అనిరుద్ధపదాధారః ప్రేష్ఠః శిష్యస్తమాయయౌ ॥ ౧౫.౧౧౫ ॥

తేన సంప్రార్థితం యాతం రూప్యపీఠమిమం పునః ।
కృత్స్నజ్ఞం కృపయా స్వేషు సంప్రాప్తం మేనిరే ప్రజాః ॥ ౧౫.౧౧౬ ॥

కవీంద్రతిలకో విద్వచ్ఛేఖరస్తాపసాగ్రణీః ।
మధ్వకేళీశుకోఽస్యాభూ చ్ఛిష్యో వ్యాసపదాశ్రయః ॥ ౧౫.౧౧౭ ॥

అసౌ దాస్యం ధ్రువం యాతం మహాంతం మహతామపి ।
వ్యధాదనుగ్రహం కుర్వన్ సామర్థ్యైః కౌతుకం నృణామ్ ॥ ౧౫.౧౧౮ ॥

ఆరురోహ దురారోహం స పరైః ప్రీతికృద్ధరేః ।
మహాంతం మహిమానం చ మహీధ్రం చ గుహప్రియమ్ ॥ ౧౫.౧౧౯ ॥

ఆకృష్టోఽస్య గుణైర్వ్యాప్తైః యో గోదాయా ఉపాయయౌ ।
స పద్మనాభతీర్థాఖ్యః శిష్యోఽన్యోఽభూత్ సుచేతసః ॥ ౧౫.౧౨౦ ॥

శ్రుత్యా మత్యా సదా భక్త్యా విరక్త్యా నిత్యసేవయా ।
యస్మై ప్రసన్నః ప్రాజ్ఞ్యేక్షః సద్యో విద్యాం దదౌ శుభామ్ ॥ ౧౫.౧౨౧ ॥

వేదాంతాబ్ధిం న యో జాతు జహౌ విద్వత్తిమింగిలః ।
యుక్తిప్రవాహసంరంభాత్ పరశాస్త్రనదీచరః ॥ ౧౫.౧౨౨ ॥

వ్యాఖ్యాప్రణాదమాత్రేణ వీరం మన్యాన్ స్వమండలే ।
మాయావిగ్రామసింహాన్ యో వాదిసింహో నిరాకరోత్ ॥ ౧౫.౧౨౩ ॥

మత్తదుర్వాదిమాతంగతర్కమస్తకదారణే ।
పంచాస్యో యోఽభవద్ వ్యక్తం చతురాస్యోఽపి కేవలమ్ ॥ ౧౫.౧౨౪ ॥

సన్న్యాయరత్నావళిరప్యుదపాది యతః పరా ।
టీకాఽపరాఽనువ్యాఖ్యాయా అనర్ఘా బోధసాగరాత్ ॥ ౧౫.౧౨౫ ॥

వేదప్రవచనాచార్యశిష్యోఽసావితి పూజితః ।
సభ్యః సభాయాం యో వేదం వ్యాచఖ్యౌ వేదసారవిత్ ॥ ౧౫.౧౨౬ ॥

అనయోః ప్రథమే శిష్యాశ్చరమె చాభవన్నిహ ।
అనంతబోధస్యానేకే యతీంద్రా బహుదేశజాః ॥ ౧౫.౧౨౭ ॥

వశీకృతహృషీకాశ్చ జననాద్యుపమర్దినః ।
నరసింహపదాధారా అభ్యస్తోపేంద్రనామకాః ॥ ౧౫.౧౨౮ ॥

అదీర్ఘాన్యాభిధానా యే శ్రీమద్రామపదాశ్రయాః ।
అప్రత్యక్షగుణోద్రిక్తా భక్తివైరాగ్యసాగరాః ॥ ౧౫.౧౨౯ ॥

పాద్యైః పునంతః పృథివీం దర్శయంతో హరేః పదమ్ ।
ధూతదుస్సమయధ్వాంతా భాస్కరా ఇవ గాం గతాః ॥ ౧౫.౧౩౦ ॥

మోక్షశాస్త్రామృతాంభోధిసేవయా నిత్యనిర్వృతాః ।
చక్రిచారుతరార్చాసు చక్రిణశ్చరణార్చకాః ॥ ౧౫.౧౩౧ ॥

మధ్వప్రశిష్యా బహవః శిష్యా ఏషాం ముహుస్తథా ।
అలంచక్రురలం పృథ్వీం సర్వే సద్గుణభూషణాః ॥ ౧౫.౧౩౨ ॥

సదా సకలసచ్ఛాస్త్రవ్యాఖ్యాసౌఖ్యామృతాబ్ధిగాః ।
సర్వే దుర్వాదిదుర్వాదకాండఖండనమండనాః ॥ ౧౫.౧౩౩ ॥

భూరిభక్తిభరాః కేచిదేష్వల్పశ్రుతసంపదః ।
అప్యల్పబోధా అపరే బహుశ్రుతమహాగుణాః ॥ ౧౫.౧౩౪ ॥

బహవో గృహిణోఽప్యస్మాత్ సమగ్రానుగ్రహం యయుః ।
దీప్రా యత్రాగ్నయ ఇవ త్రయో లికుచశేఖరాః ॥ ౧౫.౧౩౫ ॥

మాధ్వం నియోగం యే ప్రాయో నాత్యజన్ విదుషాం వరాః ।
శిష్యక్షేత్రేషు సద్విద్యాబీజావాపైకదీక్షితాః ॥ ౧౫.౧౩౬ ॥

గ్రామణ్యో బ్రాహ్మణాగ్రణ్యః ప్రాపుః పూర్ణేక్షశిష్యతామ్ ।
యేషాం సద్గుప్తిమాత్రేణ భవేత్ కిల పరం పదమ్ ॥ ౧౫.౧౩౭ ॥

శుశ్రూషాపక్షపాతాద్యైః కేభ్యశ్చిత్ కేవలం దదౌ ।
రామప్రియో రామ ఇవ స్వాం గతిం యోగిదుర్లభామ్ ॥ ౧౫.౧౩౮ ॥

శిష్యప్రశిష్యాతిశయా ఈదృశా యద్దయోదయాత్ ।
కో నేచ్ఛేత్ సులభం భక్త్యా తత్పాదసురపాదపమ్ ॥ ౧౫.౧౩౯ ॥

ఇత్థం సద్భిః సద్భిరర్చ్యో ధరాయాం చక్రే వాసం శేషశయ్యే శయానే ।
గ్రామే వాతైః పావితే కాణ్వతీర్థైః భక్తప్రీత్యా సన్మతేఽనూనబోధః ॥ ౧౫.౧౪౦ ॥

ఆనందతీర్థభగవద్వదనేందుబింబం
విద్యాసుధావితతకాంతి సుకాంతికాంతమ్ ।
యైః ప్రైక్ష్యతాత్ర భవతాపశమాయ భక్తైః
తద్దాసదాస్యమపి కిం న దదాతి పుంసః ॥ ౧౫.౧౪౧ ॥

॥ ఇతి శ్రీమత్కవికులతిలక త్రివిక్రమపండితాచార్యసుత
శ్రీనారాయణపండితాచార్యవిరచితే శ్రీమత్సుమధ్వవిజయే
మహాకావ్యే ఆనందాంకితే పంచాదశః సర్గః ॥

౧౬. షోడశః సర్గః

సాధుభ్యో మధుమథనాంఘ్రిభక్తిభాగ్భ్యః
శ్రోతేభ్యో వితతమతేర్మహానుభావమ్ ।
వేదాంతం స్వయమివ బంధమోక్షమూలం
వ్యాచష్ట స్ఫుటమథ కోఽపి కోవిదోఽత్ర ॥ ౧౬.౧ ॥

గోమత్యాస్తటనికటేఽచ్ఛకీర్తిచంద్రం విశ్వజ్ఞం క్షితిపతిరంత్యవర్ణజన్మా ।
విద్వేష్టా శ్రుతిగుణసాధకం శ్రుతీనాం వాచాలో వచనమువాచ వాగ్మివర్యమ్ ॥ ౧౬.౨ ॥

ఉన్మత్తప్రలపితవన్న తద్ధి మానం యద్ వాక్యం వ్యభిచరతి క్వచిత్ ఫలేఽత్ర ।
దృష్టాంతో భవతి తదప్రమాణతాయాం సర్వేషాం శ్రుతివచసాం చ సర్వథేతి ॥ ౧౬.౩ ॥

వేదోక్తం ఫలమలమాప్యతేఽధికారాద్ ఇత్యుక్తోఽతనుమనసాఽభ్యధత్త ధూర్తః ।
యోగ్యత్వే సతి న హి దృశ్యతేఽధికారీ నాతః స్యాత్ స ఖరవిషాణవత్ సదేతి ॥ ౧౬.౪ ॥

ఆక్షేపం తమసహమాన ఉచ్చమానః సద్యోఽసౌ నిజకరపల్లవద్వయేన ।
ఆదాయ వ్యతనుత బీజమోషధీనాం సూక్తేనాంకురదలపుశ్పబీజసృష్టిమ్ ॥ ౧౬.౫ ॥

వ్యాఖ్యాతా నిశి స కదాచన ప్రదీపే
సంశాంతే పునరపి వాచయాంబభూవ ।
శిష్యాన్ స్వాన్ పురుకరుణాంబుధిర్నిజాంఘ్రేః
అంగుష్ఠస్ఫుటనఖరాంతరోచిషైవ ॥ ౧౬.౬ ॥

తీర్థార్థం పృథుతరవప్రపాతివారాం ధారాణాం రయసహనక్షమాం మహేక్షః ।
ఆనీతాం దశశతపుంభిరత్యశక్త్యా ప్రేక్ష్యోచే విపులశిలాం క్వచిత్ స ముక్తామ్ ॥ ౧౬.౭ ॥

లోకానాముపకృతయే కుతః శిలేయం నిన్యే నో ఇతి జనతా జగాద తత్ర ।
నేతారో యతివర మానవా న హీమాం భీమశ్చేదిహ యతతే నయేన్న వేతి ॥ ౧౬.౮ ॥

నిస్యే తాం గిరిమివ వానరీకృతాత్మా లీలావత్కరకమలేన సోఽమలేన ।
తత్రాపి న్యధిత తయాఽస్య సూచ్యతేఽలం తత్ తుంగాం నను నికషాఽధునాఽపి కర్మ ॥ ౧౬.౯ ॥

సంఘాతైరధికఘనైరలంకృతాధ్వా శిష్యాణాం యతమనసాముతేతరేషామ్ ।
యత్రామా వసతి తిథావిసేన చంద్రః తత్రాసౌ సకలమతిః ససార సింధుమ్ ॥ ౧౬.౧౦ ॥

ఆర్ద్రాణ్గాః సపది నిమజ్జనాత్సరస్యాంకణ్ వస్య ద్విజఋశభస్య వల్లభాయామ్ ।
తత్రాఽయన్ ఖరకిరణోపరాగహేతోః గ్రామీణా అపి సకలాః సబాలవృద్ధాః ॥ ౧౬.౧౧ ॥

సర్వజ్ఞం సపరిజనం సమీక్షమాణాః
ఫుల్లాక్షాః స్మితవదనాః శుభా ననందుః ।
దౌర్ముఖ్యం దధత ఉతాపరే నినిందుః
నాఽశ్చర్యం ద్వయమపి తత్ స్వభావతంత్రమ్ ॥ ౧౬.౧౨ ॥

మా స్మైనం భువనగురుం వినిందతేత్థం
నిర్భర్త్స్యభ్యపతదివోత్తరంగహస్తః ।
సంక్షోభీ ఘనఘనఘోషఘోరవేషః
సంరంభీ ఖలదమనాయ సింధురాజః ॥ ౧౬.౧౩ ॥

సమ్మోదాత్త తరళతరో ద్రుతాభిగామీ గంభీరస్వననుతిమాన్ సుఫేనహాసః ।
వీచ్యంగైరధికతరైరిహాధివేలం మధ్వాయ ప్రణతిమివ వ్యధాత్ సముద్రః ॥ ౧౬.౧౪ ॥

గోలీలాస్వతిశయినావగాధభావాత్ న్నోల్లంఘ్యౌ వివిధగుణప్రకాశరత్నౌ ।
మధ్వాబ్ధీ పరమమతేః ప్రియం జనానాం లావణ్యం న తు జలధేరయం విశేషః ॥ ౧౬.౧౫ ॥

అంభోధేస్త్వరితతరోర్మిపాణిమృష్టే స్వచ్ఛేఽసౌ వికటతటాసనే నిషణ్ణః ।
వ్యాచఖ్యావతిచిరమైతరేయశాఖా సూక్తాని ప్రభురతిసుందరప్రకారమ్ ॥ ౧౬.౧౬ ॥

గాంభీర్యాత్ స్వనమధరీకరోతి సింధోః శ్రావ్యత్వం వహతి తథాఽవ్యహో స్వనోఽస్య ।
పూర్ణేందుప్రభవదనః క ఏష ధన్యో మత్వేత్థం జనజలధిస్తమాశు పర్యైత్ ॥ ౧౬.౧౭ ॥

వేదానాం సముచితభావవాదదక్షం యే వేదద్విషమిమమూచిరే మహేర్ష్యాః ।
ధిగ్ధిక్ తానితి జనతా జగాద తత్ర స్వాశ్చర్యాత్ కిల కలితాంజలిర్నమంతీ ॥ ౧౬.౧౮ ॥

సన్నామం విపులహృదే విధాయ భక్త్యా బిభ్రాణాశ్చరణరజః సురేంద్రసేవ్యమ్ ।
తత్స్నానాదధికశుచౌ నదాధిరాజే సస్నుస్తే ద్విజనికరాః ప్రశస్తకాలే ॥ ౧౬.౧౯ ॥

కల్లోలైః కరినికరైరివానివార్యైః ఉల్లోలైర్జన నికరాన్ నిపాతయద్భిః ।
ఆక్రాంతాః ప్రబలతరైశ్చ లోఠ్యమానా హాస్యత్వం ప్రయయురుదన్వతీహ నైకే ॥ ౧౬.౨౦ ॥

మజ్జంతం పృథులహరీనిగూఢమూర్తిం సంపూర్ణప్రమతిమసజ్జనో జహాస ।
యో లోకత్రయవిజయీ గురుః ప్రసిద్ధః సోఽయం హి పతతి లఘూర్మిలీలయేతి ॥ ౧౬.౨౧ ॥

నీచానామవచ వచాంస్యజీగణన్నో దభ్రాణాం క్షుభితకరాణ్యదభ్రబోధః ।
క్రోష్టూనాం శ్వకలకలప్రదం విరావం పంచాస్యో న హి గణయేదుదారవీర్యః ॥ ౧౬.౨౨ ॥

జన్మస్థిత్యవసితిదాయినం కటాక్షం లోకానామఘటయదంబుధౌ బృహద్ధీః ।
ఆక్రాంతోఽధికగురుణా స తేన తావత్ ముంచన్ సంచలనమభూత్తటాకదేశ్యః ॥ ౧౬.౨౩ ॥

ఇత్యాద్యైరపి చరితైరనన్యసాధ్యైః న స్థేష్ఠాం బహుమతిమాప దుర్జనోఽస్మిన్ ।
విద్వేషం వ్యధిత పునర్నిరస్తభాగ్యే తస్మిన్ దుర్మనసి తదేవ శోభనం స్యాత్ ॥ ౧౬.౨౪ ॥

సంప్రాప్తం సహ సహజేన గండవాటం స్వోజస్సంప్రకటన ఆదిశద్విశంకమ్ ।
శుశ్రూషామయముచితో విధాతుమీషత్ లోకానామితి వచసా పరీక్షకాణామ్ ॥ ౧౬.౨౫ ॥

శ్రీకాంతేశ్వరసదనేఽనయత్ కిలైకో యస్త్రింశన్నరవరనీతకేతుయష్టిమ్ ।
ఆహత్యా గురుగదయైవ నాళికేరాద్ యో లేభే తరళతరాత్ ఫలాని కామమ్ ॥ ౧౬.౨౬ ॥

ఏతాదృగ్బలవిభవః స తస్య కంఠం
తజ్జ్యేష్ఠోఽప్యభిత ఉభౌ సమం గృహీత్వా ।
నిష్పేష్టుం పరమమవాపతుః ప్రయత్నం
సంఘర్షాత్ క్రమపరివర్ధమానతైక్ష్ణ్యమ్ ॥ ౧౬.౨౭ ॥

ఆస్విన్నావలసతరౌ గురోర్నియోగాత్ ఛత్రాగ్ర్యనిలమహితౌ చ తావుభాభ్యామ్ ।
ముక్త్వాఽయఃకఠినతరత్వచం శిరోధిం పర్యాయస్ఫుటవచనాం నిపేతతుః కౌ ॥ ౧౬.౨౮ ॥

ఆశ్వస్తౌ శుచిహృదిమావనూనమానౌ ఉద్ధర్తుం సమగదదంగులిం ధరాస్థామ్ ।
సంగృహ్య ప్రసభరసాదపి ప్రయత్నౌ సామర్థ్యం యయతురిమౌ న కంపనేఽస్యాః ॥ ౧౬.౨౯ ॥

నిర్యత్నం వటుమధిరుహ్య మందహాసీ స ప్రాయాదిహ పరితో నృసింహగేహమ్ ।
ఐశ్వర్యైరితి లఘిమాదికైరుపేతో మధ్వోఽభూత్ త్రిభువనచిత్రరత్నరాజః ॥ ౧౬.౩౦ ॥

పంచాశన్నరపనరోపనీతమాత్రాం యో వార్క్ష్యం గృహమధిరోహిణీం నినాయ ।
స వ్యాఖ్యాస్వరదమనాయ పూర్వవాటో నిర్దేశాద్ వ్యధిత గురోర్గళ ప్రవేషమ్ ॥ ౧౬.౩౧ ॥

స్విన్నేఽస్మిన్నపి యతమాన ఆగ్రహోగ్రే ప్రాచ్యాత్ తత్ప్రవచననిస్వనోఽతిరేజే ।
ఉద్ధర్తుం విపులహృదంగులీం చ నాలం సోఽభూదిత్యజని కుతూహలం జనానామ్ ॥ ౧౬.౩౨ ॥

పర్యైక్షి ప్రభురితరైః శివాగ్నిపూర్వైః నోపైక్షి ప్రబలతరైస్తథా ప్రయత్నైః ।
నాపైక్షి క్వచిదపి శక్త్యపూర్తిరస్మిన్ ఉత్పైక్షి స్వయమపి భీమ ఇత్యవశ్యమ్ ॥ ౧౬.౩౩ ॥

లేఖిన్యాం ముహురపినహ్య కృష్యమాణం నాప్యేకం తనురుహమస్య తూదపాట ।
నాసాగ్రే మృదుని కృతైశ్చ ముష్టిఘాతైః నాస్యేందోరతిబలిభిః ప్రసన్నతాఽఽసి ॥ ౧౬.౩౪ ॥

పంచాస్యః శ్వభిరివ హీ విహీనసారైః అంభోధిర్నగ సరితాం జలైరివాల్పైః ।
హద్యోతైరివ తరణిర్వ్యిడంబయన్ నౄన్ ప్రత్యర్థిస్వసమనరైర్వ్యవాహరత్ సః ॥ ౧౬.౩౫ ॥

పారంతీసురసదనం విశాలసంవిత్ సంప్రాప్తః ఖలు సుచిరాన్నివేద్యహీనమ్ ।
గ్రామ్యాగ్ర్యక్షితిపతిభిర్ద్వినార్ధమాత్రాత్ తద్భూతీర్వ్యధిత సభూత బల్యనల్పాః ॥ ౧౬.౩౬ ॥

భీమత్వే సహ సహజైః ప్రతిష్ఠితః ప్రాక్ పంచాత్మా మురరిపురంచితో యదత్ర ।
పాంచాల్యా బలిసలిలం సమం దదత్యా సోఽస్మార్షీత్ తమిమమథ ప్రపూజ్యపూజ్యః ॥ ౧౬.౩౭ ॥

ఆయాస్యన్ కిల సరిదంతరాఖ్యదేశం గ్రీష్మే నిర్జలమిహ శుశ్రువాంస్తటాకమ్ ।
తత్కాలే పరమభివర్షయన్ ఘనౌఘం తత్పూర్త్యై వ్యధిత కుతూహలం జనానామ్ ॥ ౧౬.౩౮ ॥

దుర్మంత్రైః ఖలపటలైః ప్రచోద్యమానో గ్రామేశో వృశళపతిః ప్రహర్తుమేనమ్ ।
సంప్రాప్తస్తత ఉత యాంతమీక్షమాణః ప్రోద్యంతం రవిమివ విస్మితో ననామ ।౧౬.౩౯ ॥

క్షేత్రాగ్ర్యం త్రిభువనవైద్యనాథనాథం ప్రస్థాయ ప్రచురతరాంతరః ప్రభావీ ।
శ్రీకృష్ణామృతపరమార్ణవాభిధానాం చక్రే సద్వచనతతిం స్వభక్తభూత్యై ॥ ౧౬.౪౦ ॥

స గ్రామం పరమపి యాత ఉచ్చభూతిం విద్వాంసః క్వ కుహరకూపదర్దురాభాః ।
ఇత్యూచే మదమతిమానినోఽఖిలజ్ఞమ్ మన్యస్య క్షపయితుమేవ తజ్జనస్య ॥ ౧౬.౪౧ ॥

సర్వ జ్ఞోఽప్యయమధికం న యజ్ఞభంగీం సంవిత్తే యతిరితి బద్ధనిశ్చయోఽసౌ ।
ఆభాంతం పరిషది మత్సరాదపృచ్ఛత్ కర్మార్థశ్రుతిగహనార్థఖండభావమ్ ॥ ౧౬.౪౨ ॥

ఛందొభ్యశ్చ్యుతరససంగ్రహప్రవీణాన్ షష్ఠేఽహ్ని ప్రతివిహితాన్ ప్రజాధిపేన ।
నారాశంస్యచరమచారుమంత్రభేదాన్ ఊచేఽసౌ తమభిదధద్ విసంశయాంశః ॥ ౧౬.౪౩ ॥

పాండిత్యం పరమమవేత్య తస్య తాదృక్ సంఘర్షత్ క్షుభితమనా విపక్షసంఘః ।
నార్థః స్యాదయమితి వర్ణయన్నథ త్వం తం బ్రూహీత్యురుమతిసేరితోఽద్రవద్ ద్రాక్ ॥ ౧౬.౪౪ ॥

సోఽపృచ్ఛత్ తమథ మహోహ్వయోపసర్గా యత్రోక్తా మనుచరణోపసృజ్యరూపాః ।
తస్యార్థం వచనచయస్య తం బ్రువాణః స్థైర్యార్థం సపది స లేఖయాం బభూవ ॥ ౧౬.౪౫ ॥

సంపూర్ణం శశినమివోదితం కృశః ష్వా
చక్షోభాశుభనికరో నిరీక్ష్య మధ్వమ్ ।
ప్రత్యర్థీ స్వయమితి దూరవోఽభిధావన్
కిం తేన క్షతమమృతాకరస్య తస్య ॥ ౧౬.౪౬ ॥

నిస్స్వానాం కతిపయభుక్తియుక్తభక్తం
భక్తానాం వ్యధిత చతుర్గుణం దయాలుః ।
భుంక్తే స్మ త్రిదశనరోపభోగ్యమన్నం
సంప్రీత్యై స ధనవతాం బృహత్ప్రబోధః ॥ ౧౬.౪౭ ॥

వృష్ట్యాదేః స నియమనాది చక్ర ఎతత్
చిత్రం కిం భువననియామకే సమీరే ।
అప్యేవం భువనగురోః కృతానువాదః
కృత్యేషు ప్రవర ఇతీహ వర్ణయామః ॥ ౧౬.౪౮ ॥

ఇత్యూచే ధరణిసురేణ కేవలం నో
మాధ్వీయం వివిధకథా కథాసు మాన్యా ।
సాక్షాదప్యమరవరైరుదీర్యమాణా
గంధర్వైర్ద్యుసదసి తన్ముదే జగేఽసౌ ॥ ౧౬.౪౯ ॥

తాం పద్యప్రణిగదితాం తు మూర్ఛయిత్వా
తానానాముచితతయాఽఽత్తపంచమాద్యాః ।
గాంధారం ద్యువిషయముజ్జ్వలం సృజంతో
గ్రామం తే ప్రజగురకాకికమ్రకంఠాః ॥ ౧౬.౫౦ ॥

ఆనమ్రైః సుముకుటమౌలిభిః కరాగ్రైః
ఆతామ్రైః ప్రతికలితైః స్మితైర్ముఖాబ్జైః ।
ఆశ్రావి స్థిరతరభక్తిభిః సురేంద్రైః
తద్గీతా దశధిషణార్యవర్యచర్యా ॥ ౧౬.౫౧ ॥

గీర్వాణైర్విజయమహోత్సవస్య పూజాం
కుర్వాణైరవిరళసంవిదస్తదానీమ్ ।
విస్మేరైర్మునినికరోపదేవయుక్తైః
సుస్మేరైరథ తమవేక్షితుం ప్రజగ్మే ॥ ౧౬.౫౨ ॥

ఆదర్శం గుణగణదర్శనే మురారేః
సచ్ఛాస్త్రం రచితమనేన వర్ణయంతః ।
ప్రద్యోతైరుడుపదవీం ప్రకాశయంతః
ప్రైక్షంత ప్రచురమనోవిలాసమేతే ॥ ౧౬.౫౩ ॥

నాకీంద్రాస్తమవనిభాగమావసంతం
సుశ్లోకైరపి భువనాని భూషయంతమ్ ।
సేముః ఖాదుపనిషదం తదైతరేయీం
వ్యాఖ్యాంతం వివిధవిషిష్టశిష్యమధ్యే ॥ ౧౬.౫౪ ॥

శ్రీమంతం శశివదనం కుశేశయాక్షం
గంభీరస్వరమతిదివ్యలక్షణాఢ్యమ్ ।
పశ్యంతః స్వగురుమథార్చిచన్ కృతార్థా
వాణ్యా తం హరిరతిపూర్ణకామమేతే ॥ ౧౬.౫౫ ॥

అహరో దురాగమతమః స్వగోగణైః
అకరోర్ముకుందగుణవృందదర్శనమ్ ।
అజయశ్చతుర్దశ జగంతి సద్గుణైః
శరణం గురో కరుణయాఽపి నో భవేః ॥ ౧౬.౫౬ ॥

నమస్తే ప్రాణేశ ప్రణతవిభవాయావనిమగా
నమః స్వామిన్ రామప్రియతమ హనూమన్ గురుగుణ ।
నమస్తుభ్యం భీమ ప్రబలతమ కృష్ణేష్ట భగవన్
నమః శ్రీమన్ మధ్వ ప్రదిశ సుదృశం నో జయ జయ ॥ ౧౬.౫౭ ॥

ఇతి నిగదితవంతస్తత్ర వృందారకేంద్రా
గురువిజయమహం తం లాళయంతో మహాంతమ్ ।
వవృషురఖిలదృశ్యం పుష్పవారం సుగంధం
హరిదయితవరిష్ఠే శ్రీమదానందతీర్థే ॥ ౧౬.౫౮ ॥

॥ ఇతి శ్రీమత్కవికులతిలక త్రివిక్రమపండితాచార్యసుత
శ్రీనారాయణపండితాచార్యవిరచితే శ్రీమత్సుమధ్వవిజయే
మహాకావ్యే ఆనందాంకితే షోడశః సర్గః ॥

॥ సమాప్తోయం గ్రంథః భారతీరమణ ముఖ్యప్రాణంతర్గత
శ్రీ కృష్ణార్పణమస్తు ॥